

MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

**VÝVOJOVÉ TENDENCE V BĚŽNĚ MLUVENÉM JAZYCE OBCE
DOLNÍ VILÉMOVICE**

Bakalářská práce

Brno 2016

Vedoucí práce:

PaeDr. Ivo Martinec, Csc.

Vypracovala:

Pavla Neterdová

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na skloňování podstatných jmen a časování sloves v dialektu obce Dolní Vilémovice. Východiskem je porovnání nahrávek zástupců mluvčích staré a mladé generace. Teoretická část se zabývá začleněním vybrané oblasti do nářeční skupiny a charakterizací morfologie podstatných jmen a sloves v dialektu obce na základě získaného jazykového materiálu staré generace. Praktická část se věnuje srovnání staré a mladé generace v této problematice s důrazem na vyskytující se odlišné jevy. V závěru práce je zhodnocen současný tvaroslovný stav v dialektu Dolních Vilémovic s úvahou o možném dalším směřování jeho vývoje.

Abstract

This bachelor thesis is focused on nouns and verbs inflection in the dialect of the village of Dolni Vilemovice. The research is based on comparing recordings of speakers from old and young generation. The theoretical part deals with placing the chosen area into the dialect group and characterizes morphology of nouns and verbs within members of the old generation on the basis of collected material. The practical part deals with comparing of old and young generation with the emphasis on differences. The final part of the thesis concerns with the current state of dialect in Dolni Vilemovice and with its possible future progress.

Klíčová slova

běžná mluva, Dolní Vilémovice, mladá generace, nářečí, podstatná jména, slovesa, srovnání, stará generace, tvarosloví

Key words

colloquial language, Dolní Vilémovice, young generation, dialect, nouns, verbs, comparison, older generation, accidence

Bibliografický záznam

NETERDOVÁ, Pavla. *Vývojové tendence v běžné mluvě obce Dolní Vilémovice*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a literatury, 2016. 95 s. Vedoucí bakalářské práce PaedDr. Ivo Martinec, Csc.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v archivu a v informačním systému Masarykovy univerzity v Brně a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Brně dne 11. 3. 2016

.....

Pavla Neterdová

Na tomto místě je mi milou povinností poděkovat všem, kteří se podíleli na tom, aby tato bakalářská práce mohla vzniknout. V první řadě bych poděkovala prof. PhDr. Rudolfu Šrámkovi, CSc., který mi toto téma doporučil a zasvětil mě do problematiky dialektů. Dále mému vedoucímu práce PaedDr. Ivu Martincovi, CSc., který mi předal cenné rady a po celou dobu mi byl trpělivě nápomocen. Poděkovat bych chtěla i celé rodině a nejbližším, kteří mě v tomto období svědomitě podporovali. Velký dík patří také všem, kteří mi věnovali svůj čas a poskytli jazykový materiál, jelikož bez něj bych tuto práci nemohla zpracovat.

Obsah

1. ÚVOD.....	8
2. OBEC DOLNÍ VILÉMOVICE	10
3. NÁŘEČÍ A JEHO ZÁKLADNÍ ROZVRŽENÍ.....	12
3.1. STŘEDOMORAVSKÁ (HANÁCKÁ) NÁŘEČNÍ SKUPINA.....	13
4. CHARAKTERISTIKA MLUVČÍCH A KOMUNIKAČNÍ SITUACE	17
5. POZNÁMKY K FONETICKÉ TRANSKRIPCI	18
6. SKLOŇOVÁNÍ PODSTATNÝCH JMEN	20
6.1. ŽENSKÝ ROD	21
6.1.1. Vzor žena.....	21
6.1.2. Vzor ruža	22
6.1.3. Vzor píseň, kost	23
6.2. MUŽSKÝ ROD	24
6.2.1. Vzor pán, muž	24
6.2.2. Vzor přeceda, sódcce	25
6.2.3. Vzor hrad, stroj.....	26
6.3. STŘEDNÍ ROD	28
6.3.1. Vzor město, moře	28
6.3.2. Vzor kuře, stavení.....	30
6.4. POMNOŽNÁ JMÉNA.....	31
6.5. HROMADNÁ JMÉNA	31
6.6. SUBSTANTIVIZOVANÁ ADJEKTIVA	32
6.7. NESKLONNÁ JMÉNA.....	33
7. ČASOVÁNÍ SLOVES	34
7.1. SLOVESNÉ TŘÍDY	35
7.1.1. I. třída slovesná	35
7.1.2. II. třída slovesná	38
7.1.3. III. třída slovesná	40
7.1.4. IV. třída slovesná.....	41
7.1.5. V. třída slovesná.....	43
7.2. NEPRAVIDELNÁ SLOVESA	44
7.2.1. Sloveso být	44
7.2.2. Sloveso chci.....	45
7.2.3. Sloveso vědět.....	45
7.2.4. Sloveso jest.....	46
7.3. ČAS MINULÝ	47
7.3.1. Souhlásková skupina	47
7.3.2. Samohlásková skupina	47
7.4. ČAS BUDOUCÍ.....	49
7.4.1. Nedokonavá slovesa	49
7.4.2. Dokonavá slovesa	49
7.5. ZPŮSOB PODMIŇOVACÍ	50
8. POROVNÁNÍ STARÉ A MLADÉ GENERACE	51

8.1.	PODSTATNÁ JMÉNA.....	52
8.1.1.	Ženský rod	52
8.1.2.	Mužský rod	58
8.1.3.	Střední rod.....	64
8.1.4.	Pomnožná jména	68
8.1.5.	Hromadná jména	69
8.1.6.	Substantivizovaná adjektiva	70
8.1.7.	Nesklonná jména.....	71
8.2.	SLOVESA	72
8.2.1.	I. třída.....	72
8.2.2.	II. třída.....	75
8.2.3.	III. třída.....	77
8.2.4.	IV. třída.....	79
8.2.5.	V. třída.....	81
8.2.6.	Nepravidelná slovesa	82
8.2.7.	Čas minulý.....	85
8.2.8.	Čas budoucí.....	85
8.2.9.	Způsob podmiňovací	86
9.	ZÁVĚR.....	87
	POZNÁMKY	89
	SEZNAM ZKRATEK	91
	SEZNAM LITERATURY	92
	RESUMÉ	94
	PŘÍLOHY	95

1. Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma z odvětví dialektologie, a sice vývojové tendence v běžně mluveném jazyce obce Dolní Vilémovice. V práci se zaměřím na skloňování podstatných jmen a časování sloves, které budu následně porovnávat u staré a mladé generace ve zmíněné obci.

U podstatných jmen sleduji rod ženský, mužský a střední, dále jména pomnožná, hromadná, nesklonná a substantivizovaná adjektiva. Jsou rozdělena podle jejich vzorů, případně podtypů, vyskytuje-li se nějaká odlišnost. Ačkoli jsem se zprvu chtěla věnovat i vlastním jménům, příjmením a místním jménům, musela jsem po získání nahrávek od tohoto nápadu upustit, abych zachovala anonymitu mluvčích i osob, kterých se rozhovory týkaly.

Slovesa jsou charakterizována na základě jejich tvarů určitých. Je tedy zohledněna osoba, číslo, čas a způsob, jedna z kapitol se věnuje i slovesům nepravidelným. Slovesa jsou klasifikována dle shod v přítomném čase oznamovacího způsobu a rozkazovacího způsobu do slovesných tříd, případně i podtypů.

Celý výzkum vychází ze získaného jazykového materiálu od občanů vesnice. Vybrala jsem si několik zástupců staré generace a mladé generace, které jsem si postupně nahrávala na diktafon. Získané nahrávky jsem přepisovala do textové podoby, které si lze přečíst na konci této práce v přílohách. Z těchto získaných textů jsem vybírala a třídila substantiva a verba a s pomocí mluvnických pouček vytvořila vzor skloňovacích a časovacích vzorů a podtypů, vyskytujících se na území Dolních Vilémovic.

V teoretické části krátce seznamuji čtenáře s touto obcí a zařazuji ji do odpovídající nářeční oblasti, která je následně charakterizovaná, a to především dle poznatků Jaromíra Běliče. Dále jsou uvedeny poznámky k fonetické transkripci, jakým způsobem je jazykový materiál v práci zaznamenáván. Nechybí ani kapitola věnovaná charakteristice a poznámkám k mluvčím a vzniklé komunikační situaci.

V další části práce se nachází vzor současného stavu nářečí v Dolních Vilémovicích z hlediska skloňování podstatných jmen a časování sloves, kterým se staly poznatky

z jazykového materiálu staré generace. Tyto poznatky jsou z velké části aplikovány na klasické skloňovací a časovací vzory.

Praktická část je dělena do vzorů a podtypů jako v teoretické části a prostřednictvím tabulek a komentářů jsou vybraná slova porovnána ve staré a mladé generaci. Mým cílem je objevit rozdíly ve skloňování substantiv a časování verb u mluvčích, kteří jsou si věkově přibližně padesát let vzdáleni a zaznamenat tak vývoj dialektu v obci Dolní Vilémovice.

K výběru tohoto tématu mě vedl nejen vřelý vztah k rodné vsi, ale i zájem zaznamenat některé poznatky týkající se našeho dialektu. Nejednou jsem totiž od svého okolí slyšela, že se naše mluva zvláště liší od okolních vesnic, ačkoli si nejsou tak vzdáleny. V každém případě by tato práce mohla být přínosnou pro nastávající generace, kdyby postupem času s odchodem staré generace docházelo k úplnému vymizení prozatím pozůstalého nynějšího nářečí. Tímto způsobem by bylo zaznamenáno alespoň z morfologického hlediska.

2. Obec Dolní Vilémovice

Malebná obec Dolní Vilémovice se nachází v jihovýchodní části kraje Vysočina a je vzdálena přibližně 10 km jihovýchodně od okresního města Třebíče. Vilémovice sousedí ze severu s obcí Slavičky, severovýchodně s Třebenicemi, severozápadní straně náleží obec Klučov, jihozápadně se nachází Lipník a jihovýchodně leží obec Valeč. Dolní Vilémovice jsou součástí ekologického mikroregionu Rokytá a Místní akční skupiny Podhorácko. Obec má rozlohu 983 ha a její průměrná nadmořská výška činí zhruba 470 m. n. m. Dle posledního sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 žije ve vsi 395 obyvatel (Český statistický úřad, ©2011). Obec je spojena s okolím silnicí II. třídy č. 401 na trase Vladislav – Jaroměřice nad Rokytnou. Dále ji protíná cyklostezka č. 5107 vedoucí od Klučova k nedaleké Dalešické přehradě (Obec Dolní Vilémovice, ©2016).

Na území obce se nachází rybník Návesní, Tatarák, Panenka a Hornák (Český úřad zeměměřický a katastrální, ©2010). V centru nalezneme kapli sv. Floriana z roku 1894, naproti které již od roku 1897 stojí základní škola. Vyhledávanou kuriozitou je tzv. tatarský znak, místními nazývaný jako tatarská hlava, který se nachází nad vchodem do panského dvora, ke kterému se váže pověst z období mongolského vpádu na Moravu. Lidé věřili, že jim znak přináší vytrvalost, statečnost a sílu, a dokonce se traduje, že kdo se znaku dotkne, bude silný a zdravý po celý svůj život. Toto je ale jedna varianta výkladu. Druhou, a pravděpodobně realističtější, je ta skutečnost, že se jedná o torzo waldsteinského znaku, vlastníka dvora i vsi, které se časem změnilo k nepoznání. Nejasnost původu zmiňuje i František Dvorský ve svém díle *Vlastivěda moravská*: „*Nad vchodem do panského dvora prý je tatarský znak. Erb se tam nachází, ale jest tak již zabílen a červenou barvou natřen, že nesnadno rozeznati, komu náleží.*“¹

Vcelku čerstvou záležitostí je busta a nově zřízené muzeum v rodném domě tamějšího rodáka, plk. Jana Kubiše, který byl jedním z atentáčníků na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Rodný dům byl zrekonstruován a otevřen při příležitosti 100. výročí Jana Kubiše v roce 2013. Busta byla slavnostně odhalena na podzim roku 2015.

Území Dolních Vilémovic bylo osídleno již mnohem dříve, než byla nalezena první písemná zmínka o obci pocházející z roku 1294. Název je odvozen od zakladatele Viléma. Díky koncovce *-ice* lze odvodit, že se jedná o tzv. jméno čelední a znamená

Vilémův. Jméno je německého původu, zprvu se psalo jako Willahelm a přibližně znamenalo: „*Helmici (ochrannou) je má vůle.*“² V průběhu dějin se podoba jména obce měnila, s dnešní podobou názvu se setkáváme až v roce 1924. Vlastimil Maštera ve své publikaci uvádí: „*Jisté je, že ve středověku se uvádí název jednoslovný: Wilimowitz (1294) nebo Wylemowycz (1353), příp. Wilhelmowitz (1464). Teprve v 18. století se objevuje přívlastek: Unter Willimowitz (1751), nebo přívlastek za jménem: Wilimowitz Unter (1835), později i česky Dolnij Wilimowice (1846), či dokonce i dnešní podoba Dolní Vilémovice (1872). Od roku 1881 se obec úředně nazývala Dolní Vilémovice.*“³

Majitelé obce se do konce 17. století často střídali. Prvními majiteli, o kterých je písemná zmínka, byli páni z Hradce. Dále se ve vlastnictví vystřídali vladykové ze Starče, páni z Kunštátu, Pernštejnové, Osovští nebo Vanečtí. Až v roce 1678 obec získala pevného majitele, a to rod Waldsteinů. Po zdězení wartenberských panství v roce 1758 užívali název pro svůj rod jako Waldstein-Wartenberg a drželi statek ve svém vlastnictví až do roku 1945 (Obec Dolní Vilémovice, ©2016).

Dolní Vilémovice jsou zemědělskou obcí, pro občany Vilémovic bylo vždy hlavním zdrojem obživy zemědělství, ať už rostlinná či živočišná výroba. Lze tak usuzovat i dle přítomnosti (již několik let zaniklého) zemědělského družstva, které vzniklo v 50. letech 20. století. Kolektivizace zemědělství byla značnou změnou pro život tehdejších rolníků, kteří vlastnili malá hospodářství. Je ale pravděpodobné, že i díky tomu se v této obci zachovalo nářečí, které je v některých ohledech odlišné od ostatních přilehlých oblastí. Tento jev popisuje i Jaromír Bělič ve svém díle *Nástin české dialektologie*: „*Rolnické obyvatelstvo je nebo aspoň donedávna bylo po celý život více vázáno na své rodiště, proto venkovské zemědělské obce zpravidla celkově zachovávají tradiční nářečí pevněji.*“⁴

3. Nářečí a jeho základní rozvržení

Český jazyk je znám přibližně od 9. stol. n. l., od té doby procházel určitým vývojem, až se vyvinul do té podoby, v jaké ho známe dnes (Hubáček, 1996, s. 20). Je ale samozřejmé, že forma jazyka není na celém území jednotná. Jazyk je diferencován do specifických jazykových útvarů, jedním z nichž jsou dialekty. Dialekt neboli nářečí definuje Hubáček takto: *„Dialekt (nářečí) je jazykový útvar národního jazyka užívaný jen na určitém ohraničeném území (odtud i název místní nářečí) a slouží dnes jako nástroj jazykové komunikace zpravidla jen v oblastech běžného a pracovního styku zejména na venkově.“*⁵

Podle Jaromíra Běliče rozlišujeme čtyři základní nářeční skupiny, zmiňuje se ale i o páté nářeční skupině. Tyto skupiny se od sebe liší různými znaky, které se v jednotlivých skupinách vyskytují. Jedná se o nářeční skupinu českou v užším smyslu, která se nachází na území Čech a v pomezních jihozápadních úsecích Moravy, dále o skupinu středomoravskou, jinak nazývanou hanáckou, která se rozprostírá po střední části Moravy. Třetí skupinu tvoří nářeční skupina východomoravská neboli moravskoslovenská, vyskytující se při východních hranicích republiky. Na severovýchodním cípu Moravy přilehlé části Slezska nalezneme skupinu slezskou, jinak řečeno lašskou, a za pátou skupinu je považován polsko-český smíšený pruh, nacházející se východně od Ostravy (Bělič, 1972, s. 11-12).

Obec Dolní Vilémovice lze tedy, dle své polohy, zařadit do skupiny druhé, a to středomoravské (hanácké) nářeční skupiny, jelikož leží v jihovýchodní části kraje Vysočina.

3.1. Středomoravská (hanácká) nářeční skupina

Středomoravská nářeční skupina je skupina spadající do oblasti moravských nářečí, geograficky ji Fic vymezuje následovně: „*Geograficky zahrnuje oblast středomoravských nářečí zhruba území etnografických regionů Hané, Podhorácka a Brněnska, k nimž se přimyká na severu Zábřežsko, na východě především Holešovsko, na jihovýchodě tzv. hanácké Slovácko, na jižní Moravě Hustopečsko a Znojemsko a na západě širší Třebíčsko.*“⁷

Středomoravská nářeční oblast se dělí na centrální a jižní úsek, které se řadí k hlavním nářečním úsekům, dále na východní a západní, které tvoří okrajové úseky oblastí, jež nesou znaky přechodovosti se sousedními nářečními úseky (Fic, 1997, s.22). Obec Dolní Vilémovice můžeme tedy zařadit do jižní středomoravské podskupiny. Bělič vymezuje geografickou polohu této podskupiny takto: „*Jižní střmor. nářečí zaujímají značnou část jz. a již. Moravy, zhruba v prostoru východně od Mor. Budějovic, Třebíče, Vel. Meziříčí a Kunštátu, za Boskovice a Vyškov, téměř po Slavkov u Brna, dále k jihu po Dambořice a k hranici nářečí výchmor.*“⁸ Lze tak usuzovat nejen dle geografické polohy, ale i dle změn izoglos y, u v e, o, které jsou totožné se starým e, o, o nichž se Bělič v úvodu charakteristiky této skupiny zmiňuje.

Jelikož se tato práce věnuje morfologickému hledisku nářečí, budou zmíněny pouze tvaroslovné jevy podstatných jmen a sloves.

Nejvýraznější znaky ve skloňování středomoravského nářečí můžeme pozorovat u koncovek tvrdých a měkkých typů podstatných jmen (a), u podstatných jmen, které končí na souhlásky –s; –z a –l (b), u substantiv typu *host', kořen', lokeť', kúlňa/kulňa/kulňe, pekárňa, pekárňe/pekáreň, Máňa/Máně, Lad'a*, které patří k měkkým skloňovacím typům (c) a u instrumentálu plurálu všech deklinací (d). K dalším výrazným znakům patří také tvrdá koncovka –u v 2. pádě u některých mužských substantiv měkkého skloňování (e), stejně tak i v 3. a 6. pádě maskulin a neuter (f) a dále u 2. a 4. pádu sg. m. (g) (Bělič, 1972, s. 242-243).

(a) Mezi těmito koncovkami je většinou menší počet rozdílů, a to neprovedením či zrušením přehlásek v měkkých deklinacích. Příklady:

- „2. p. sg. m.: *sklepa, sóseda, stáda* X *biča, pekařa, srca*;

- 1., 4., 7. p. sg. f.: *žena, ženo, ženó* X *rúža, ružo, rúžó*.⁹

(b) Těchto podstatných jmen se týkají rozdíly v zařazení k tvrdým a měkkým skloňovacím vzorům. U hlásek s, z se jedná především o:

- „6. p. sg. m., n.: *v lesi, na vozi; v masi, na železi; (v lesu, na vozu/v lesu, na vozo)*;
- 1., 4. p. pl. neživ. m.: *lese, voze*;
- 2. p. sg., 1., 4. p. pl. f.: *kose, bříze/březe*;
- 3., 6. p. sg. f.: *kosi, břízi/březi*;
- 2. p. pl. f.: *kosí, břízí/břeží*;
- 1. p. sg. f.: *kose, bříze/březe*.¹⁰

U hlásky *l* dochází také k měkkému skloňování substantiv. Příklady:

- „1., 4. p. pl. m.: *dva d'ile, stole*;
- 2. p. sg., 1., 4. p. pl. f.: *do stodole, dvje metle*;
- 3., 6. p. sg. f.: *ke stodoli, ve stodoli*;
- 2. p. pl. f.: *do stodolí* X *stodol*.¹¹

(c) U těchto typů substantiv dochází k měkkému skloňování. Příklady:

- „1., 2., 4. p. sg. m.: *host, hosta* X *host', host'e/host'a*;
- 1., 4. p. sg. m.: *ječmen, kořen, loket* X *ječmeň, kořeň, lokeť*.¹²

Děje se tak u substantiv zakončených na *-na* X *-ňa*:

- „*kúlna/kolna, pekárna* X *kúlňe/kúlňa, pekárňe/pekárňa*.¹³

Tento jev se vyskytuje i u hypokoristik:

- „2. p. sg.: *Anči, Barči, Bláži* X *Hanče, Fanuše, Maře*.¹⁴

(d) Nejběžnější koncovkou všech deklinací je koncovka *-ma* (*-ama*). Např.:

- „7. p. pl. m.: *sousedama*;
- 7. p. pl. f.: *ženama*.“¹⁵

(e) U některých substantiv mužského rodu neživotného dochází ve 2. p. sg. ke shodě s tvrdou koncovkou *-u* (*-o*). Např.:

- „2. p. sg. m. neživ.: *čaju, plaču*“¹⁶

(f) Stejný případ se vyskytuje i ve 3. a 6. p. sg. m. a n. měkkého skloňování:

- „3., 6. p. sg. m.: *na biču*;
- 3., 6. p. sg. n.: *na srcu*.“¹⁷

(g) K tvarovému vyrovnání 2. a 4. p. sg. dochází u hypokoristik typu *Lad'a* a typu *přeceda*:

- „2. p. sg. m.: *Frante/-i, Lad'e*;
- 4. p. sg. m.: *Franto/-o, Lad'o/-u*.“¹⁸

U slovesných tvarů se nejvýraznější znaky středomoravského nářečí vyskytují u slovesa *být* v 1. os. sg. (a), u pomocného slovesa v 1. os. sg. i pl. min. času (b) a u tvaru rozkazovacího způsobu (c). K dalším výrazným znakům, kterými je středomoravské nářečí specifické, patří 3. os. pl. přít. času (d), tatáž osoba u sloves „*chtít, jíst, vědět*“ (e), přičestí minulých slovesných typů *spadne, začne* (f) a pomocné sloveso ve tvaru 2. os. sg. min. času (g) (Bělič, 1972, s. 242–243).

(a) Sloveso „*být*“ tvoří tvar *sem* v 1. os. sg. pouze ve složených formách min. času, v ostatních významech se nachází tvar *su/so*.

(b) Pomocné sloveso se v 1. os. sg. i pl. min. času zachovává. Např.:

- „*já sem to vid'el; me zme tam přešle*“¹⁹

(c) Končí-li tvar rozkaz. zp. ve 2. os. sg. na *-i/-e*, mají tvary rozkaz. zp. v 1. a 2. os. pl. koncovku *-ime, -ite/-eme, -ete*. Např.:

- „*řekňi, modli se/modle se; řekňime/-me; modlite se/modlete se*“²⁰

(d) Ve slovesných tvarech 3. os. pl. přít. času se vyskytují koncovky *-ó, -ijó, -ajó, -ají/aji*.

(e) U slovesa „*chtít, jíst, vědět*“ ve 3. os. pl. přít. času nacházíme tvar *chcó, (j)ijó, vijó*.

(f) U slovesných typů *spadne, začne* v příčestí min. pozorujeme častěji tvary bez *-nu (-no)*. Např.:

- „*pohl se; zatl*“²¹

(g) Pomocné sloveso má ve tvarech 2. os. sg. min. času podobu *-s (-z)*. Např.:

- „*dals mu to; ti sez zmejlila*“²²

Ačkoli se zkoumaná obec řadí do této nářeční skupiny, resp. podskupiny, není pravidlem, že se objevují všechny tyto výše zmíněné případy i u ní. Středomoravská oblast zaujímá velké území Moravy a jevy jsou tudíž odlišné a mohou se lišit i od obce k obci. Dialekt Dolních Vilémovic se na základě výzkumu může ztotožnit s výše uvedeným bodem (a), některými jevy bodu (b), hypokoristiky bodu (c) a s body (d), (e), (f) i (g) u skloňování substantiv. U slovesných tvarů se shoduje s body (b), (c), (d), (e), (f) i (g). Zmíněným hypokoristikům se práce dále nevěnuje.

4. Charakteristika mluvčích a komunikační situace

Tato kapitola bude věnována komunikačním situacím, které byly zaznamenávány a pravidlům pro označení mluvčích.

U veškerých nahrávek se jedná o neformální přátelské rozhovory, ve většině případů o spontánní dialogy, které nebyly řízeny autorem (výjimka rozhovor č. 8).

Komunikanti jsou rozděleni na starou generaci (ST) a mladou generaci (ML), mezi nimiž jsou právě vyhledávány rozdíly skloňování podstatných jmen a časování sloves. Věkové rozpětí staré generace je 69–76 let, mladá generace je zastoupena v rozmezí 18–23 let. Komunikanti jsou v přepise textů označeni písmeny A–D, jelikož nejvyšší počet komunikantů v rozhovoru jsou čtyři osoby. Mluvčí staré generace a mladé generace se nacházejí v rozhovorech společně (rozhovor č. 1, 3, 4, 5, 6, 7), ale i mluvčí mladé generace samostatně (rozhovor č. 2, 8, 9, 10, 11, 12). V hlavičce nad každým rozhovorem je u jednotlivých komunikantů uvedeno pohlaví (M = muž; Ž = žena), věk (vypsáno číslicí), dosažené vzdělání (ZŠ = základní škola; SŠ = střední škola; VOŠ = vyšší odborné; VŠ = vysoká škola) a povolání (vypsáno slovy). Starou generaci zastupuje osm osob, z toho šest žen a dva muži, mladá generace je prezentována deseti mluvčími, a to pěti ženami a pěti muži. Všichni mluvčí jsou rodilými občany vesnice Dolní Vilémovice.

Výběr mluvčích mladé generace je nahodilý, určujícím měřítkem byl pouze věk. U staré generace byl výběr záměrně zaměřen spíše na ženy, které v minulosti pracovaly v zemědělství. To totiž může mít podle Běliče vliv na míru zachovaného nářečí: *„Naproti tomu dřívější společenské postavení žen zvláště na venkově mělo za následek, že žena odkázaná z velké části jenom na domácnost a na okruh své obce se méně stýkala s vnějším světem; proto se u starých žen často podnes setkáváme s nejzachovalejší, archaickou podobou místního nářečí.“*⁶

5. Poznámky k fonetické transkripci

Tato kapitola se zabývá zvolenými zásadami pro přepis získaných mluvených textů. Pro co nejvěrnější zachycení výslovnosti v nahrávkách bylo nutno užít fonetické transkripce neboli přepisu. V přepisu je využíván princip a speciální značky transkripčního systému Mezinárodní fonetické asociace (IPA). Pro přehlednost nejsou užity všechny znaky. Při transkripci byly zaznamenávány pouze ty hlásky, které byly vysloveny, bez ohledu na pravopis. Pro každou hlásku je použit po celou dobu tentýž znak. Text je uveden v hranatých závorkách [...] a psán typem písma kurzíva.

Písmena jsou užita následující: *a, á, e, é, i, í, o, ó, u, ú, b, c, d, d', f, g, h, j, k, l, m, n, ň, p, r, ř, s, š, t, t', v, z, ž*. Ustálená spřežka *ch* je přepsána grafémem *x*.

Další označení vyskytující se v transkripci (Karlík et al., 2012, s. 23):

ŋ = „zadní *n*“, hláska vyskytující se ve skupinkách *n + k, n + g*;

ṛ̌ = „neznělé *ř*“, hláska vznikající spodobou znělosti, je-li v sousedství *ṛ̌* neznělá souhláska; vyslovuje se tak i *ř* před pauzou;

ɥ = zvuk tvořící druhou, nevokalickou součást dvojhlásky;

l̥ = „slabikotvorné *l*“;

r̥ = „slabikotvorné *r*“;

ɱ = „retozubné *m*“, vyskytující se ve skupinách *m + v, m + f*.

Interpunkce v přepise není zapisována, jsou užity značky pro intonaci, která naznačuje průběh zvuku:

↓ = klesavá intonace;

↑ = stoupavá intonace;

→ = intonace nekonečného úseku.

Tečka (.) se uvádí pouze za iniciály vlastních jmen, příjmení a místních jmen, aby zůstal text anonymní.

Výše uvedené poznámky se nevztahují k příkladům uváděným v tabulkách či závorkách, kde je důležité zdůraznit, která z hlásek se v koncovce či zakončení nachází. Tyto poznámky platí pro rozhovory uvedené v příloze, které byly foneticky transkribovány. Příklady uváděné v závorkách a vzory v tabulkách jsou zpravidla zapisovány tak, jak byly vysloveny, ale je zároveň brán ohled na koncové hlásky v plném znění. (Př.: Výraz *sobotě* je zapsán s –ě na konci, nikoli ve tvaru *sobotě*, jako je tomu v části fonetické transkripce, jelikož právě koncovka –ě je stěžejním zkoumaným jevem.)

6. Skloňování podstatných jmen

Tato část se věnuje současnému stavu dialektu skloňování a skloňovacích typů substantiv v lokalitě Dolní Vilémovice. Tento podklad vychází ze získaného jazykového materiálu staré generace.

Ve spisovném jazyce českém i v nářečích se základní skloňovací typy shodují. Maskulinum, femininum a neutrum se rozdělují na tvrdé a měkké typy skloňování. V životném i neživotném mužském rodě patří k tvrdým skloňovacím typům *pán*, *hrad*; v měkkém potom *muž*, *stroj* a existují ještě typy zakončené na samohlásku *přeceda*, *sódce*. Ženský rod nedělíme dle životnosti, ale na základě zakončení na samohlásku či souhlásku. Samohláskový tvrdý typ se řídí typem *žena*, měkký typ vzorem *ruža*. Souhláskové zakončení nese *kost* a *piseň*. Ve středním rodě nacházíme tvrdý typ *město*, měkký typ *moře* a jako další *kuře* a *stavení* (Balhar, 2005).

Dále se tato část věnuje skloňování jmen pomnožných, hromadných, nesklonných a skloňování substantivizovaných adjektiv, které se vyskytly v získaném jazykovém materiálu.

6.1. Ženský rod

Femininum lze rozdělit na základě zakončení samohláskového či souhláskového. Samohláskový typ zastupují vzory *žena* a *ruža* a jejich podtypy, souhláskový typ potom vzory *piseň* a *kost* (Karlík et al., 2012).

6.1.1. Vzor žena

V ženském rodě se v tvrdém skloňování pod vzorem *žena* vyskytuje v 1. p. sg. koncovka *–a*. K tomuto vzoru se běžně řadí feminina, jejichž kmen končí na souhlásku *n* (*hodina*, *blondyna*), *b* (*bába*, *svatba*), *d* (*pravda*, *voda*), *v* (*káva*, *hlava*), *t* (*bochta*, *maturita*), *m* (*máma*, *zima*), *p* (*řepa*, *chalupa*).

Lze ale pozorovat, že ne všechna substantiva končící na *–a* mají po celou dobu stejný průběh skloňování, nýbrž se vyskytují různé odlišnosti. Dle těchto odlišností, které se v získaném jazykovém materiálu vyskytly, budou následně rozdělena do několika podtypů:

- Podtyp *holka*: Kmen těchto substantiv končí na souhlásku *k* (*utěrka*, *křížovka*), *r* (*sestra*, *literatura*), *h* (*noha*, *vlaha*), *ch* (*mrcha*). Od zmíněného vzoru se odlišují tím, že ve 3. p. sg. koncovka neměkčí předchozí souhlásku, tudíž má koncovku *–e*.
- Podtyp *škola*: K tomuto podtypu patří substantiva, jejichž kmen končí souhláskou *l* (*kontrola*, *autoškola*), *z* (*narkóza*), *s* (*rasa*). Od klasického vzoru *žena* se liší 3. a 6. p. sg., kde se objevuje koncovka *–y/-i*.

Následující tři uvedené jevy nelze zobecňovat na určitou skupinu slov, vyskytly se v textu jednotlivě. V prvním případě se jedná o slovo *sobota* a *středa*. Ve všech pádech se skloňují podle vzoru *žena*, ale v 6. p. sg. jsou možné dvě varianty. Je-li brána v potaz pádová otázka *o kom*, *čem*, vyskytne se koncovka *–ě* (*o sobotě*, *o středě*). Zamění-li se ale před pádovou otázkou předložka *o* za *v*, změní se koncovka na *–o* (*v soboto*, *ve středo*). Druhým jevem je slovo *cera*, které se liší 3. a 6. p. sg., kde se vytvoří koncovka *–i* (*ceři*, *o ceři*). Jedná se o původní starobylý tvar (Balhar, 2005, s.115).

Sg.	Pl.
žen-a	žen-e
žen-e	žen-0
žen-ě	žen-am
žen-o	žen-e
žen-o	žen-e
žen-ě	žen-ách
žen-ó	žen-ama

Tabulka 1

6.1.2. Vzor ruža

Do druhého samohláskového typu se řadí vzor *ruža*, který bývá v 1. p. sg. zakončován na koncovku *-a*. Kmen substantiv bývá zpravidla zakončen na souhlásku *c* (*práca*), *ž* (*ruža*), *ř* (*večeřa*).

Vzor *ruža* lze rozdělit do těchto podtypů:

- Podtyp *vesnica*: Kmen tohoto podtypu je zakončen stejně jako u vzoru *ruža* na souhlásku *c* (*mšica*, *nemocnica*). Rozdíl mezi nimi ale vězí ve 2. a 3. p. pl., kdy substantiva mají koncovku tvrdého skloňování vzoru *žena* (*vesnic-0*, *vesnic-am*).
- Podtyp *dyňa*: U těchto substantiv končí kmen souhláskou *ň* (*vuňa*), *j* (*partija*). Taktéž v množném čísle nacházíme koncovky tvrdého skloňování, ale v tomto případě pouze u 3. p. pl. (*dyň-am*).
- Podtyp *cibula*: Substantiva, jejichž kmen je zakončen na *l* (*židla*, *knedla*). Jsou charakteristická koncovkou *-i* ve 2. p. sg. (*cibuli*) a tvrdou koncovkou *-am* ve 3. p. pl. (*cibulam*).
- Podtyp *situace*: V této skupině slov se vyskytují převážně slova přejatá, končící na skupinu hlásek *ace* (*voperace*, *restaurace*). Vyskytl se i případ se kmenem končícím na souhlásku *x* (*praxe*). Substantiva dodržují klasický spisovný vzor typu *růže* pouze s tím rozdílem, že v 7. p. sg. a 2. a 6. p. pl. dochází ke krácení samohlásky *í > i*.

Sg.	Pl.
ruž-a	ruž-e
ruž-e	ruž-i
ruž-i	ruž-im
ruž-o	ruž-e
ruž-o	ruž-e
ruž-i	ruž-ách
ruž-ó	ruž-ama

Tabulka 2

6.1.3. Vzor piseň, kost

Souhláskové zakončení ženského rodu má nulovou koncovku a řídí se vzorem *piseň* a *kost*.

Podle vzoru *piseň* byla skloňována substantiva zakončená na *-eň* (*přízeň, lázeň*). Jiné podtypy tohoto vzoru nebyly zaznamenány.

Vzor *kost* náleží substantivům, která mají před nulovou koncovkou skupinu hlásek *st* (*uspěšnost, vzácnost*) či hlásku *c* (*věc, pulnoc*). Ani u tohoto vzoru nebyly zaznamenány žádné podtypy.

Sg.	Pl.
piseň-0	pisn-ě
pisn-ě	pisn-i
pisn-i	pisn-im
piseň-0	pisn-ě
pisn-i	pisn-ě
pisn-i	pisn-ich
pisn-i	pisn-ěma

Tabulka 3

Sg.	Pl.
kost-0	kost-i
kost-i	kost-i
kost-i	kost-im
kost-0	kost-i
kost-i	kost-i
kost-i	kost-ich
kost-i	kost-ima

Tabulka 4

6.2. Mužský rod

Mužský rod lze dělit podle životnosti, tvrdého a měkkého skloňování a souhláskového či samohláskového zakončení. V dialektu Dolních Vilémovic je maskulinum velmi různorodé, je tedy třeba k obecným vzorům zařazovat mnohé skloňovací podtypy. Všechna souhlásková zakončení mají v 1. p. sg. nulovou koncovku. K samohláskovým zakončením potom patří koncovky *-a* a *-e*.

6.2.1. Vzor *pán*, muž

Tvrdé skloňování mužského rodu životného je zastoupeno vzorem *pán*. Podle tohoto vzoru se skloňují životná substantiva zakončená na souhlásku *t* (*čert*, *student*), *l* (*d'ábel*), *r* (*magistr*, *mistr*), *b* (*sob*), *d* (*sósed*), *n* (*pán*). Odlišnosti lze pozorovat u následujícího podtypu:

- Podtyp *kluk*: Tato substantiva jsou zakončena souhláskou *k* (*morák*, *dědeček*). Od vzoru *pán* se liší 5. p. sg., kde mívá koncovku *-o* a v 6. p. pl. *-ách*.

Další rozdíl byl zaznamenán u substantiv *pes*, *chlap* a *člověk*. Jejich jednotné číslo se skloňuje totožně se vzorem *pán*, ale množné číslo je u každého z nich rozdílné. U substantiva *pes* se liší v plurálu 1. a 5. p., kde dostává koncovku *-e* (*pse*, *pse*). Substantivum *chlap* je odlišné v 1., 5. a 6. p., přičemž v 1. a 5. p. končí taktéž na *-e* (*chlape*, *chlape*), v 6. p. má však koncovku *-ách* (*chlapách*). Slovo *člověk* je specifické už jen tím, že jeho plurálová forma nabývá jiné podoby – *lidi*. Dále se skloňuje podle ženského vzoru *kost*.

K měkkému skloňování mužského rodu životného se řadí vzor *muž*. Substantiva tohoto vzoru nejsou v obci ve srovnání s tvrdými vzory tak frekventovaná, jelikož bylo v získaném jazykovém materiálu zachyceno pouze jedno slovo tohoto typu zakončené na měkkou souhlásku *ň* (*kuň*), totožné se vzorem *muž* (viz tabulka 6).

Sg.	Pl.
pán-0	pán-i
pán-a	pán-u
pán-ovi	pán-um
pán-a	pán-e
pan-e	pán-i
pán-ovi	pán-ech
pán-em	pán-ama

Tabulka 5

Sg.	Pl.
muž-0	muž-i
muž-a	muž-u
muž-ovi	muž-um
muž-a	muž-e
muž-i	muž-i
muž-ovi	muž-ich
muž-em	muž-ama

Tabulka 6

6.2.2. Vzor přeceda, sódce

Tvrdý samohláskový životný mužský rod s koncovkou *-a* zastupuje vzor *přeceda*. I v tomto případě je počet výrazů stejný jako u předchozího vzoru. Zaznamenáno bylo pouze jedno substantivum zakončené na koncovku *-a*, kterému předchází tvrdá souhláska *k* (*taťka*), skloňované totožně se vzorem *přeceda*.

U měkkého samohláskového životného rodu se setkáváme se vzorem *sódce*, zakončeným na koncovku *-e*. V jazykovém materiálu se vyskytl taktéž jeden výraz skloňovaný podle tohoto vzoru. Substantivum má koncovku *-e*, které předchází měkká souhláska *c* (*duchodce*).

Sg.	Pl.
přeced-a	přeced-i
přeced-e	přeced-u
přeced-ovi	přeced-um
přeced-e	přeced-e
přeced-o	přeced-i
přeced-ovi	přeced-ách
přeced-em	přeced-ama

Tabulka 7

Sg.	Pl.
sódc-e	sódc-i
sódc-a	sódc-u
sódc-ovi	sódc-um
sódc-a	sódc-e
sódc-e	sódc-i
sódc-ovi	sódc-ich
sódc-em	sódc-ama

Tabulka 8

6.2.3. Vzor hrad, stroj

Tvrdé skloňování mužského rodu neživotného vzoru *hrad* bývá před nulovkou koncovkou zakončeno souhláskami *d* (*vodovod, vodpad*), *t* (*ščekot, salát*), *b* (*slib, pohřeb*), *l* (*mobel, štrudl*), *r* (*celer, intr*), *n* (*pruvan, kořen*), *s* (*vlas, čas*), *z* (*bez*), *m* (*salám, diazepam*), *p* (*zástup, vstup*), *v* (*stav, vliv*).

V běžně mluveném jazyce je zastoupeno nejhojněji, z toho důvodu bylo zaznamenáno nejvíce podtypů:

- Podtyp *listopad*: Tato substantiva jsou zakončena před nulovou koncovkou na souhlásku *d* (*listopad*), *n* (*hrozen, citron*), *m* (*problém, krám*), *v* (*rukáv*), *t* (*piškot*). Liší se 6. p. sg., kdy slovo nemá nikoli koncovku –o, nýbrž –ě.
- Podtyp *zámek*: Jedná se o substantiva zakončená na souhlásku *k* (*pytlík, skok*), *h* (*trh, věstříh*), *ch* (*pelech*). Jejich obměna spočívá v 5. p. sg., kde se objevuje koncovka –o a v 6. p. pl., v němž se vyskytuje koncovka –ách.
- Podtyp *rok*: Substantiva tohoto podtypu bývají zpravidla zakončena souhláskou *k* (*sklipek, lalok*). Odlišuje se koncovkou –a ve 2. p. sg., –o v 5. p. sg. a koncovkou –ách v 6. p. pl.
- Podtyp *květen*: K tomuto podtypu patří maskulina končící souhláskou *n* (*květen*), *d* (*záchod*), *p* (*sklep*). Specifický je 2. a 6. p. sg., ve kterých nacházíme koncovku –a a –ě.
- Podtyp *den*: V tomto případě se setkáváme se substantivy končícími souhláskou *n* (*téden*), *d* (*vékend*), *r* (*večer*), *t* (*plot, vocet*). Rozdíl lze najít pouze ve 2. p. sg., kde se vyskytuje koncovka –a.
- Podtyp *kostel*: Maskulina podtypu *kostel* mají před nulovou koncovkou souhlásku *l* (*stul, kostel*), *m* (*prujem*). Liší se 2. p. sg. koncovkou –a a 6. p. pl. koncovkou –ách.

Substantivem, které nelze začlenit do žádného z těchto podtypů, je slovo *ples*. Změnu pozorujeme v 6. p. sg., kde se vyskytuje –e (*plese*) a v 6. p. pl., v kterém se objevuje koncovka –ách (*plesách*).

Měkké skloňování mužského rodu neživotného patří vzoru *stroj*. Podle tohoto vzoru se skloňují maskulina zpravidla zakončená na souhlásku *č* (*vodkapávač, počítač*), *j* (*kraj, turnaj*), *ř* (*pepř, keř*), *š* (*guláš*), *c* (*měsíc*). Další dělení do podtypů vzoru *stroj* nebylo zaznamenáno.

Sg.	Pl.
hrad-0	hrad-e
hrad-o	hrad-u
hrad-o	hrad-um
hrad-0	hrad-e
hrad-e	hrad-e
hrad-o	hrad-ech
hrad-em	hrad-ama

Tabulka 9

Sg.	Pl.
stroj-0	stroj-e
stroj-o	stroj-u
stroj-o	stroj-um
stroj-0	stroj-e
stroj-i	stroj-e
stroj-o	stroj-ich
stroj-em	stroj-ama

Tabulka 10

6.3. Střední rod

Neutrum se dělí na tvrdé skloňování podle vzoru *město* a měkké podle vzoru *moře, kuře* a *stavení*.

6.3.1. Vzor město, moře

Tvrdý typ středního rodu se nazývá vzor *město* a náleží mu koncovka *-o*. Kmen substantiv podle tohoto vzoru končí především na souhlásku *t* (*auto*), *n* (*méno, vokno*), *v* (*střevo*).

U skloňovaných substantiv podle vzoru *město* byly zaznamenány tyto podtypy:

- Podtyp *teplo*: Substantiva, jejichž kmen končí na *l* (*stróhadlo, kolo*) spadají k tomuto podtypu. Liší se v 6. p. sg, kde se vyskytuje koncovka *-e*, nikoli *-ě*.
- Podtyp *jabko*: Kmen těchto podstatných jmen končí zpravidla na *k* (*srdičko, prasátko*), *s* (*maso, prso*) či na *e* (*video*). Rozdíl lze pozorovat v 6. p. sg., v němž se objevuje koncovka *-o*.

Ke specifickému jevu došlo při skloňování slova *děcko*. Jednotné i množné číslo se skloňuje podle vzoru *město*, ale v 3. a 6. p. sg. nacházíme zakončení *-eti* (*děcketi*), která je vlastní vzoru *kuře* v 3. a 6. pádě.

Sg.	Pl.
měst-o	měst-a
měst-a	měst-0
měst-o	měst-um
měst-o	měst-a
měst-o	měst-a
měst-ě	měst-ách
měst-em	měst-ama

Tabulka 3

Jedním z měkkých typů skloňování středního rodu je vzor *moře* s koncovkou *-e*. Kmen podstatných jmen může být zakončen např. na souhlásku *f* (*kafe*) či *c* (*ovoce*). První varianta deklinace odpovídá skloňování v *tabulce 12*, má tedy koncovku *-e*. Existuje ale i druhá varianta deklinace:

- Podtyp *pracoviště*: Substantiva jsou tvořena příponou *-iště* (*hnojiště*, *cvičiště*). Dochází tak ve všech pádech, v kterých se vyskytuje koncovka *-e*, k záměně za *-ě*.

Sg.	Pl.
moř-e	moř-e
moř-e	moř-i
moř-i	moř-im
moř-e	moř-e
moř-e	moř-e
moř-i	moř-ich
moř-em	moř-ama

Tabulka 4

6.3.2. Vzor kuře, staveni

Vzor *kuře* nese stejně jako vzor *moře* také koncovku *–e*, vyznačuje se ale ještě jedním jevem. Je pro něj charakteristické, že má ve tvarech jednotného čísla kromě 1., 5. a 6. p. před koncovkou kmenotvornou příponu *–et*, v množném čísle potom *–at* (Karlík et al., 2012, s. 423). Skloňování, které je vyobrazeno v *tabulce 13*, nacházíme u neuter, jejichž kmen končí na *ř* (*zvíře*).

Vzor *kuře* lze rozdělit do dalších dvou podtypů:

- Podtyp *tele*: K tomuto podtypu lze zařadit neutra, jejichž kmen je zakončen na *l* (*tele*). U nich se objevuje v 6. p. pl. koncovka *–ech*.
- Podtyp *štěně*: Kmen neuter zakončený na *n* (*štěně*). Od předchozího podtypu se liší pouze tím, že se v 1., 4. a 5. pádě přidává koncovka *–ě*.

Posledním vzorem rodu středního je vzor *staveni* s koncovkou *–i* (*spani, zdravotnictví*). Všechna analyzovaná slova náleží deklinaci z *tabulky 14*, nebyl zaznamenán žádný jiný podtyp.

Sg.	Pl.
kuř-e	kuř-at-a
kuř-et-e	kuř-at-0
kuř-et-i	kuř-at-um
kuř-e	kuř-at-a
kuř-e	kuř-at-a
kuř-et-i	kuř-at-ách
kuř-et-em	kuř-at-ama

Tabulka 5

Sg.	Pl.
staven-i	staven-i
staven-i	staven-i
staven-i	staven-im
staven-i	staven-i
staven-i	staven-i
staven-i	staven-ich
staven-im	staven-ima

Tabulka 6

6.4. Pomnožná jména

Pluralia tantum neboli pomnožná jména mají pouze plurálovou podobu. I u nich ale lze substantiva rozdělit na maskulina, feminina a neutra a zařadit je ke skloňovacím typům uvedeným v kapitolách výše. Jelikož se pomnožná jména v běžné mluvě v zkoumané oblasti nevyskytují ve velké míře, nelze výsledek zobecňovat na základě vyskytlých se zakončeníh. Budou tedy analyzována ta slova, která se v rozhovorech vyskytla.

Z rodu ženského byla v rozhovorech zaznamenána slova *narozenine*, *novine*, *práznine* a *bréle*. Slova *narozenine*, *novine* a *práznine* se skloňují podle plurálu vzoru *žena* bez obměny (viz *tabulka 1*). Př.: *narozenin-e*; *narozenin-0*; *narozenin-am*; *narozenin-e*; *narozenin-e*; *narozenin-ách*; *narozenin-ama*.

Substantivum *bréle* nachází stejné tvary v plurálu ve vzoru *ruža* (viz *tabulka 2*) taktéž beze změny. Př.: *brél-e*; *brél-i*; *brél-im*; *brél-e*; *brél-e*; *brél-ách*; *brél-ama*.

Z rodu mužského byla zachycena slova dvě, a sice *šate* a *hode*. Obě substantiva mají tvary ve všech pádech totožné s plurálem se vzorem *hrad* (viz *tabulka 4*). Př.: *šat-e*; *šat-u*; *šat-um*; *šat-e*; *šat-e*; *šat-ech*; *šat-ama*.

V rodu středním figurují substantiva *záda* a *vrata*. Dle shod koncovek při skloňování je lze zařadit k plurálu ke vzoru *město* (viz *tabulka 11*). Př.: *zád-a*; *zad-0*; *zád-um*; *zád-a*; *zád-a*; *zád-ách*; *zád-ama*.

6.5. Hromadná jména

Jména hromadná neboli singularia tantum tvoří pouze singulárovou podobu. V rozhovorech se taková slova vyskytla tři s koncovkami *-i* a *-ovi*: *zahraniči*, *smeti*, *cukrovi*. U všech případů se jedná o neutra a mají totožné skloňování se singulárem vzoru *staveni* (viz *tabulka 14*). Př.: *zahranič-i*; *zahranič-i*; *zahranič-i*; *zahranič-i*; *zahranič-i*; *zahranič-i*; *zahranič-im*.

6.6. Substantivizovaná adjektiva

Substantivizovaná adjektiva vznikla tzv. zpodstatněním přídavných jmen, proto se nesklonují podle vzorů podstatných jmen, nýbrž podle adjektivních vzorů (Karlík et. al., 2012'). Tato jména mohou být skloňována podle tvrdého adjektivního typu (viz *tabulka 15*), nebo podle měkkého adjektivního typu (viz *tabulka 16*).

V rozhovorech byla nejhojněji zastoupena substantivizovaná adjektiva ženského rodu, a sice *pani*, *ženská*, *sekaná*, *rajská*. Slovo *pani* dle koncovky *–i* skloňujeme podle měkkého adjektivního vzoru *jarni*. Substantiva *ženská*, *sekaná*, *rajská* s koncovkou *–á* podle tvrdého adjektivního vzoru *mladá*.

Z rodu mužského se v jazykovém materiálu vyskytlo podstatné jméno *příbuzné*. Jelikož má v 1. p. sg. koncovku *–é*, bude se skloňovat podle tvrdého adjektivního vzoru *mladé*.

Rod střední se objevil prostřednictvím substantiva *teleci*. Dle měkké koncovky *–i* se řadí k měkkému skloňovacímu vzoru *jarni*.

Sg. m.	Pl. m.	Sg. f.	Pl. f.	Sg. n.	Pl. n.
mlad-é	mlad-i/y	mlad-á	mlad-y	mlad-y	mlad-y
mlad-yho	mlad-éch	mlad-y	mlad-éch	mlad-yho	mlad-éch
mlad-ymo	mlad-ém	mlad-y	mlad-ém	mlad-ymo	mlad-ém
mlad-yho/é	mlad-y	mlad-ó	mlad-y	mlad-y	mlad-y
mlad-é	mlad-i/y	mlad-á	mlad-y	mlad-y	mlad-y
mlad-ym	mlad-éch	mlad-y	mlad-éch	mlad-ym	mlad-éch
mlad-ym	mlad-éma	mlad-ó	mlad-ém	mlad-ym	mlad-yma

Tabulka 7

Sg. m.	Pl. m.	Sg. f.	Pl. f.	Sg. n.	Pl. n.
jarn-i	jarn-i	jarn-i	jarn-i	jarn-i	jarn-i
jarn-iho	jarn-ich	jarn-i	jarn-ich	jarn-iho	jarn-ich
jarn-imo	jarn-im	jarn-i	jarn-im	jarn-imo	jarn-im
jarn-iho/i	jarn-i	jarn-i	jarn-i	jarn-i	jarn-i
jarn-i	jarn-i	jarn-i	jarn-i	jarn-i	jarn-i
jarn-i	jarn-ich	jarn-i	jarn-ich	jarn-im	jarn-ich
jarn-im	jarn-im	jarn-i	jarn-ima	jarn-im	jarn-ima

Tabulka 8

6.7. Nesklonná jména

Poslední kapitola z části skloňování podstatných jmen je věnována nesklonným jménům. Jedná se o substantiva, která nemají zakončení blízke žádnému ze skloňovacích vzorů. Jejich gramatické kategorie lze poznat z tvarů adjektiva, zájmena nebo slovesa, které se s nimi shodují (Karlík et. al., 2012). Ve všech pádech a v obou číslech zůstane tedy stejný tvar slova. Tento typ jmen se v rozovorech vyskytl v ženském a středním rodě (*párty, šodó*).

7. Časování sloves

Tento oddíl se zabývá tříděním sloves a jejich časováním v dialektu Dolních Vilémovic. Zaměřuje se na tvary slovesné určité, které vyjadřují osobu, čas a způsob. Bude se tedy jednat o osobu 1., 2. a 3. singuláru a plurálu, čas minulý, přítomný a budoucí a způsob oznamovací, rozkazovací a podmiňovací. Jedna z kapitol bude věnována slovesům nepravidelným, která se díky své nepravidelnosti nepřirazují ke slovesným třídám (Karlík et. al., 2012). Pravidelná slovesa jsou klasifikována z hlediska přítomných slovesných tříd. Jsou rozdělena podle tvarů 3. os. sg. a následně přiřazena k jejich vzorům, aby co nejlépe vystihla tvar daného slovesa. Pokud takovéto rozlišení nedostačuje, je třeba použít 3. os. sg. přičestí minulého, v některých případech následně i 2. os. sg. rozkazovacího způsobu. V dělení ke vzorům a podtypům je brán v potaz kromě přítomního tvaru 3. os. sg. i imperativ.

Slovesné třídy a jejich vzory v nářečích se v podstatě shodují s třídami a vzory ve spisovném jazyce (Bělič, 1972, s. 184). Existuje tedy pět slovesných tříd (-e; -ne; -je; -í; -á), kterým náleží následující vzory:

- I. třída -e: *nese, bere, maže, peče, umře*;
- II. třída -ne: *tiskne, mine, začne*;
- III. třída -je: *kreje, kupuje*;
- IV. třída -í: *prosi, trpi, sází*;
- V. třída -á: *dělá*.

7.1. Slovesné třídy

7.1.1. I. třída slovesná

První slovesná třída je charakterizována koncovkou *-e*. Jedná se o koncovku slovesa ve 3. os. sg. přítomného času oznamovacího způsobu. Ze sloves *nyst*, *brat*, *mazat*, *píct*, *umřít* je poté směřodátný tvar v tomto pádě, a sice *nes-e*, *ber-e*, *maž-e*, *peč-e*, *umř-e*. Slovesa I. třídy všech vzorů se v koncovkách singuláru i plurálu oznamovacího způsobu zpravidla shodují (*-o/-eš/-e/-em/-ete/-ó*). Imperativ bývá vyjádřen zpravidla ve 2. os. sg. nulovou koncovkou, v 1. a 2. os. pl. *-me* a *-te*. U některých případů rozkazovacího způsobu ale lze pozorovat rozdíly, které budou zmíněny u jednotlivých vzorů.

7.1.1.1. Vzor *nese*

Tento vzor reprezentují především jednoslabičná slovesa, před jejichž infinitivní koncovkou *-t* mají souhlásku *s* či *z* (*vízt – veze – vezl*, *plíst – plete – pletl*). Slovesa tohoto typu jsou skloňována dle vzoru v *tabulce 17*. Vpravo v tabulce jsou uvedeny tvary rozkazovacího způsobu *nyst*.

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
nes-o	nes-em		nes-me
nes-eš	nes-ete	nes-0	nes-te
nes-e	nes-ó		

Tabulka 9

7.1.1.2. Vzor *bere*

Taktéž se jedná zpravidla o jednoslabičná verba, která mají ve svém kmeni v přítomném čase samohlásku *-e*, jež v čase minulém zaniká a objeví se kmenotvorná přípona *-a* (*vzit – veme – vzal*, *brat – bere – bral*). Tato slovesa mají taktéž v imperativu 2. os. sg. nulovou koncovku a v 1. a 2. os. pl. koncovku *-me* a *-te*. Není tomu tak ale u podtypů, které tento vzor tvoří. Jedná se o podtyp *kašle* a *zve*.

- Podtyp *kašle*: Zahrnuje skupinu sloves, u kterých se před koncovkou *–e* vyskytla souhláska *b, p, m, l* (*lámat – láme – lámal, kupat – kupe – kupal*). Svým charakterem by se dala přiřadit i k V. třídě vzoru *dělá*, ale díky koncovce *–e* v 3. os. sg. se řadí k třídě I. Co se týče rozkazovacího způsobu, koncovky přebírá také z třídy V.: *–é/–éme/–éte* (*kašlé/kašléme/kašléte*).
- Podtyp *zve*: Slovesa, u kterých se před koncovkou *–e* vyskytla souhláska *v* (*zvat – zve – zval, štvat – štve – štvál*). Tento podtyp je diferencován na základě zakončení rozkazovacího způsobu, který je odlišný. Místo nulové koncovky se ve 2. os. sg. objevuje *–i*, v 1. a 2. os. pl. potom *–ime, –ite*.

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
ber-o	ber-em		ber-me
ber-eš	ber-ete	ber-0	ber-te
ber-e	ber-ó		

Tabulka 10

7.1.1.3. Vzor *maže*

I slovesa vzoru *maže* tvoří ve 3. os. sg. koncovku *–e*. V přítomném čase oznamovacího způsobu se kmenové souhlásky měkčí, např. *z > ž, s > š* (*mazat – maže – mazal, psat – píše – psal*). Rozkazovací způsob je shodný s běžným zakončením pro časování I. třídy (*–0/–me/–te*).

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
maž-o	maž-em		maž-me
maž-eš	maž-ete	maž-0	maž-te
maž-e	maž-ó		

Tabulka 11

7.1.1.4. Vzor peče

3. os. sg. vzoru *peče* náleží i v tomto případě koncovka *-e*. Jedná se zpravidla o slova, která mají svůj kmen zakončený na *-k/-č* (*pict - peče - pekl*), *-h/-ž* (*moct - muže - mohl*). Koncovky rozkazovacího způsobu jsou totožné s *tabulkou 20*. Pouze imperativ utvořený od slovesa *moct* se nevyskytuje v tomto tvaru, ale převážně s připojenou předponou (*pomoct, přemoct, zmocit*).

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
peč-o	peč-em		peč-me
peč-eš	peč-ete	peč-0	peč-te
peč-e	peč-ó		

Tabulka 12

7.1.1.5. Vzor umře

Posledním vzorem I. třídy slovesné je vzor *umře*, taktéž s koncovkou *-e* ve 3. os. sg. Do této skupiny spadají především slovesa, u nichž se nachází *ř* v jejich kmeni (*zavřít - zavře - zavřel, vopřít - vopře - vopřel*). Od všech předešlých vzorů se liší rozkazovacím způsobem, kdy se v něm neobjevuje nulová koncovka, nýbrž zakončení s *-i* (*-i/-ime/-ite*).

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
umř-o	umř-em		umř-ime
umř-eš	umř-ete	umř-i	umř-ite
umř-e	umř-ó		

Tabulka 13

7.1.2. II. třída slovesná

Druhá slovesná třída se vyznačuje zakončením *-ne* ve 3. os. sg. Vzory *tisk-ne*, *mi-ne*, *zač-ne* jsou vytvořeny z jejich infinitivních tvarů *tisknót*, *minót*, *začnót*. Zakončení přítomného času způsobu oznamovacího jsou pro ně shodné (*-no/-neš/-ne//nem/-nete/-nó*). Částečně se odlišuje vzor *mine* od zbylých dvou vzorů, a to sice v rozkazovacím způsobu a přičestí minulém. Právě u této třídy je třeba k rozlišení použít i tvaru přičestí minulého.

7.1.2.1. Vzor *tiskne*

Slovesa vzoru *tiskne* mají ve 3. os. sg. zakončení *-ne*. Pro tento vzor je charakteristické, že v přičestí minulém nepoužívá kmenotvorné přípony *-nu-* (*tisk-nu-l* X *tisk-l*) (Bělič, 1972). V imperativu je tvar zakončen na *-ni* (*-ni/-nime/-nite*). Od vzoru *začne* lze rozlišit tento vzor na základě výskytu tvrdé, obojetné či měkké souhlásky po odtržení koncového *-l* v přičestí minulém. Nachází-li se na tomto místě tvrdá či obojetná souhláska, náleží slovo vzoru *tiskne* (*usnót – usne – usl, tahnót – tahne – tahl*).

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
tisk-no	tisk-nem		tisk-nime
tisk-neš	tisk-nete	tisk-ni	tisk-nite
tisk-ne	tisk-nó		

Tabulka 14

7.1.2.2. Vzor *mine*

U vzoru *mine* také končí verba ve 3. p. sg. na *-ne*. Po odtržení tohoto zakončení před ním stává zpravidla samohláska (*mi-ne*) či slabikotvorné *r*, *l* (*hr-ne*) (Havránek, Jedlička, 2002). Rozhodujícím, zda verbum náleží či nenáleží tomuto vzoru je, že v přičestí minulém obsahuje kmenotvornou příponu *-nu-* (*minót – mine – minul, hrnót – hrne – hrnul*). Časování podle tohoto vzoru není v dialektu Dolních Vílemovic příliš frekventované, jelikož se většina sloves II. třídy přizpůsobuje spíše vzorům *tiskne* a *začne*. Rozkazovací způsob nese zakončení uvedené v tabulce 23.

- Podtyp *dostane*: K tomuto podtypu se řadí především ta slovesa, která mají před zakončením *-ne* ve 3. os. sg. samohlásku (*dosta-ne, sta-ne se*).

Přítomný čas oznamovacího způsobu a rozkazovací způsob zůstává stejný se vzorem *mine*, mění se však přičestí minulé, ve kterém se přípona *-nu-* nevyskytuje (*dostat – dostane – dostal, stát se – stane se – stal se*) (Havránek, Jedlička, 2002).

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
mi-no	mi-nem		miň-me
mi-neš	mi-nete	miň-0	miň-te
mi-ne	mi-nó		

Tabulka 15

7.1.2.3. Vzor začne

Slovesa patřící k tomuto vzoru mají dativní singulárové zakončení *-ne*. Po odtržení *-l* v přičestí minulém se vyskytuje měkká souhláska (*pic-l, vodpoč-l*). U těchto příkladů lze také pozorovat v přičestí minulém redukci kmenové přípony (*picnót – picne – picl, vodpočnót – vodpočne – vodpočl*). Tvary rozkazovacího způsobu jsou totožné s uvedenými v tabulce 24.

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
zač-no	zač-nem		zač-nime
zač-neš	zač-nete	zač-ni	zač-nite
zač-ne	zač-nó		

Tabulka 16

7.1.3. III. třída slovesná

Třetí slovesná třída je charakteristická pro své zakončení *–je* ve 3. os. sg. Řadíme k ní vzory *kreje* a *kupuje*, vzniklé z infinitivního tvaru *krét* a *kupovat*. Zakončení přítomného času oznamovacího způsobu se v obou vzorech shodují (*-jo/-ješ/-je/-jem/-jete/-jó*). V čem se ale tyto vzory neshodují, je rozkazovací způsob.

7.1.3.1. Vzor *kreje*

Ke vzoru *kreje* se řadí slovesa zakončená ve 3. os. sg. na *–je*. Jejich kmen minulý se vyskytuje bez přípony (*krét* - *kreje* – *krel*, *umét* – *umeje* – *umel*). Imperativ nese zakončení *–é/-éme/-éte*. Objevují se tu ale slovesa, která se v některých ohledech od vzoru liší. Tato slovesa spadají do následujícího podtypu:

- Podtyp *pije*: Slovesa, patřící k tomuto podtypu, mají rozdílné zakončení v rozkazovacím způsobu. V 2. os. sg. je to nulové zakončení a v plurálových osobách *–me*, *-te* (*pi/pime/pite*, *uži/užime/užite*).

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
kre-jo	kre-jem		kr-éme
kre-ješ	kre-jete	kr-é	kr-éte
kre-je	kre-jó		

Tabulka 17

7.1.3.2. Vzor *kupuje*

Verba vzoru *kupuje* mají dativní singulárové zakončení *–je*. Dalším z poznávacích znaků je jejich kmen minulý, který má příponu *–ova* (*kupovat* – *kupuje* – *kupoval*, *fungovat* – *funguje* – *fungoval*). V imperativu se setkáváme s rozdílnými zakončeními než u vzoru *kreje*, které lze pozorovat v tabulce 26.

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
kupu-jo	kupu-jem		kupu-jme
kupu-ješ	kupu-jete	kupu-j	kupu-jte
kupu-je	kupu-jó		

Tabulka 18

7.1.4. IV. třída slovesná

Do IV. třídy slovesné se řadí vzory *prosi*, *trpi*, *sází* s koncovkou *–i* ve 3. os. sg., vzniklé z infinitivů *prosit*, *trpět*, *sázet*. Tvary přítomného času způsobu oznamovacího jsou pro ně totožné (*–im/–iš/–i//–ime/–ite/ijó*). Koncovky vzorů se ale neshodují v rozkazovacím způsobu, což bude zmíněno u každého ze vzorů zvlášť.

7.1.4.1. Vzor *prosi*

Vzor *prosi* nese ve 3 os. sg. *–i*, které si ponechává i v kmeni minulém, narozdíl od ostatních vzorů IV. třídy (*mračit – mrači – mračil*, *hodit – hodi – hodil*). Většina sloves patřící k tomuto vzoru mají v imperativu ve 2. os. sg. nulovou koncovku, v 1. a 2. os. pl. *–me*, *–te*. Ostatní spadají do těchto podtypů:

- Podtyp *mysi*: Tato slovesa nemají ve všech tvarech příponu *–i*. Střídá se s příponou *–e* (*myslet – mysi – myslel*, *bydlet – bydli – bydlel*). Hlavní odlišností je ale rozkazovací způsob, kde se vyskytuje zakončení *–i* v singuláru a *–ime*, *–ite* v plurálu (*mysi/mysime/mysite*, *bydli/bydlime/bydlite*).
- Podtyp *jezdi*: Slovesa podtypu *jezdit* si po celou dobu ponechávají kmenotvornou příponu *–i* (*mazlit – mazli – mazlil*, *mydlit – mydli – mydlil*). V imperativu ale dochází ke stejné situaci jako v podtypu *myslet*, vyskytuje se zakončení *–i/–ime/–ite* (*mazli/mazlime/mazlite*, *mydli/mydlime/mydlite*).

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
pros-im	pros-ime		pros-me
pros-iš	pros-ite	pros-0	pros-te
pros-i	pros-ijó		

Tabulka 19

7.1.4.2. Vzor trpi

Slovesa vzoru trpi mají dativní singulárovou koncovku *-i*, ale jejich kmen minulý má příponu *-e* či *-ě* (*pršet – prši – pršel, brnět – brni – brněl*). V rozkazovacím způsobu se setkáváme v singuláru s nulovou koncovkou, v plurálu s *-me*, *-te* (*prš/pršme/pršte, brň/brňme/brňte*).

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
trp-im	trp-ime		trp-me
trp-iš	trp-ite	trp-0	trp-te
trp-i	trp-ijó		

Tabulka 20

7.1.4.3. Vzor sází

Tato verba nesou ve 3. os. sg. také koncovku *-i* (*zkóšet – zkóši – zkóšel, rozumět – rozumí – rozuměl*). Jedná se vesměs o slovesa odvozená od jiných sloves (*vecházet – vechodit*), podstatných jmen (*zkóšet – zkóška*) či přídavných jmen (*propóštět – propuštěné*) (Havránek, Jedlička, 2002, s. 128). Od obou předchozích vzorů se liší v rozkazovacím způsobu, kde se tvoří zakončení *-é/-éme/-éte* (*zkóšé/zkóšéme/zkóšéte*).

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
sáz-im	sáz-ime		sáz-éme
sáz-iš	sáz-ite	sáz-é	sáz-éte
sáz-i	sáz-ijó		

Tabulka 21

7.1.5. V. třída slovesná

Do V. třídy patří verba, která jsou ve 3. os. sg. zakončena na *-á*. Třída nese vzor *dělá*, který je vytvořen z infinitivu *dělat*.

7.1.5.1. Vzorec dělá

K tomuto vzoru řadíme všechna slovesa, která mají v dativu singuláru koncovku *-á* (*dat – dá – dal, znát – zná – znal*). Slovesa mají stejné zakončení v oznamovacím způsobu přítomného času (*-am/-aš/-á/-áme/-áte/-ají*). Rozkazovací způsob se taktéž shoduje se zakončeními uvedenými v *tabulce 30*.

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
děl-am	děl-áme		děl-éme
děl-aš	děl-áte	děl-é	děl-éte
děl-á	děl-ají		

Tabulka 22

7.2. Nepravidelná slovesa

Slovesy nepravidelnými se nazývají ta slovesa, která kvůli svým nepravidelným tvarům nelze zařadit do žádné ze slovesných tříd. Jedná se o slovesa *bét*, *chcit*, *věděť*, *jest* (Bělič, 1972).

7.2.1. Sloveso bét

Sloveso bét se řadí mezi atematická slovesa („jejich *prézentní kmen neměl téma, tj. kmenotvornou příponu*“²⁵). Tvoří tvary ze třech různých základů (*s-*; *bod-*; *be-*). (Balhar, 2005, s. 602). Ve všech osobách přítomného času oznamovacího způsobu byl zachycen tvar bez počátečního hiátového *j-* (*sem*, *seš*, *sme*, *ste*, *só*), které je uváděno ve spisovném jazyce. Výjimkou je 3. os. sg., kde se objevuje odlišný ustrnulý tvar *je*, v záporu potom tvar *néni*.

Tvary imperativu nesou odlišný slovní základ *bod-*, kde dochází u hlásky *d* k měkčení na *d'*. Ve 2. os. sg. se vyskytuje nulová koncovka, v plurálních osobách koncovka *-me* a *-te*.

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
sem	sme		bod'me
seš	ste	bod'	bod'te
je	só		

Tabulka 23

Slovní základ *be-* slouží k tvoření přičestí minulého slovesa *bét*. V jednotném čísle se koncovka liší na základě rodu. V mužském rodě se vyskytuje nulová koncovka, v ženském rodě *-a*, ve středním *-o*. Množné číslo se odvíjí od rodu a životnosti. Koncovka *-i* se objevuje v rodě mužském životném, *-y* v ženském a středním rodě a v rodě mužském neživotném.

Sg.	Pl.
bel/a/o	beli/y
bel/a/o	beli/y
bel/a/o	beli/y

Tabulka 24

7.2.2. Sloveso *chcit*

Tvar slovesa *chcit* je specifický pro jihozápadní cíp Moravy, tedy i pro tuto zkoumanou oblast (Balhar, 2005, s. 510). V přítomném čase oznamovacího způsobu má sloveso koncovky typické pro I. třídu slovesnou (-o/-eš/-e//-em/-ete/-ó).

K rozkazovacímu způsobu se pojí zakončení -é/-éme/-éte.

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
chco	chcem		chtěme
chceš	chcete	chtě	chtěte
chce	chcó		

Tabulka 25

Příčestí minulé se mění dle rodu a životnosti (viz *tabulka 36*).

Sg.	Pl.
chcel/a/o	chceli/y
chcel/a/o	chceli/y
chcel/a/o	chceli/y

Tabulka 26

7.2.3. Sloveso *vědět*

Sloveso *vědět* nese podobná zakončení přítomného času a rozkazovacího způsobu se zakončením IV. třídy slovesné (viz *tabulka 37*).

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
vim	vime		věďme
viš	vite	věď	věďte
vi	vijó		

Tabulka 27

Koncovka přičestí minulého se řídí dle rodu a životnosti (viz *tabulka 38*).

Sg.	Pl.
věděl/a/o	věděli/y
věděl/a/o	věděli/y
věděl/a/o	věděli/y

Tabulka 28

7.2.4. Sloveso jest

I u atematického slovesa *jest* jsou zakončení přítomného času oznamovacího způsobu a rozkazovacího způsobu obdobná se zakončeními IV. slovesné třídy (viz *tabulka 39*).

Sg.	Pl.	Sg. imp.	Pl. imp.
jím	jíme		jezme
jiš	jíte	jez	jezte
ji	jijó		

Tabulka 29

Koncovka v přičestí minulém závisí na rodu a životnosti (viz *tabulka 40*).

Sg.	Pl.
jedl/a/o	jedli/y
jedl/a/o	jedli/y
jedl/a/o	jedli/y

Tabulka 30

7.3. Čas minulý

Dříve než se tato kapitola bude věnovat času minulému, je třeba zmínit přičestí minulé neboli l-ové. To se tvoří od kmene minulého přidáním koncovek *-l, -la, -lo, -li, -ly, -la*. (Karlík et. al., 2012). Z uvedených koncovek se ve zkoumané oblasti nevyskytuje koncovka *-la* pro střední rod množného čísla, bývá nahrazována koncovkou *-ly*. Český jazykový atlas uvádí: „Formant *-l* se připojuje ke kmeni minulému zakončenému buď samohláskou, nebo souhláskou, což má zásadní vliv na repertoár podob přičestí minulého v našich dialektech.“²³ Podle tohoto kritéria můžeme výše uvedené vzory a podtypy rozdělit do dvou základních skupin. V jedné z nich jsou slovesa, u kterých se formant *-l* v přičestí minulém připojuje k základu zakončenému samohláskou, lze ji tedy nazvat samohláskovou skupinou. Ve druhé skupině se nacházejí slovesa, u nichž se formant *-l* připojuje v přičestí minulém k základu zakončenému souhláskou. Samohlásková skupina se dále člení do podskupin dle toho, která ze samohlásek se nachází na konci kmene minulého (*-a, -e, -i, -u*) (Balhar, 2005).

7.3.1. Souhlásková skupina

V této skupině se připojuje formant *-l* ke kmeni minulému zakončenému souhláskou. Patří sem slovesa I. třídy vzoru *nese (nesl, vezl, pletl)*, *peče (mohl, pekl)* a slovesa II. třídy vzoru *tiskne (usl, řekl, táhl)*, *začne (začl, picl, vodpočl)*.

7.3.2. Samohlásková skupina

V samohláskové skupině se formant *-l* připojuje ke kmeni minulému zakončenému samohláskou. Dále se dělí na podskupiny *-a, -e/-ě, -i, -u*.

- Podskupina *-a*: Tato podskupina je nejfrekventovanější ze všech samohláskových skupin. Zahrnuje slovesa I. třídy vzoru *bere (vzal, bral, pral)*, *maže (mazol, lhal, psal)*, slovesa III. třídy vzoru *kupuje (děkoval, fungoval, kupoval)*, slovesa V. třídy vzoru *dělá (dal, znal, nechal)*. Řadíme k nim i podtyp *dostane* vzoru *mine (dostal, zehnal)* a podtypy *zve (zval, šval)* a *kašle (lámal, kupal, drbal)* vzoru *bere*.

- Podskupina –e/-ě: Do této podskupiny patří slovesa I. třídy vzoru *umře* (*zavřel, vopřel*), verba II. třídy vzoru *kreje* (*krel, umel*), IV. třídy vzoru *sázi* (*zkóšel, nabízel, natácel*) a vzoru *trpi* (*držel, brněl, slyšel*). Lze k nim zařadit i podtyp *mysi* vzoru *prosi* (*myslel, bydlel*).
- Podskupina –i: Podskupina –i zahrnuje slovesa IV. třídy vzoru *prosi* (*mračil, hodil, nosil*), jeho podtypu *jezdi* (*mazlil, libil, mydlil*) a podtyp *pije* vzoru *kreje* (*pil, užil*).
- Podskupina –u: K této podskupině řadíme pouze slovesa II. třídy vzoru *mine* (*minul, hrnul*).

V *Příruční mluvnici češtiny* je minulý čas neboli préteritum definován takto: „Výjadřuje se v češtině pomocí přičestí l-ového (= kmen minulý + -l, -la, -lo, -li, -ly, -la;...) a přítomných tvarů pomocného slovesa být v první a druhé osobě sg. i pl., ve třetí osobě se pomocné sloveso vypouští.“²⁴ Pomocné sloveso *být* a jeho tvary jsou stálými příklonkami a přiklání se k prvnímu přízvučnému taktu ve větě (Balhar, 2005, s. 592). Za zmínku stojí 2. os. sg., kdy tvar *seš* získává podobu osobního formantu –s, které se připojuje k přičestí l-ovému (*našlas*), zájmenům (*tys nebela*), příslovcím (*kdys přijela, dočes ho udělala*), částicím (*třebas ju našla*), k reflexivům *se, si* u reflexivních sloves (*měla ses*) a k jiným slovním druhům, které stojí na prvním přízvučném místě (Balhar, 2005, s. 594). Minulý čas je v dialektu Dolních Vilémovic vždy vyjádřen ve spojení přičestí s tvarem pomocného slovesa.

Občas lze pozorovat u sloves v 1. a 3. os. pl. změnu koncovky –i > -e (*bele, začle, dělale*). Ve větší míře se však objevuje klasické –i.

7.4. Čas budoucí

Budoucí čas se dá tvořit dvěma způsoby. V prvním případě se jedná o tvary budoucího času u nedokonavých sloves, v druhém případě jsou to tvary budoucího času dokonavých sloves (Havránek, Jedlička, 2002).

7.4.1. Nedokonavá slovesa

Tvary nedokonavých sloves se tvoří z budoucích tvarů slovesa *bét* a infinitivu významového slovesa (*bode se učit, bode chcít*). Koncovky slovesa *bét* v budoucím čase jsou uvedeny v *tabulce 31*. U tohoto typu tvoření se jedná o složený tvar.

Sg.	Pl.
bod-o	bod-em
bod-eš	bod-ete
bod-e	bod-ó

Tabulka 31

7.4.2. Dokonavá slovesa

Budoucí čas u dokonavých sloves se vyjadřuje tvary přítomnými, jedná se o jednoduchý tvar. Slovesa se následně časují podle příslušné třídy a vzoru, ke kterým náleží. Jedná se např. o tato slovesa, která jsou uvozena předponou (*udělat, přijít, přijet, usnout*), ale i o slovesa bez předpony (*dat, vzít, hodit, dostat, frknout*). Zvláštní skupinu tvoří slovesa pohybu, ke kterým je přidána předpona *po-/pu-* (*pudo, pojedou, ponesou, porostou, poveze, poběží*). Od těchto slov nelze vytvořit infinitiv ani minulý čas (Karlík et. al., 2012, s. 317).

7.5. Způsob podmiňovací

Podmiňovací způsob neboli kondicionál se řadí do složených tvarů slovesných. Je dvojího druhu, a to kondicionál přítomný a kondicionál minulý. Způsob podmiňovací přítomný se vyjadřuje spojením podmiňovacích tvarů pomocného slovesa *bét* (*bech, bes, be, besme, beste, be*) s přičestím minulým významového slovesa (*šla bech, šel bes*). K morfu *be* se připojují koncovky uvedené v *tabulce 32*. Tvary podmiňovací pomocného slovesa *bét* se mnohdy spojují i ve spojkách, např. ve spojce *aby* (*abech uvařila*) (Balhar, 2005, s. 595).

Sg.	Pl.
be-ch	be-sme
be-s	be-ste
be-0	be-0

Tabulka 32

Způsob podmiňovací minulý se tvoří z kondicionálu přítomného a z tvarů pomocného slovesa *bét*, které se k němu zpravidla přidává. Jedná se buď o tvar *bel* (*já bech bela držela*), nebo *béval* (*vona be bela bévala jela*) (Balhar, 2005, s. 595). Dále je k celému tvaru připojeno přičestí minulé významového slovesa. Podmiňovací způsob minulý se ale v dialektu Dolních Vilémovic objevuje zřídka, převažuje užití kondicionálu přítomného.

8. Porovnání staré a mladé generace

Tato část se zabývá hlavním smyslem práce, a to porovnáním skloňování podstatných jmen a časování sloves u staré a mladé generace občanů obce Dolní Vilémovice. Věk osob je jedním z důležitých faktorů, které stav nářečí mohou ovlivnit. Tento aspekt zmiňuje i Bělič ve své publikaci: „*Mladší lidé většinou přicházejí hojněji do styku s příslušníky jiných nářečí než lidé staří, proto i jejich mluva bývá oproštěnější od znaků místního nářečí.*“²⁶ Dialekt u mladé generace může ovlivnit i vyšší stupeň vzdělání než u starého obyvatelstva, jelikož je v těsnějším kontaktu se spisovnou češtinou. Na druhou stranu se podle Běliče staré nářečí drží dosud pevněji ve východnějších oblastech, tj. i na Moravě. Je tedy možné, že ke změnám nebude docházet v až tak velkém rozsahu.

V následujících kapitolách a podkapitolách jsou substantiva a verba opět rozdělena do již zmíněných rodů, tříd, vzorů a podtypů. U každého z nich je zvoleno jedno slovo, které bylo zachyceno v nahrávce a následně porovnáno, zda se nějakým způsobem v zakončení liší.

8.1. Podstatná jména

8.1.1. Ženský rod

8.1.1.1. Vzor žena

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
slečn-a	slečn-a	slečn-e	slečn-y
slečn-e	slečn-y	slečen-0	slečen-0
slečn-ě	slečn-ě	slečn-am	slečn-ám
slečn-o	slečn-u	slečn-e	slečn-y
slečn-o	slečn-o	slečn-e	slečn-y
slečn-ě	slečn-ě	slečn-ách	slečn-ách
slečn-ó	slečn-ou	slečn-ama	slečn-ama

Tabulka 33

U ženského rodu vzoru *žena* lze pozorovat rozdíly hned u jednotného čísla. Celý singulár má shodné koncovky jako skloňování vzoru *žena* ve spisovném jazyce. Od staré generace se tedy liší ve 2. p., kde dochází ke změně $e > y$, ve 4. p. $o > u$ a v 7. p. $ó > ou$. K obměnám $e > y$ dochází i v 1., 4. a 5. p. pl. a ve 3. p. množného čísla se koncovka liší ve své délce $am > ám$.

8.1.1.2. Podtyp holka

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
utěrk-a	utěrk-a	utěrk-e	utěrk-y
utěrk-e	utěrk-y	utěrek-0	utěrek-0
utěrc-e	utěrc-e	utěrk-am	utěrk-ám
utěrk-o	utěrk-u	utěrk-e	utěrk-y
utěrk-o	utěrk-o	utěrk-e	utěrk-y
utěrc-e	utěrc-e	utěrk-ách	utěrk-ách
utěrk-ó	utěrk-ou	utěrk-ama	utěrk-ama

Tabulka 34

Stejně rozdíly jak u vzoru *žena* lze pozorovat i u podtypu *holka*. V 2. p. sg. a 1., 4. a 5. p. pl. se vyskytuje změna $e > y$, ve 4. p. sg. $o > u$ a ve 3. p. pl. se koncovka opět dlouží $am > ám$.

8.1.1.3. Podtyp škola

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
autoškol-a	autoškol-a	autoškol-e	autoškol-y
autoškol-e	autoškol-y	autoškol-0	autoškol-0
autoškol-i	autoškol-e	autoškol-am	autoškol-ám
autoškol-o	autoškol-u	autoškol-e	autoškol-y
autoškol-o	autoškol-o	autoškol-e	autoškol-y
autoškol-i	autoškol-e	autoškol-ách	autoškol-ách
autoškol-ó	autoškol-ou	autoškol-ama	autoškol-ama

Tabulka 35

Obdobně se objevují změny i u podtypu *škola*. Koncovka *e > y* se vyskytuje znovu ve 2. p. sg. a 4. a 5. p. pl. Naopak *i > e* lze pozorovat ve 3. a 6. p. sg. 7. p. sg. náleží změně *ó > ou*. Ve 3. p. pl. dochází opět ke dloužení koncovky *am > ám*.

8.1.1.4. Slovo sobota

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
sobot-a	sobot-a	sobot-e	sobot-y
sobot-e	sobot-y	sobot-0	sobot-0
sobot-ě	sobot-ě	sobot-am	sobot-ám
sobot-o	sobot-u	sobot-e	sobot-y
sobot-o	sobot-o	sobot-e	sobot-y
sobot-o/-ě	sobot-u/ě	sobot-ách	sobot-ách
sobot-ó	sobot-ou	sobot-ama	sobot-ama

Tabulka 36

I u slova *sobota* se vyskytují podobné rozdíly. U 2. p. sg a 1., 4. a 5. p. pl. se střídá *e > y*, u 7. p. sg. *ó > ou* a u 3. p. pl. se koncovka *am > ám* dlouží. Vezme-li se v 6. p. sg. v potaz pádová otázka *v kom, čem*, dochází ke změně *z o > u*. Tentýž jev se nachází i ve 4. p. sg.

8.1.1.5. Slovo *cera*

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
cer-a	cer-a	cer-e	cer-y
cer-e	cer-y	cer-0	cer-0
ceř-i	ceř-i	cer-am	cer-ám
cer-o	cer-u	cer-e	cer-y
cer-o	cer-o	cer-e	cer-y
ceř-i	ceř-i	cer-ách	cer-ách
cer-ó	cer-ou	cer-ama	cer-ama

Tabulka 37

Slovo *cera* je výjimečné svým zachovalým starobylym tvarem *ceři* s koncovkou *-i* ve 3. a 6. p. sg. Ta zůstává zachována u staré i mladé generace. V ostatních pádech dochází opět ke změnám typickým pro vzor *žena*, tzn. ve 2. p. sg. a 1., 4. a 5. p. pl. se mění *e > y*, ve 4. p. sg. *o > u*, v 7. p. sg. *ó > ou* a ve 3. p. pl. ke dloužení *am > ám*.

8.1.1.6. Vzor *ruža*

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
prac-a	prac-a	prac-e	prac-e
prac-e	prac-e	prac-i	prac-í
prac-i	prac-i	prac-im	prac-ím
prac-o	prac-u	prac-e	prac-e
prac-o	prac-o	prac-e	prac-e
prac-i	prac-i	prac-ách	prac-ich
prac-ó	prac-ou	prac-ama	prac-ama

Tabulka 38

Měkké skloňování ženského rodu vzoru *ruža* se v mladé generaci odlišuje ve 4. p. sg., kde se vyskytuje koncovka typická pro tvrdé skloňování ženského rodu, a to *o > u*. Stejně tak se tvrdá koncovka objevuje i v 7. p. sg, kde se mění *z ó > ou*. V množném čísle lze pozorovat v mladé generaci dloužení u 2. a 3. p. pl. *i > í*, *im > ím*. Naopak ke krácení dochází v 6. p. pl. *ách > ich*, kde se vyskytuje i obměna koncovky. Stará generace používá tvrdou koncovku vzoru *žena*, mladá generace měkkou koncovku vzoru *ruža*.

8.1.1.7. Podtyp vesnica

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
mšic-a	mšic-a	mšic-e	mšic-e
mšic-e	mšic-e	mšic-0	mšic-0
mšic-i	mšic-i	mšic-am	mšic-ám
mšic-o	mšic-u	mšic-e	mšic-e
mšic-o	mšic-o	mšic-e	mšic-e
mšic-i	mšic-i	mšic-ách	mšic-ách
mšic-ó	mšic-ou	mšic-ama	mšic-ama

Tabulka 39

Tvrdé koncovky ženského rodu lze pozorovat i u podtypu *vesnica*, kde se ve 4. p. sg. mění *o > u* a v 7. p. *ó > ou*. Ta se objevuje i ve 3. p. pl., který se liší svou délkou, u mladé generace se dlouží *am > ám*.

8.1.1.8. Podtyp dyňa

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
vuň-a	vuň-a	vun-ě	vun-ě
vun-ě	vun-ě	vun-i	vun-i
vun-i	vun-i	vuň-am	vun-im
vuň-o	vuň-u	vun-ě	vun-ě
vuň-o	vuň-o	vun-ě	vun-ě
vun-i	vun-i	vuň-ách	vun-ich
vuň-ó	vuň-ou	vuň-ama	vuň-ama

Tabulka 40

U podtypu *dyňa* se v jednotném čísle vyskytuje rozdíl opět ve 4. a 7. p. Tato substantiva dostávají koncovky pro tvrdé skloňování *o > u*, *ó > ou*. V množném čísle se mění 3. p. *am > im*, kde má v mladé generaci koncovku měkkou a v 6. p. *ách > ich*. Tam dochází nejen ke změně hlásky, ale i ke krácení.

8.1.1.9. Podtyp cibula

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
knedl-a	knedl-a	knedl-e	knedl-e
knedl-y	knedl-e	knedl-i	knedl-i
knedl-i	knedl-i	knedl-am	knedl-im
knedl-o	knedl-u	knedl-e	knedl-e
knedl-o	knedl-o	knedl-e	knedl-e
knedl-i	knedl-i	knedl-ách	knedl-ich
knedl-ó	knedl-ou	knedl-ama	knedl-ama

Tabulka 41

Podtyp *cibula* se v jednotném čísle ve staré a mladé generaci liší ve 2. p. $y > e$, ve 4. p. $o > u$ a v 7. $ó > ou$. V množném čísle je odlišný 3. p. $am > im$ a 6. p. $ách > ich$.

8.1.1.10. Podtyp situace

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
restaurac-e	restaurac-e	restaurac-e	restaurac-e
restaurac-e	restaurac-e	restaurac-i	restaurac-i
restaurac-i	restaurac-i	restaurac-im	restaurac-im
restaurac-i	restaurac-i	restaurac-e	restaurac-e
restaurac-e	restaurac-e	restaurac-e	restaurac-e
restaurac-i	restaurac-i	restaurac-ich	restaurac-ich
restaurac-i	restaurac-i	restaurac-ema	restaurac-ema

Tabulka 42

Substantiva podtypu *situace* se téměř shodují se spisovným vzorem *růže* v obou generacích. Odlišný je na základě délky koncovek. Ve skloňování staré a mladé generace se nevyskytují žádné odlišnosti.

8.1.1.11. Vzor píseň

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
přízeň-0	přízeň-0	přízn-ě	přízn-ě
přízn-ě	přízn-ě	přízn-i	přízn-i
přízn-i	přízn-i	přízn-im	přízn-im
přízeň-0	přízeň-0	přízn-ě	přízn-ě
přízn-i	přízn-i	přízn-ě	přízn-ě
přízn-i	přízn-i	přízn-ich	přízn-ich
přízn-i	přízn-i	přízn-ěma	přízn-ěma

Tabulka 43

Vzor *píseň* se v dialektu Dolních Vilémovic liší od spisovného vzoru *píseň* pouze délkou koncovek. U staré a mladé generace se neobjevuje rozdíl ve skloňování.

8.1.1.12. Vzor kost

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
uspěšnost-0	uspěšnost-0	uspěšnost-i	uspěšnost-i
uspěšnost-i	uspěšnost-i	uspěšnost-i	uspěšnost-i
uspěšnost-i	uspěšnost-i	uspěšnost-im	uspěšnost-im
uspěšnost-0	uspěšnost-0	uspěšnost-i	uspěšnost-i
uspěšnost-i	uspěšnost-i	uspěšnost-i	uspěšnost-i
uspěšnost-i	uspěšnost-i	uspěšnost-ich	uspěšnost-ich
uspěšnost-i	uspěšnost-i	uspěšnost-ima	uspěšnost-ima

Tabulka 44

I vzor *kost* se od spisovného vzoru *kost* odlišuje pouze délkou koncovek. Mezi starou a mladou generací se rozdíl ve skloňování substantiv podle tohoto vzoru nevyskytuje.

8.1.2. Mužský rod

8.1.2.1. Vzor pán

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
čert-0	čert-0	čert-i	čert-i
čert-a	čert-a	čert-u	čert-u
čert-ovi	čert-ovi	čert-um	čert-um
čert-a	čert-a	čert-e	čert-y
čert-e	čert-e	čert-i	čert-i
čert-ovi	čert-ovi	čert-ech	čert-ech
čert-em	čert-em	čert-ama	čert-ama

Tabulka 45

Substantiva skloňovaná podle vzoru *pán* mají v jednotném čísle koncovky shodné se vzorem *pán* ve spisovném jazyce v obou generacích. V množném čísle se od sebe generace liší 4. p., kde dochází ke změně z *e* > *y*.

8.1.2.2. Podtyp kluk

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
pések-0	pejsek-0	pésc-i	pejsc-i
pésk-a	pejsk-a	pésk-u	pejsk-u
pésk-ovi	pejsk-ovi	pésk-um	pejsk-um
pésk-a	pejsk-a	pésk-e	pejsk-y
pésk-o	pejsk-u	pésc-i	pejsc-i
pésk-ovi	pejsk-ovi	pésk-ách	pejsc-ich
pésk-em	pejsk-em	pésk-ama	pejsk-ama

Tabulka 46

Podstatná jména skloňovaná podle podtypu *kluk* se v jednotném čísle od sebe odlišují 5. p., kdy se mění *o* > *u*. V množném čísle potom ve 4., kde dochází ke změně z *e* > *y* a v 6. p. se vyskytuje jak změna hlásky, tak délky *ách* > *ich*. Mladá generace má lokální koncovku měkkou.

8.1.2.3. Vzor muž

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
kuň-0	kuň-0	kon-i	kon-ě
koň-a	koň-a	koň-u	koň-u
koň-ovi	koň-ovi	koň-um	koň-um
koň-a	koň-a	kon-ě	kon-ě
kon-i	kon-i	kon-i	kon-ě
koň-ovi	koň-ovi	kon-ich	kon-ich
kon-ěm	kon-ěm	koň-ama	koň-ama

Tabulka 47

U měkkého skloňování mužského rodu vzoru *muž* se v jednotném čísle staré a mladé generace neobjevuje žádný rozdíl. V množném čísle lze ale pozorovat odlišnost v 1. a 5. p., kde dochází ke změně z *i* > *ě*.

8.1.2.4. Vzor přeceda

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
taťk-a	taťk-a	taťc-i	taťc-i
taťk-e	taťk-y	taťk-u	taťk-u
taťk-ovi	taťk-ovi	taťk-um	taťk-um
taťk-e	taťk-u	taťk-e	taťk-y
taťk-o	taťk-o	taťc-i	taťc-i
taťk-ovi	taťk-ovi	taťk-ách	taťk-ách
taťk-em	taťk-em	taťk-ama	taťk-ama

Tabulka 48

U vzoru *přeceda* dochází v jednotném čísle k obměně ve 2. p. *e* > *y* a ve 4. p. *e* > *u*. V množném čísle se potom mladá generace od staré liší ve 4. p., kde se mění *e* > *y*.

8.1.2.5. Vzor sódce

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
duchodc-e	duchodc-e	duchodc-i	duchodc-i
duchodc-a	duchodc-e	duchodc-u	duchodc-u
duchodc-ovi	duchodc-ovi	duchodc-um	duchodc-um
duchodc-a	duchodc-a	duchodc-e	duchodc-e
duchodč-e	duchodč-e	duchodc-i	duchodc-i
duchodc-ovi	duchodc-ovi	duchodc-ich	duchodc-ich
duchodc-em	duchodc-em	duchodc-ama	duchodc-ama

Tabulka 49

Skloňování vzoru *soudce* se ve staré a mladé generaci odlišuje ve 2. p. sg. koncovkou *a* > *e*. V množném čísle k žádnému rozdílu nedochází.

8.1.2.6. Vzor hrad

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
vodovod-0	vodovod-0	vodovod-e	vodovod-y
vodovod-o	vodovod-u	vodovod-u	vodovod-u
vodovod-o	vodovod-u	vodovod-um	vodovod-um
vodovod-0	vodovod-0	vodovod-e	vodovod-y
vodovod-e	vodovod-e	vodovod-e	vodovod-y
vodovod-o	vodovod-u	vodovod-ech	vodovod-ech
vodovod-em	vodovod-em	vodovod-ama	vodovod-ama

Tabulka 50

K nejvíce změnám v mužském rodě v porovnání staré a mladé generace dochází u vzoru *hrad*. V jednotném čísle se od sebe liší 2., 3. a 6. p., u nichž se mění *o > u*. V množném čísle se obměňuje koncovka 1., 4. a 5. p. *z e > y*.

8.1.2.7. Podtyp listopad

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
hrozen-0	hrozen-0	hrozn-e	hrozn-y
hrozn-o	hrozn-u	hrozn-u	hrozn-u
hrozn-o	hrozn-u	hrozn-um	hrozn-um
hrozen-0	hrozen-0	hrozn-e	hrozn-y
hrozn-e	hrozn-e	hrozn-e	hrozn-y
hrozn-ě	hrozn-u	hrozn-ech	hrozn-ech
hrozn-em	hrozn-em	hrozn-ama	hrozn-ama

Tabulka 51

Podtyp *listopad* se taktéž liší v jednotném čísle v pádě 2., 3. a 6. U prvních dvou zmíněných dochází ke změně *o > u*, avšak v 6. p. se mění *ě > u*. V čísle množném se potom střídá v 1., 4., a 5. p. *e > y*.

8.1.2.8. Podtyp zámek

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
šátek-0	šátek-0	šátk-e	šátk-y
šátk-o	šátk-u	šátk-u	šátk-u
šátk-o	šátk-u	šátk-um	šátk-um
šátek-0	šátek-0	šátk-e	šátk-y
šátk-o	šátk-u	šátk-e	šátk-y
šátk-o	šátk-u	šátk-ách	šátc-ich
šátk-em	šátk-em	šátk-ama	šátk-ama

Tabulka 52

Substantiva skloňovaná podle podtypu *zámek* se ve staré a mladé generaci v jednotném čísle odlišují ve 2., 3., 4. a 5. p., kde se mění koncovka *o* > *u*. V množném čísle se změna nachází v 1., 4. a 5. p. *e* > *y* a v 6. p., kde se mění koncovka *ách* > *ich*. V mladé generaci se tedy krátí a nese koncovku měkkého skloňování.

8.1.2.9. Podtyp *rok*

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
sklipek-0	sklipek-0	sklipk-e	sklipk-y
sklipk-a	sklipk-a	sklipk-u	sklipk-u
sklipk-o	sklipk-u	sklipk-um	sklipk-um
sklipek-0	sklipek-0	sklipk-e	sklipk-y
sklipk-o	sklipk-u	sklipk-e	sklipk-y
sklipk-o	sklipk-u	sklipk-ách	sklipc-ich
sklipk-em	sklipk-em	sklipk-ama	sklipk-ama

Tabulka 53

U substantiv skloňovaných podle podtypu *rok* změna nastává ve 3., 5. a 6. p. sg., mění se *o* > *u*. V množném čísle je to potom obměna *e* > *y* v 1., 4. a 5. p. a *ách* > *ich* v pádě 6.

8.1.2.10. Podtyp *květen*

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
sklep-0	sklep-0	sklep-e	sklep-y
sklep-a	sklep-a	sklep-u	sklep-u
sklep-o	sklep-u	sklep-um	sklep-um
sklep-0	sklep-0	sklep-e	sklep-y
sklep-e	sklep-e	sklep-e	sklep-y
sklep-ě	sklep-u	sklep-ech	sklep-ech
sklep-em	sklep-em	sklep-ama	sklep-ama

Tabulka 54

Podtyp *květen* se v mladé a staré generaci liší v singuláru v pádě 3. koncovkou *o* > *u*. Následně v pádě 6., kde se mění *ě* > *u*. V množném čísle nastává změna *e* > *y* v 1., 4. a 5. p.

8.1.2.11. Podtyp *den*

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
téden-0	tejden-0	tédn-e	tejdn-y
tédn-a	tejdn-a	tédn-u	tejdn-u
tédn-o	tejdn-u	tédn-um	tejdn-um
téden-0	tejden-0	tédn-e	tejdn-y
tédn-e	tejdn-e	tédn-e	tejdn-y
tédn-o	tejdn-u	tédn-ech	tejdn-ech
tédn-em	tejdn-em	tédn-ama	tejdn-ama

Tabulka 55

Podstatná jména skloňovaná podle podtypu *den* se ve staré a mladé generaci mění ve 3. a 6. p. sg. *o > u*. Změny v množném čísle se potom vyskytují klasicky v 1., 4. a 5. p. *e > y*.

8.1.2.12. Podtyp *kostel*

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
stul-0	stul-0	stol-e	stol-y
stol-a	stol-a	stol-u	stol-u
stol-o	stol-u	stol-um	stol-um
stul-0	stul-0	stol-e	stol-y
stol-e	stol-e	stol-e	stol-y
stol-o	stol-u	stol-ách	stol-ech
stol-em	stol-em	stol-ama	stol-ama

Tabulka 56

Skloňování podtypu *kostel* se mezi generacemi liší v jednotném čísle pádem 3. a 6., kde se koncovka mění *o > u*. Množné číslo je odlišné v pádě 1., 4. a 5. změnou koncovky *e > y* a v pádě 6., kde se koncovka mění i krátí *ách > ech*.

8.1.2.13. Slovo ples

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
ples-0	ples-0	ples-e	ples-y
ples-o	ples-u	ples-u	ples-u
ples-o	ples-u	ples-um	ples-um
ples-0	ples-0	ples-e	ples-y
ples-e	ples-e	ples-e	ples-y
ples-e	ples-e	ples-ách	ples-ech
ples-em	ples-em	ples-ama	ples-ama

Tabulka 57

Při skloňování slova *ples* se v generacích mění 2. a 3. p. sg. *o* > *u*. V množném čísle 1., 4. a 5. p. *e* > *y* a dále v 6. p. koncovka *ách* > *ech*.

8.1.2.14. Vzor stroj

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
počítač-0	počítač-0	počítač-e	počítač-e
počítač-o	počítač-u	počítač-u	počítač-u
počítač-o	počítač-u	počítač-um	počítač-um
počítač-0	počítač-0	počítač-e	počítač-e
počítač-i	počítač-i	počítač-e	počítač-e
počítač-o	počítač-u	počítač-ich	počítač-ich
počítač-em	počítač-em	počítač-ama	počítač-ama

Tabulka 58

U měkkého skloňování mužského rodu neživotného vzoru *stroj* nastává změna ve skloňování pouze v jednotném čísle ve 2., 3. a 6. p., kdy se koncovka mění *o* > *u*.

8.1.3. Střední rod

8.1.3.1. Vzor město

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
aut-o	aut-o	aut-a	aut-a
aut-a	aut-a	aut-0	aut-0
aut-o	aut-u	au-tum	aut-um
aut-o	aut-o	aut-a	aut-a
aut-o	aut-o	aut-a	aut-a
aut-ě	aut-u	aut-ách	aut-ách
aut-em	aut-em	aut-ama	aut-ama

Tabulka 59

Tvrdé skloňování středního rodu vzoru *město* se ve staré a mladé generaci liší v jednotném čísle ve 3. a 6. p., kdy se v dativu mění koncovka *o* > *u* a v lokálu *ě* > *u*. V množném čísle se skloňování u obou generací shoduje.

8.1.3.2. Podtyp teplo

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
stróhadl-o	strouhadl-o	stróhadl-a	strouhadl-a
stróhadl-a	strouhadl-a	stróhadel-0	strouhadel-0
stróhald-o	strouhadl-u	stróhadl-um	strouhadl-um
stróhadl-o	strouhadl-o	stróhadl-a	strouhadl-a
stróhadl-o	strouhadl-o	stróhadl-a	strouhadl-a
stróhadl-e	strouhadel-u	stróhadl-ách	strouhadl-ách
stróhadl-em	strouhadl-em	stróhadl-ama	strouhadl-ama

Tabulka 60

Substantiva skloňovaná podle podtypu *teplo* se liší v jednotném čísle v pádě 3. změnou koncovky *o* > *u* a v 6. p. se změnilo *e* > *u*. Koncovky množného čísla jsou v mladé generaci shodné s koncovkami staré generace.

8.1.3.3. Podtyp jabko

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
srdičk-o	srdičk-o	srdičk-a	srdičk-a
srdičk-a	srdičk-a	srdiček-0	srdiček-0
srdičk-o	srdičk-u	srdičk-um	srdičk-um
srdičk-o	srdičk-o	srdičk-a	srdičk-a
srdičk-o	srdičk-o	srdičk-a	srdičk-a
srdičk-o	srdičk-u	srdičk-ách	srdičk-ách
srdičk-em	srdičk-em	srdičk-ama	srdičk-ama

Tabulka 61

Podobně jako u předchozího podtypu se skloňování podtypu *jabko* odlišuje koncovkou *o > u* ve 3. p. sg. a dále v 6. p. sg., kde dochází ke změně koncovky *o > u*. Ve skloňování v množném čísle k žádné obměně nedochází.

8.1.3.4. Slovo děcko

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
děck-o	děck-o	děck-a	děck-a
děck-a	děck-a	děcek-0	děcek-0
děck-et-i	děck-u	děck-am	děck-ám
děck-o	děck-o	děck-a	děck-a
děck-o	děck-o	děck-a	děck-a
děck-et-i	děck-u	děck-ách	děck-ách
děck-em	děck-em	děck-ama	děck-ama

Tabulka 62

Skloňování slova *děcko* se v mladé generaci odlišuje koncovkou ve 3. a 6. p. sg., kde tvar nenáleží skloňování podle vzoru *kuře*, ale ponechává si tvrdou koncovku středního rodu *-u*. Množné číslo je odlišné pouze délkou koncovky ve 3. p. *am > ám*.

8.1.3.5. Vzor moře

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
ovoc-e	ovoc-e	ovoc-e	ovoc-e
ovoc-e	ovoc-e	ovoc-i	ovoc-i
ovoc-i	ovoc-i	ovoc-im	ovoc-im
ovoc-e	ovoc-e	ovoc-e	ovoc-e
ovoc-e	ovoc-e	ovoc-e	ovoc-e
ovoc-i	ovoc-i	ovoc-ich	ovoc-ich
ovoc-em	ovoc-em	ovoc-ama	ovoc-ama

Tabulka 63

U podstatných jmen, která se skloňují podle vzoru *moře*, nebyl nalezen mezi generacemi žádný rozdíl v koncovkách v jednotném ani v množném čísle.

8.1.3.6. Podtyp pracoviště

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
cvičišť-ě	cvičišť-ě	cvičišť-ě	cvičišť-ě
cvičišť-ě	cvičišť-ě	cvičišť-i	cvičišť-i
cvičišť-i	cvičišť-i	cvičišť-im	cvičišť-im
cvičišť-ě	cvičišť-ě	cvičišť-ě	cvičišť-ě
cvičišť-ě	cvičišť-ě	cvičišť-ě	cvičišť-ě
cvičišť-i	cvičišť-i	cvičišť-ich	cvičišť-ich
cvičišť-ěm	cvičišť-ěm	cvičišť-ama	cvičišť-ěma

Tabulka 64

Substantiva podtypu *pracoviště* mají u obou generací shodné koncovky v singuláru i plurálu, žádná odlišnost nebyla zaznamenána.

8.1.3.7. Vzor kuře

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
zviř-e	zviř-e	zviř-at-a	zviř-at-a
zviř-et-e	zviř-et-e	zviř-at-0	zviř-at-0
zviř-et-i	zviř-et-i	zviř-at-um	zviř-at-um
zviř-e	zviř-e	zviř-at-a	zviř-at-a
zviř-e	zviř-e	zviř-at-a	zviř-at-a
zviř-et-i	zviř-et-i	zviř-at-ách	zviř-at-ách
zviř-et-em	zviř-et-em	zviř-at-ama	zviř-at-ama

Tabulka 65

Podstatná jména, která se skloňují podle vzoru *kuře*, mají u staré a mladé generace totožné koncovky, žádný rozdíl nebyl zaznamenán.

8.1.3.8. Podtyp tele

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
tel-e	tel-e	tel-at-a	tel-at-a
tel-et-e	tel-et-e	tel-at-0	tel-at-0
tel-et-i	tel-et-i	tel-at-um	tel-at-um
tel-e	tel-e	tel-at-a	tel-at-a
tel-e	tel-e	tel-at-a	tel-at-a
tel-et-i	tel-et-i	tel-at-ech	tel-at-ech
tel-et-em	tel-et-em	tel-at-ama	tel-at-ama

Tabulka 66

U skloňování substantiv podle podtypu *tele* nebyl mezi generacemi zaznamenán žádný rozdíl v koncovkách.

8.1.3.9. Podtyp štěně

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
štěn-ě	štěn-ě	štěň-at-a	šťeň-at-a
štěn-ět-e	štěn-ět-e	šťeň-at-0	šťeň-at-0
štěn-ět-i	štěn-ět-i	štěň-at-um	štěň-at-um
štěn-ě	štěn-ě	šťeň-at-a	štěň-at-a
štěn-ě	štěn-ě	štěň-at-a	štěň-at-a
štěn-ět-i	štěn-ět-i	štěň-at-ech	štěň-at-ech
štěň-et-em	štěň-et-em	štěň-at-ama	štěň-at-ama

Tabulka 67

Ke stejnému případu dochází i u substantiv, jenž jsou skloňována podle podtypu *štěně*. Koncovky byly zaznamenány u obou generací shodně.

8.1.3.10. Vzor stavení

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
cvičen-i	cvičen-i	cvičen-i	cvičen-i
cvičen-i	cvičen-i	cvičen-i	cvičen-i
cvičen-i	cvičen-i	cvičen-im	cvičen-im
cvičen-i	cvičen-i	cvičen-i	cvičen-i
cvičen-i	cvičen-i	cvičen-i	cvičen-i
cvičen-i	cvičen-i	cvičen-ich	cvičen-ich
cvičen-im	cvičen-im	cvičen-ima	cvičen-ima

Tabulka 68

Substantiva skloňovaná podle rodu středního vzoru *stavení* mají v obou generacích v jednotném i množném čísle stejné koncovky. Rozdíl mezi starou a mladou generací nebyl zaznamenán.

8.1.4. Pomnožná jména

Pl. ST	Pl. ML
narozenin-e	narozenin-y
narozenin-0	narozenin-0
narozenin-am	narozenin-ám
narozenin-e	narozenin-y
narozenin-e	narozenin-y
narozenin-ách	narozenin-ách
narozenin-ama	narozenin-ama

Tabulka 69

Skloňování pomnožného substantiva *narozenine* (a jemu podobným) je v mladé generaci totožné se skloňováním ženského rodu vzoru *žena* v plurálu. Od staré generace se tedy liší v 1., 4. a 5. p., kde dochází k záměně *e > y* a ve 3. p., kde se koncovka prodlužuje z *am > ám*.

Pl. ST	Pl. ML
brél-e	brejl-e
brél-i	brejl-i
brél-im	brejl-im
brél-e	brejl-e
brél-e	brejl-e
brél-ich	brejl-ich
brél-ama	brejl-ama

Tabulka 70

Skloňování pomnožného substantiva *bréle* se i v mladé generaci shoduje s tvary plurálu ženského rodu vzoru *růže* ve spisovném jazyce. Jedinou rozdílností od tohoto vzoru je délka koncovek. V koncovkách mezi starou a mladou generací nedochází k žádné odlišnosti.

Pl. ST	Pl. ML
šat-e	šat-y
šat-u	šat-u
šat-um	šat-um
šat-e	šat-y
šat-e	šat-y
šat-ech	šat-ech
šat-ama	šat-ama

Tabulka 71

Skloňování pomnožného substantiva *šate* (a jemu podobných) odpovídá skloňování mužského rodu vzoru *hrad* v plurálu. Odlišnosti mezi starou a mladou generací lze pozorovat u 1., 4. a 5. p., kdy se koncovka mění z *e* > *y*.

Pl. ST	Pl. ML
zád-a	zád-a
zad-0	zad-0
zád-um	zád-um
zád-a	zád-a
zád-a	zád-a
zád-ách	zád-ách
zád-ama	zád-ama

Tabulka 72

Tvary skloňování pomnožného substantiva *záda* (a jemu podobných) odpovídají skloňování středního rodu plurálu vzoru *město*. Mezi starou a mladou generací nebyl zaznamenán žádný rozdíl.

8.1.5. Hromadná jména

Sg. ST	Sg. ML
smet-i	smet-i
smet-i	smet-i
smet-i	smet-i
smet-i	smet-i
smet-i	smet-i
smet-i	smet-i
smet-im	smet-im

Tabulka 73

Hromadné substantivum *smeti* (a jemu podobné) odpovídá *i* u mladé generace střednímu rodu singuláru vzoru *staveni*. Změna v koncovkách nebyla mezi starou a mladou generací zaznamenána.

8.1.6. Substantivizovaná adjektiva

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
žensk-á	žensk-á	žensk-y	žensk-y
žensk-y	žensk-y	žensk-éch	žensk-ejch
žensk-y	žensk-y	žensk-ém	žensk-ejm
žensk-ó	žensk-ou	žensk-y	žensk-y
žensk-á	žensk-á	žensk-y	žensk-y
žensk-y	žensk-y	žensk-éch	žensk-ejch
žensk-ó	žensk-ou	žensk-éma	žensk-ejma

Tabulka 74

Zpodstatnělé přídavné jméno *ženská* (a jemu podobné) se skloňuje podle adjektivního vzoru *mladá*. V singuláru byla zaznamenána změna ve 4. a 7. p., kdy dochází ke změně koncovky *ó* > *ou*. Plurálové koncovky se odlišují ve 2. a 6. p., kde dochází ke změně *éch* > *ejch*. Ve 3. p. se potom mění koncovka *ém* > *ejm* a v 7. p. *éma* > *ejma*.

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
pan-i	pan-i	pan-i	pan-i
pan-i	pan-i	pan-ich	pan-ich
pan-i	pan-i	pan-im	pan-im
pan-i	pan-i	pan-i	pan-i
pan-i	pan-i	pan-i	pan-i
pan-i	pan-i	pan-ich	pan-ich
pan-i	pan-i	pan-ima	pan-ima

Tabulka 75

Substantivizované adjektivum *pani* se skloňuje podle měkkého adjektivního vzoru *jarní*. V porovnání staré a mladé generace nebyly zaznamenány žádné rozdíly v koncovkách.

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
příbuzn-é	příbuzn-ej	příbuzn-i	příbuzn-i
příbuzn-yho	příbuzn-yho	příbuzn-éch	příbuzn-ejch
příbuzn-ymo	příbuzn-ymu	příbuzn-ém	příbuzn-ejm
příbuzn-yho	příbuzn-yho	příbuzn-y	příbuzn-y
příbuzn-é	příbuzn-ej	příbuzn-i	příbuzn-i
příbuzn-ym	příbuzn-ym	příbuzn-éch	příbuzn-ejch
příbuzn-ym	příbuzn-ym	příbuzn-éma	příbuzn-ejma

Tabulka 76

Zpodstatnělé přídavné jméno *příbuzné* odpovídá skloňovaným koncovkám tvrdého adjektivního vzoru *mladé*. V 1. a 5. p. sg. se koncovka v mladé generaci mění *é* > *ej*. K dalšímu rozdílu v singulární koncovce dochází ve 3. p., kdy se mění koncovka *ymo* >

ymu. V plurálu lze nalézt odlišnosti ve 2. a 6. p. při změně *éch* > *ejch*, ve 3. p. *ém* > *ejm* a v 7. p. *éma* > *ejma*.

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
telec-i	telec-i	telec-i	telec-i
telec-iho	telec-iho	telec-ich	telec-ich
telec-imo	telec-imu	telec-im	telec-im
telec-i	telec-i	telec-i	telec-i
telec-i	telec-i	telec-i	telec-i
telec-im	telec-im	telec-ich	telec-ich
telec-im	telec-im	telec-ima	telec-ima

Tabulka 77

Substantivizované adjektivum *teleci* odpovídá svými koncovkami měkkému adjektivnímu vzoru *jarni*. Rozdíl mezi skloňováním staré a mladé generace nastává ve 3. p. sg., kde se vyskytuje koncovka *imo* > *imu*.

8.1.7. Nesklonná jména

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
párt-y	párt-y	párt-y	párt-y
párt-y	párt-y	párt-y	párt-y
párt-y	párt-y	párt-y	párt-y
párt-y	párt-y	párt-y	párt-y
párt-y	párt-y	párt-y	párt-y
párt-y	párt-y	párt-y	párt-y
párt-y	párt-y	párt-y	párt-y

Tabulka 78

U nesklonných jmen lze pozorovat v singuláru i plurálu obou generací totožné koncovky ve všech pádech.

8.2. Slovesa

8.2.1. I. třída

8.2.1.1. Vzor nese

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
vez-o	vez-u	vez-em	vez-em			vez-me	vez-me
vez-eš	vez-eš	vez-ete	vez-ete	vez-0	vez-0	vez-te	vez-te
vez-e	vez-e	vez-ó	vez-ou				

Tabulka 79

V časování sloves I. třídy vzoru *nese* lze najít odlišnosti v přítomném čase způsobu oznamovacího v 1. os. sg., kdy se v mladé generaci koncovka mění *o > u*. Dále potom ve 3. os. pl. dochází ke změně koncovky *ó > ou*. Koncovky rozkazovacího způsobu staré i mladé generace zůstávají nezměněny.

8.2.1.2. Vzor bere

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
ber-o	ber-u	ber-em	ber-em			ber-me	ber-me
ber-eš	ber-eš	ber-ete	ber-ete	ber-0	ber-0	ber-te	ber-te
ber-e	ber-e	ber-ó	ber-ou				

Tabulka 80

Časování sloves podle vzoru *bere* v přít. čase oznam. zp. má ve staré i mladé generaci zakončení shodné kromě 1. os. sg, kde dochází ke změně *o > u* a ve 3. os. pl., kde se vyskytuje *ó > ou*. Rozkazovací způsob má zakončení u obou generací totožné.

8.2.1.3. Podtyp kašle

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
kup-o	kop-u	kup-em	kop-em			kup-éme	kop-ejme
kup-eš	kop-eš	kup-ete	kop-ete	kup-é	kop-ej	kup-éte	kop-ejte
kup-e	kop-e	kup-ó	kop-ou				

Tabulka 81

Slovesa časovaná podle podtypu *kašle* se u mladé generace odlišují zakončením v 1. os. sg. *o > u* a 3. os. pl. *ó > ou*. Dále se tato slovesa liší ve tvarech rozkazovacího způsobu,

kdy ve 2. os. sg. dochází ke změně *é > ej* a v plurálovách tvarech *éme > ejme* a *éte > ejte*.

8.2.1.4. Podtyp zve

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
štv-o	štv-u	štv-em	štv-em			štv-ime	štv-ime
štv-eš	štv-eš	štv-ete	štv-ete	štv-i	štv-i	štv-ite	štv-ite
štv-e	štv-e	štv-ó	štv-ou				

Tabulka 82

Slovesa časovaná dle podtypu *zve* se u od sebe liší zakončením 1. os. sg. *o > u* a 3. os. pl. *ó > ou*. Imperativ tohoto podtypu má u obou generací zakončení shodné.

8.2.1.5. Vzor maže

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
piš-o	piš-u	piš-em	piš-em			piš-me	piš-me
piš-eš	piš-eš	piš-ete	piš-ete	piš-0	piš-0	piš-te	piš-te
piš-e	piš-e	piš-ó	piš-ou				

Tabulka 83

I u vzoru *maže* se časování těchto sloves odlišuje pouze 1. os. sg. *o > u* a 3. os. pl. *ó > ou*. Ostatní osoby i rozkazovací způsob mají u staré i mladé generace stejná zakončení.

8.2.1.6. Vzor peče

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
peč-o	peč-u	peč-em	peč-em			peč-me	peč-me
peč-eš	peč-eš	peč-ete	peč-ete	peč-0	peč-0	peč-te	peč-te
peč-e	peč-e	peč-ó	peč-ou				

Tabulka 84

Verba časovaná podle vzoru *peče* se ve staré a mladé generaci odlišují v přítomném čase oznamovacího způsobu v 1. os. sg. *o > u* a v 3. os. pl. *ó > ou*. Zakončení tvarů imperativu zůstává u obou sledovaných skupin stejné.

8.2.1.7. Vzor *umře*

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
zavř-o	zavř-u	zavř-em	zavř-em			zavř-ime	zavř-ime
zavř-eš	zavř-eš	zavř-ete	zavř-ete	zavř-i	zavř-i	zavř-ite	zavř-ite
zavř-e	zavř-e	zavř-ó	zavř-ou				

Tabulka 85

Slovesa, jejichž časování náleží vzoru *umře*, se od sebe taktéž odlišují pouze 1. os. sg. *o* > *u* a 3. os. pl. *ó* > *ou*. Imperativ nese shodná zakončení pro obě generace.

8.2.2. II. třída

8.2.2.1. Vzor *tiskne*

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
us-no	us-nu	us-nem	us-nem			us-nime	us-nime
us-neš	us-neš	us-nete	us-nete	us-ni	us-ni	us-nite	us-nite
us-ne	us-ne	us-nó	us-nou				

Tabulka 86

U sloves II. třídy vzoru *tiskne* v přítomném čase způsobu oznamovacím se stará a mladá generace odlišují zakončením v 1. os. sg *no* > *nu* a v 3. os. pl. *nó* > *nou*. Zakončení jejich imperativu se u obou generací shodují.

8.2.2.2. Vzor *mine*

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
mi-no	mi-nu	mi-nem	mi-nem			miň-me	miň-me
mi-neš	mi-neš	mi-nete	mi-nete	miň-0	miň-0	miň-te	miň-te
mi-ne	mi-ne	mi-nó	mi-nou				

Tabulka 87

U časování sloves vzoru *mine* se generace v přít. čase zp. oznam. liší opět v 1. os. sg. zakončením *no* > *nu* a v 3. os. pl. zakončením *nó* > *nou*. Tvary imperativu tohoto vzoru jsou u obou generací stejné.

8.2.2.3. Podtyp *dostane*

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
dosta-no	dosta-nu	dosta-nem	dosta-nem			dostaň-me	dostaň-me
dosta-neš	dosta-neš	dosta-nete	dosta-nete	dostaň-0	dostaň-0	dostaň-te	dostaň-te
dosta-ne	dosta-ne	dosta-nó	dosta-nou				

Tabulka 88

Verba časovaná dle podtypu *dostane* nesou ve sledovných skupinách odlišné zakončení taktéž v 1. os. sg *no* > *nu* a ve 3. os. pl. *nó* > *nou*. Tvary imperativu zůstávají u staré i mladé generace shodné.

8.2.2.4. Vzor začne

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
vodpoč-no	vodpoč-nu	vodpoč-nem	vodpoč-nem			vodpoč-nime	vodpoč-nime
vodpoč-neš	vodpoč-neš	vodpoč-nete	vodpoč-nete	vodpoč-ni	vodpoč-ni	vodpoč-nite	vodpoč-nite
vodpoč-ne	vodpoč-ne	vodpoč-nó	vodpoč-nou				

Tabulka 89

U časování sloves vzoru *začne* se mladá generace odlišuje od staré změnou zakončení v 1. os. sg. z *no* > *nu* a v 3. os. pl. z *nó* > *nou*. Zakončení jejich tvarů imperativu se u obou skupin shodují.

8.2.3. III. třída

8.2.3.1. Vzor *kreje*

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
ume-jo	ume-ju	ume-jem	ume-jem			um-éme	um-ejme
ume-ješ	ume-ješ	ume-jete	ume-jete	um-é	um-ej	um-éte	um-ejte
ume-je	ume-je	ume-jó	ume-jou				

Tabulka 90

Časování sloves III. třídy slovesné podle vzoru *kreje* se v přít. čase zp. oznam. odlišuje zakončením v 1. os. sg. *jo > ju* a v 3. os. pl. *jó > jou*. Dále se slovesa staré a mladé generace liší v zakončení rozkazovacího způsobu. V singuláru zakončením *é > ej* a v plurálových tvarech zakončeními *éme > ejme* a *éte > ejte*.

8.2.3.2. Podtyp *pije*

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
pi-jo	pi-ju	pi-jem	pi-jem			pi-me	pi-me
pi-ješ	pi-ješ	pi-jete	pi-jete	pi-0	pi-0	pi-te	pi-te
pi-je	pi-je	pi-jó	pi-jou				

Tabulka 91

Slovesa, která náležejí podtypu *pije*, se liší ve staré a mladé generaci 1. os. sg. zakončením *jo > ju* a v 3. os. pl. zakončením *jó > jou*. Tvary imperativu mají v obou skupinách zakončení shodné.

8.2.3.3. Vzor kupuje

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
fungu- jo	fungu- ju	fungu- jem	fungu- jem			funguj- me	funguj- me
fungu- ješ	fungu- ješ	fungu- jete	fungu- jete	funguj-0	funguj-0	funguj-te	funguj-te
fungu- je	fungu- je	fungu- jó	fungu- jou				

Tabulka 92

Verba, která se časují podle vzoru *kupuje*, se ve sledovaných skupinách liší v 1. os. sg. zakončením *jo > ju* a v 3. os. pl. *jó > jou*. V imperativu jsou zakončení pro obě generace stejné.

8.2.4. IV. třída

8.2.4.1. Vzor *prosi*

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
mrač-im	mrač-im	mrač-ime	mrač-ime			mrač-me	mrač-me
mrač-iš	mrač-iš	mrač-ite	mrač-ite	mrač-0	mrač-0	mrač-te	mrač-te
mrač-i	mrač-i	mrač-ijó	mrač-ijou				

Tabulka 93

U časování sloves IV. třídy slovesné vzoru *prosi* v přít. čase oznam. zp. se od sebe generace liší pouze v 3. os. pl., kde dochází ke změně zakončení *ijó* > *ijou*. V imperativu mají obě generace zakončení stejná.

8.2.4.2. Podtyp *mysi*

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
bydl-im	bydl-im	bydl-ime	bydl-ime			bydl-ime	bydl-ime
bydl-iš	bydl-iš	bydl-ite	bydl-ite	bydl-i	bydl-i	bydl-ite	bydl-ite
bydl-i	bydl-i	bydl-ijó	bydl-ijou				

Tabulka 94

Slovesa náležející k podtypu *mysi* mají zakončení odlišné opět pouze ve 3. os. pl. *ijó* > *ijou*. Zakončení v imperativu se v obou generacích shodují.

8.2.4.3. Podtyp jezdi

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
mydl-im	mydl-im	mydl-ime	mydl-ime			mydl-ime	mydl-ime
mydl-iš	mydl-iš	mydl-ite	mydl-ite	mydl-i	mydl-i	mydl-ite	mydl-ite
mydl-i	mydl-i	mydl-ijó	mydl-ijou				

Tabulka 95

Zakončení podtypu *jezdi* jsou odlišné pouze u 3. os. pl. *ijó* > *ijou*. Rozkazovací způsob je také v zakončeních shodný.

8.2.4.4. Vzor trpi

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
prš-im	prš-im	prš-ime	prš-ime			prš-me	prš-me
prš-iš	prš-iš	prš-ite	prš-ite	prš-0	prš-0	prš-te	prš-te
prš-i	prš-i	prš-ijó	prš-ijou				

Tabulka 96

I u vzoru *trpi* má stará i mladá generace stejná zakončení kromě 3. os. pl. *ijó* > *ijou*. Zakončení imperativu v singuláru i v plurálu zůstávají u obou skupin stejná.

8.2.4.5. Vzor sází

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
zkóš-im	zkouš-im	zkouš-ime	zkouš-ime			zkóš-éme	zkouš-ejme
zkóš-iš	zkouš-iš	zkouš-ite	zkouš-ite	zkóš-é	zkouš-ej	zkóš-éte	zkouš-ejte
zkóš-i	zkouš-i	zkouš-ijó	zkouš-ijou				

Tabulka 97

Zakončení u časování sloves vzoru *sází* jsou v přítomném čase oznamovacího způsobu u obou generací shodná, až na 3. os. pl. *ijó* > *ijou*. V imperativu se však zakončení opět liší. Ve 2. os. sg. se střídá zakončení *é* > *ej*, v 1. os. pl. *éme* > *ejme* a v 2. os. pl. *éte* > *ejte*.

8.2.5. V. třída

8.2.5.1. Vzor *dělá*

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
zn-am	zn-ám	zn-áme	zn-áme			zn-éme	zn-ejme
zn-aš	zn-áš	zn-áte	zná-te	zn-é	zn-ej	zn-éte	zn-ejte
zn-á	zn-á	zna-ji	zna-j				

Tabulka 98

Zakončení při časování sloves v přít. čase oznam. zp. u vzoru *dělá* se liší v 1. a 2. os. sg., kde dochází oproti staré generaci ke dloužení hlásky *am > ám*, *aš > áš*. Další rozdíl lze pozorovat ve 3. os. pl., kde v mladé generaci dochází k redukování zakončení *ji > j*. V rozkazovacím způsobu se mění zakončení ve 2. os. sg. *é > ej* a v plurálových tvarech *éme > ejme*, *éte > ejte*.

8.2.6. Nepravidelná slovesa

8.2.6.1. Slovo *bét*

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
sem	sem	sme	sme			bod'me	bud'me
seš	seš	ste	ste	bod'	bud'	bod'te	bud'te
je	je	só	sou				

Tabulka 99

V mladé generaci se nepravidelné sloveso liší i slovním základem. V přítomném čase zůstává stejný a nese i stejná zakončení kromě 3. os. pl., kde se nevyskytuje nikoli *só*, nýbrž *sou*. Ve způsobu rozkazovacím má slovní základ *bu-*, zakončení však dále nese stejné se starou generací.

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
bel/a/o	byl/a/o	beli/y	byli/y
bel/a/o	byl/a/o	beli/y	byli/y
bel/a/o	byl/a/o	beli/y	byli/y

Tabulka 100

V přičestí minulém nese u mladé generace slovní základ *be-*, zakončení ale opět zůstává stejné.

8.2.6.2. Slovo *chcit*

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
chco	chcu	chcem	chcem			cht'íme	chtějme
chceš	chceš	chcete	chcete	cht'é	chtěj	cht'íte	chtějte
chce	chce	chcó	chcou				

Tabulka 101

Nepravidelné sloveso *chcit* se odlišuje ve sledovaných skupinách v přít. čase oznam. zp. v 1. os. sg. tvary *chco* > *chcu* a ve 3. os. pl. tvary *chcó* > *chcou*. V rozkazovacím způsobu se střídají tvary *cht'é* > *chtěj*; *cht'íme* > *chtějme* a *cht'íte* > *chtějte*.

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
chcel/a/o	chtěl/a/o	chceli/y	chtěli/y
chcel/a/o	chtěl/a/o	chceli/y	chtěli/y
chcel/a/o	chtěl/a/o	chceli/y	chtěli/y

Tabulka 102

Zakončení přičestí minulého mladé generace se shodují se zakončením přičestí minulého staré generace.

8.2.6.3. Slovo vědět

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
vim	vim	vime	vime			věďme	věďme
viš	viš	víte	víte	věď	věď	věďte	věďte
vi	vi	vijó	vijou				

Tabulka 103

Nepravidelné sloveso *vědět* u mladé generace se v přítomném čase oznamovacího způsobu shoduje svými zakončeními se starou generací, kromě 3. os. pl. *vijó* > *vijou*. Zakončení rozkazovacího způsobu zůstává u obou generací totožné.

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
věděl/a/o	věděl/a/o	věděli/y	věděli/y
věděl/a/o	věděl/a/o	věděli/y	věděli/y
věděl/a/o	věděl/a/o	věděli/y	věděli/y

Tabulka 104

Zakončení přičestí minulého se shodují u staré i mladé generace.

8.2.6.4. Slovo jest

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML	Sg. imp. ST	Sg. imp. ML	Pl. imp. ST	Pl. imp. ML
jim	jim	jime	jime			jezme	jezme
jiš	jiš	jite	jite	jez	jez	jezte	jezte
ji	ji	jijó	jijou				

Tabulka 105

Obě sledované skupiny nesou u nepravidelného slovesa *jest* v přítomném čase oznamovacího způsobu shodná zakončení, až na 3. os. pl. *jijó* > *jijou*. Rozkazovací způsob obou generací nese takéž zakončení stejná.

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
jedl/a/o	jedl/a/o	jedli/y	jedli/y
jedl/a/o	jedl/a/o	jedli/y	jedli/y
jedl/a/o	jedl/a/o	jedli/y	jedli/y

Tabulka 106

Příčestí minulé nese stejná zakončení u staré i mladé generace.

8.2.7. Čas minulý

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
nesl/a/o	nes/la/lo	nesli/y	nesli/y
nesl/a/o	nes/la/lo	nesli/y	nesli/y
nesl/a/o	nes/la/lo	nesli/y	nesli/y

Tabulka 107

U souhláskových skupin přičestí minulého se mladá generace odlišuje od staré tím, že slovesa, jenž se časují podle I. třídy vzoru *nese, peče* a II. třídy *tiskne*, vynechávají na konci 1., 2. a 3. osoby rodu mužského formant *–l*.

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
vzal/a/o	vzal/a/o	vzali/y	vzali/y
vzal/a/o	vzal/a/o	vzali/y	vzali/y
vzal/a/o	vzal/a/o	vzali/y	vzali/y

Tabulka 108

Samohláskové skupiny přičestí minulého a slovesa časovaná podle II. třídy vzoru *začne* nesou shodná zakončení v obou generacích.

8.2.8. Čas budoucí

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
bod-o	bud-u	bod-em	bud-em
bod-eš	bud-eš	bod-ete	bud-ete
bod-e	bud-e	bod-ó	bud-ou

Tabulka 109

Při vyjádření budoucího času nedokonavých sloves se koncovky staré a mladé generace liší v 1. os. sg., kde se mění z *o > u* a ve 3. os. pl., kdy se koncovka změní z *ó > ou*.

8.2.9. Způsob podmiňovací

Sg. ST	Sg. ML	Pl. ST	Pl. ML
be-ch	by-ch	be-sme	by-sme
be-s	by-s	be-ste	by-ste
be-0	by-0	be-0	by-0

Tabulka 110

U podmiňovacího způsobu přítomného dochází pouze ke změně slovního základu z *be* > *by*, jejich zakončení se však u obou generací shodují. To stejné platí i u podmiňovacího způsobu minulého, kde dochází k obměně *béval* > *bejval*.

9. Závěr

Cílem mé práce bylo porovnat skloňování podstatných jmen a časování sloves u staré a mladé generace v běžně mluveném jazyce obce Dolní Vilémovice a zaměřit se především na odlišné jevy.

Jako výzkumný materiál mi sloužily získané nahrávky od rodilých občanů Dolních Vilémovic. Výzkum ukázal vývojové tendence v jejich skloňování a časování, které se z tvaroslovného hlediska vyskytují spíše u skloňování podstatných jmen, v časování sloves se jedná ve větší míře o hláskoslovné tendence, kterým se tato práce nevěnuje.

U skloňování podstatných jmen ženského rodu tvrdého typu můžeme pozorovat velký příklon ke koncovkám vlastním spisovnému jazyku, na což může mít v každém případě vliv zvyšující se úroveň vzdělání obyvatelstva. Jelikož byla valná většina mluvčích mladé generace studenty, může se v jejich mluvě odrážet vliv prostředí na jejich nářečí, především ze školního prostředí. Na druhou stranu některé měkké skloňovací typy ženského rodu přebírají koncovky z tvrdého skloňování, nejčastěji se jedná hned o nominativní koncovku vzoru *ruža* a jejich podtypů, kde se i v mladé generaci objevuje koncovka *-a*, dále se také tvrdá koncovka objevuje v akuzativu a instrumentálu singuláru i plurálu. U substantiv přejatých se v ženském rodě ve velké části zachovávají spisovné tvary, a to u obou generací. Skloňování mužského rodu se ve většině případů shoduje, nejčastěji probíhá změna koncovky *e > y* u tvrdých vzorů skloňování či *o > u* v tvrdých neživotných vzorech. U mladé generace lze také pozorovat pronikání měkké koncovky do vzorů tvrdého skloňování, především se jedná o změnu *ách > ich* v lokálu plurálu. Skloňování rodu středního v měkkých vzorech probíhá až na výjimky u některých podtypů beze změny, rozdíly najdeme u tvrdého vzoru, kde se vyskytuje zpravidla změna v koncovkách *o > u* a *e > u*.

Při časování sloves můžeme vypořádat, že změny v koncovkách ve slovesech I. – IV. třídy probíhají především u první osoby singuláru, kde po odebrání kmenotvorné přípony vznikne změna koncovky *o > u* a ve třetí osobě plurálu *ó > ou*. U sloves V. třídy slovesné se jedná v prvních dvou osobách singuláru o dloužení hlásky *a > á*, ve třetí osobě plurálu mladá generace redukuje zakončení *-i* (*ji > j*). Pokud se v imperativu objevuje u sloves kmenotvorná přípona *j*, dochází ke změně v zakončení *é > ej*. Zaměříme-li se u nepravidelných sloves na tvaroslovné hledisko, první osoba singuláru je rozdílná pouze u slovesa *chcít o > u*. Ke změně *ó > ou* dochází ve třetí

osobě plurálu slovesa *chcit* a *bét*. V této osobě probíhá změna v zakončení ještě i u slovesa *věděť* a *jest ijó > ijou*.

Podle mého názoru se nářečí vlivem zvyšování úrovně vzdělání a častějším pobytem v jiných městech a krajích republiky bude postupně vytrácet. Již teď lze pozorovat pronikání spisovných tvarů do dialektu Dolních Vilémovic a výskyt koncovek a zakončení, které nejsou vlastní této nářeční oblasti. Vypracování této práce mi přineslo nejen seznámení se s dialektologií a nové poznatky o jazyce v mé rodné vsi či poznatky o ní, ale i příjemné chvíle strávené s obyvateli vesnice, jelikož mi mé studium v jiném městě neumožňuje tolik příležitostí se s nimi setkávat.

Doufám, že tato práce bude přínosná pro další generace, vytratí-li se jednou nářečí v této vsi s odchodem staré generace, u které je ještě zachované, jelikož je tímto způsobem zaznamenáno, podle mně dostupných zdrojů, poprvé.

Poznámky

¹ DVORSKÝ, František. *Vlastivěda moravská*. Brno: Musejní spolek, 1906, s. 228.

² MAŠTERA, Vlastimil. *Dolní Vilémovice v minulosti dávné i nedávné*. Dolní Vilémovice: OÚ Dolní Vilémovice, 2005, s. 4.

³ MAŠTERA, Vlastimil. *Dolní Vilémovice v minulosti dávné i nedávné*. Dolní Vilémovice: OÚ Dolní Vilémovice, 2005, s. 41. 4

⁴ BĚLIČ, Jaromír. *Nástin české dialektologie: vysokoškolská učebnice*. Praha: SPN, 1972, s.10.

⁵ HUBÁČEK, Jaroslav, JANDOVÁ, Eva a SVOBODOVÁ, Jana. *Čeština pro učitele*. Opava: Optys, 1996, s. 22.

⁶ BĚLIČ, Jaromír. *Nástin české dialektologie: vysokoškolská učebnice*. Praha: SPN, 1972, s.10.

⁷ FIC, Karel. Středomoravská oblast. In: DAVIDOVÁ, Dana. *Mluvená čeština na Moravě*. Ostrava: Tilia, 1997, s. 22.

⁸ BĚLIČ, Jaromír. *Nástin české dialektologie: vysokoškolská učebnice*. Praha: SPN, 1972, s. 246.

⁹ Tamtéž, s. 242.

¹⁰ Tamtéž, s. 146.

¹¹ Tamtéž, s. 147.

¹² Tamtéž, s. 148.

¹³ Tamtéž, s. 149.

¹⁴ Tamtéž, s. 150.

¹⁵ Tamtéž, s. 242.

¹⁶ Tamtéž, s. 243.

¹⁷ Tamtéž, s. 243.

¹⁸ Tamtéž, s. 243.

¹⁹ Tamtéž, s. 242.

²⁰ Tamtéž, s. 243.

²¹ Tamtéž, s. 243.

²² Tamtéž, s. 243.

²³ BALHAR, Jan. *Český jazykový atlas 4*. Praha: Academia, 2005, s. 514.

²⁴ KARLÍK, Petr, et. al. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 316.

²⁵ BALHAR, Jan. *Český jazykový atlas 4*. Praha: Academia, 2005, s. 602.

²⁶ BĚLIČ, Jaromír. *Nástin české dialektologie: vysokoškolská učebnice*. Praha: SPN, 1972, s.10.

Seznam zkratk

f.	femininum
imp.	imperativ
m.	maskulinum
min.	minulý čas
např.	například
n.	neutrum
neživ.	neživotný
os.	osoba
p.	pád
pl.	plurál
přít.	přítomný čas
resp.	respektive
rozkaz.	rozkazovací způsob
sg.	singulár
tj.	to jest
tzv.	takzvaný, takzvaně
zp.	způsob

Seznam literatury

BALHAR, Jan. *Český jazykový atlas 4*. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-0013-5.

BARTOŠ, František. *Dialektologie moravská: Druhý díl. Nářečí hanácké a české*. Brno: Matice moravská, 1895.

BĚLIČ, Jaromír. *Nástin české dialektologie: vysokoškolská učebnice*. Praha: SPN, 1972.

DVORSKÝ, František. *Vlastivěda moravská*. Brno: Musejní spolek, 1906.

FIC, Karel. Středomoravská oblast. In: DAVIDOVÁ, Dana. *Mluvená čeština na Moravě*. Ostrava: Tilia, 1997. ISBN 80-7042-478-8.

HAVRÁNEK, Bohuslav, JEDLIČKA, Alois. *Stručná mluvnice česká*. Praha: Fortuna, 2002. ISBN 80-7168-555-0.

HUBÁČEK, Jaroslav, JANDOVÁ, Eva a SVOBODOVÁ, Jana. *Čeština pro učitele*. Opava: Optys, 1996. ISBN 80-85819-41-4.

KARLÍK, Petr, et. al. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7106-624-8.

MAŠTERA, Vlastimil. *Dolní Vilémovice v minulosti dávné i nedávné*. Dolní Vilémovice: OÚ Dolní Vilémovice, 2005.

ONDRÁŠKOVÁ, Karla. *Cvičení z českého jazyka: artikulace a ortoepie, fonetický přepis a klasifikace hlásek*. Brno: MSD, 2013. ISBN 978-80-7392-211-5.

TRÁVNÍČEK, František. *Moravská nářečí*. Praha: Národopisná společnost československá, 1926.

Internetové zdroje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Český statistický úřad: Veřejná databáze.*

[internetový portál, online]. 2011, [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/>

ČESKÝ ÚŘAD ZEMĚMĚŘICKÝ A KATASTRÁLNÍ. *Geoportál ČÚZK: Přístup*

k mapovým produktům a službám resortu. [internetový portál, online]. 2010, [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://www.geoportal.cuzk.cz/>

OBEC DOLNÍ VILÉMOVICE. *Dolní Vilémovice: Oficiální stránky obce.* [internetový

portál, online]. 2016, [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <http://obecdolnivilemovice.cz/>

ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AKADEMIE VĚD ČR. *Internetová jazyková příručka.*

[internetový portál, online]. 2008-2016, [cit. 2016-03-01]. Dostupné z:
<http://prirucka.ujc.cas.cz/>

Resumé

Cílem práce bylo porovnat skloňování podstatných jmen a časování sloves v obci Dolní Vilémovice. Výzkum byl zaměřen na starou a mladou generaci. K výzkumu sloužily získané nahrávky od občanů vesnice. Na základě výběru slov z těchto nahrávek byl popsán dialekt staré generace z morfologického hlediska a následně prostřednictvím tabulek a komentářů porovnán. Změny lze pozorovat především u podstatných jmen tvrdých typů skloňování, u sloves není tento rozdíl v takové míře znatelný, změny se vyskytují u většiny případů v prvních osobách singuláru a třetích osobách plurálu. V mladé generaci lze pozorovat pronikání spisovné češtiny do dialektu a také tvary, které nejsou pro tuto nářeční oblast typické.

Summary

The aim of this thesis was to compare inflection of nouns and verbs in the village of Dolní Vilémovice. The research was focused on old and young generation. The research was based on recordings of inhabitants' speech. Chosen words from the recordings were used to describe the dialect of the old generation from the morphological point of view. The dialect was consequently compared by using tables and comments. Changes can be observed with certain types of nouns, changes with verbs are not so significant and mostly occurs with the first person singular and the third person plural. Influence of standard Czech can be noticed within the young generation, as well as forms which are not typical for this dialect area.

Přílohy

Rozhovor č.1

Místo: Dolní Vilémovice

Počet mluvčích: 3

A: Ž; 74 let; ZŠ; pracovnice v zemědělství

B: Ž; 73 let; ZŠ; uklízečka

C: Ž; 22 let; SŠ; studentka

A: [vona fakt esi bode bóřka → na nedávě mñe kafe → ned'elé mñe kafe → já si dam vodo ↓]

C: [no → možná přišťi tejden tak přide ñejaká → jesli ot pond'elka → tak se má oxlad'it ↓]

A: [ale uš má jako bét zétra přšet a neska a mrači se tam zatím škared'e no↓ jo m. → našlas to uťerko ↑]

B: [jo↓]

A: [to sem ťi řikala ↑]

B: [a viš gde bela ↑ zavřená f tom stróhadle ↓]

A: [f tom stróhadle jo ↑]

B: [vona jak to asi uťirala → tak to do toho →]

A: [á nexala to f tom ↓]

B: [a vrazila to do a já sem to potom tadi →]

A: [a já sem si řikala →]

B: [vzala sem si ten votkapávač → jó → a poam → ježišmane a ta uťerka s toho visela ↓]

A: [já sem si řikala → že tadi máme ñekoho štvřtiho ↓]

B: [a co slečna na kávo ↑]

C: [já nexcu kafe → d'ekuju ↓ já si dám dištak taki jenom vodu → z vodovodu↓]

B: [já vám ud'elam kávo → esi xcete → rozpustnó nebo →]

A: [já sem si veprala → sem tam našla takovó haleŋko zeliŋkavó → mñeli ju tam jakobi jako jakobi krajkovó → vot koho nevim → esi z l. ↓]

C: [a to si zejtra vemeš ↑]

A: [uš tam bela ale dva roke hod'eni a tak sem to → ale já sem to našla → poam si → kruci ta haleŋka se k tim šatum aji hod'i a vemáxala sem si ju ↓]

C: [ale tadi tu máš taki pjeKnou ↓]

A: [tu sem taki dostala z l. vot s. ↓ vona to dicki dostane vot přizñi vot ñekoho ↓]

B: [nó takovi pláťeni to se →]

A: [nó to se pjeKñe nosi ↓ to diž deš do vobxodo nebo takle jenom ñekam to ↓ tak sem si řikala → kam ta uťerka zmizla ↓]

B: [sem to strčila do pitlika → poivé se → uš je s toho dule ↓]

A: [a jak ses mñela fčera → dobri ↑]

B: [ale jó ↓]

A: [vem si ti kolácke → só dobri ↓ gdis přijela ↑]

B: [no ale f pul desáti → mñe nemñel gdo dovist → viš ↓ fšixñi začali pit a zapomñeli → že bába taki musi jet dom ↓]

A: [mñeli ti dat aŋto a mñelas jet ↓]

B: [abix ti pravdo řekla → añi sama nevim → gdo to bel ↓]

A: [a tak hlavñe že ře dovezl ↓]

B: [třeba s k. pañi a esi ta jeji cera xod'i s tém j. klukem ↓]

A: [aha → to já to neznám stéñe ↓ ať ře veze čert nebo d'ábel → hlavñe že seš doma ↓]

B: [só tam to asi → maji tam postaveno → jak se přistěhovali → f tom k. nastěhovañi ↓ mam to tadi rostahani → sem lušťila křížofko a hlava mñe padla na stul → tak sem toho nexala ↓]

A: [já jak sem na fčeréšek nespala → mñe belo uplñe blbje ↓ přišla sem pak dom → aji sem mñela prujem a já s tem spánkem to mam tetkom tak pošlahani ↓]

C: [s čehos mñela prujem ↑]

A: [no jak to teplo → viš a já jak sem nespala → já sem na fčeréšek spala misim ale přez hod'ino jenom → vzala sem si pak ten dijazepam ↓]

B: [to já znam tohle spañi nespañi ↓]

A: [a gdiš se človek vespi → tak je uplne jinači → žeo ↓]

B: [a právjje na to fčera sem bela → kolik ale belo → pul třeti → sem bela nahoře a uš sem nemohla usnót → jenom sem tak jako ležela → f pjet hodín sem vitezla → protože abix zase uvařila → neš ste přišli → poam → možná přide š. → možná nepřide ↓ no a pač já sem ji řikala at' nexod'i ↓]

A: [a tak vona a belo to přece zase jako spiš → no ↓ a fčera bela taková → ani vo níkom nevekládala → bela taková fčera hodná ↓]

B: [no tak vona toho misim toho taki asi misim uš moc nevi no ↓ on uš ji taki nigdo nič neřekne ↓]

A: [a pro vobjet f. š. xod'i nebo nexod'i ↑]

B: [xod'i tet' ↓]

A: [no a b. f. uš je prič zas taki → uš moc nevi no ↓]

B: [no ale d'ivim se → že aňi ešće → aňi se nezmiňila → fčera že ta m. b. vdávala holko → co je ve v. ↓ f soboto mňela svadbo ↓ esi m. ji nič neřekla ↑]

A: [si na to aňi nefspomňela třeba ↓]

B: [možná ji to m. aňi neřekla → viš ↓]

A: [no a ta m. mňela dvje misim d'ecka → ne ↑]

B: [misim ↓ misim kluka a holko → ne ↑]

A: [vona je padesát tak jak pavel tet'kom ↓ vona je něgdi f kvjetno → vona je f kvjetno ↓]

C: [která je m. b. ↑]

A: [jak je ten z. b. → tamten nemocné → tak jeho sestra ↓ vona je stará tak jak taťka ta m. ↓ tak tu neznaš → vona je ve v. vdaná ↓ já vim → že ju vozili f kočarko → že ešće sem p. nemňela ↓]

B: [no to si vspominam → že to tadi belo misim ten k. → asi to visilali tenkrát poněprf to nějak belo a vim → že i tu fotko tadi mam → tak vim → že voni só → naša m. bela v listopade a vona bela f tom kvjetno ↓]

A: [aha ↓ ale m. s nó nexod'ila do škole naša ↓ naša m. xod'ila normálne ↓ já vim → že mňela xod'it s m. ↓]

B: [ne ne → naša m. šla normálne → ta nešla jako vo rok dil ↓ já prvine → že ju nexáme dil a potom sem mluvila s tó j. j. → p. z v. → vona bela učitelka a tak sem se ji ptala → já poam → esi ju mam dat nebo ne a vona mi řikala → d'elě si to jak xceš → ale esi be mňela se učít → tak se bode učít → aji gdiš pude za deset let → jo a gdiš se

nebode mňet učít → tak jo a gdiš se bode mňet učít → tak se bode učít hnet a gdiš ne → tak aňi za deset let se nebode učít ↓ komu neňi zhuri dáno → f apatice nekópi → jak se říká ↓ ten cukr jak s toho → jak sem to přikrila → sem taj nexala holkam jix pár a voni přídó → nepřišli a tak možná ešte esi třeba to bode aji zase ze spaňim viš → voni bodó xcit rostahnót pohofko ↓]

A: *[fčera šla m. a mňela sebó dvje tři d'eka → tak to vječi nevím a pak esi mňelo bét vaše jako be beli → já nevím ↓ taki tam xod'ijó ňegdi k m. ↑]*

B: *[tak voňi maji tohle ten hasičák tak ↓]*

A: *[no ne → m. šla → taková ňáká holka vječi delši vlase → pak tudleto bel → mňe připadala že → já nevím → esi beli vaše → taková ta jedna blondina → ta a. má tmašši vlase jak → ta misim mňela klobóček asi ↓]*

B: *[tak je to možni → nevím ↓]*

A: *[a nebo to bela taleta d. toho j. → to spiš možná ta ↓ ale ta jedna bela taková blondiňka → tak nevím či to bela ↓ nebo be to bela ta s. ↑ já nevím ↓]*

B: *[tak e. xod'i → maji ten hasičák → no tak xod'i ↓ a h. je cviči viš ↓]*

C: *[to tadi ešte fuŋguje hasičák ↑]*

B: *[no teť to začalo ňejak → teť to ňejak začalo ↓ aji ženski ňekteri ti mladi ↓ počké → tu vodo ste xcela ↓ ale já nemam žádnó → jed'iňe ščávo nebo citronovó vodo ↓]*

C: *[ne → já piju jenom z vodovodu ↓]*

B: *[čistó jenom ↑ já vam tam dam citron do toho esi xcete ↓]*

C: *[né nemusite → d'ekuju ↓]*

A: *[a viš co ↑ vubec ji voniké → m. ↓ já vašém žabam taki nevikám ↓]*

B: *[ti naše žabe znaš vic ↓]*

A: *[a s tem só fakt dobri taki ↓]*

B: *[a diš belo tepli → tak belo hodňe vřeli → kiseli belo jako jo ↓ a diš to potom sxladne → tak se to dá ↓]*

Rozhovor č. 2

Místo: Dolní Vilémovice

Počet mluvčích: 2

A: Ž; 22 let; SŠ; studentka

B: Ž; 23; VOŠ; zdravotní sestra

A: [*a vona na mne koukala* → *já nevím esi mne vubec negdi vid'ela* ↓]

B: [*dej si buxtu* ↓]

A: [*jo d'ekuju* ↓]

B: [*d'elala mamka* ↓ *ale je to jenom vobičejná* ↓]

A: [*to nevaďi* → *ale vipadá heski* ↓ *p. uš taj neňi* ↑]

B: [*přet xvilkoū vodjeli* ↓ *taki sme je nestihli* ↓ *mi sme vlastně přijeli a voňi akorád vodjeli xvilku přett'im* ↓ *ešće f pjet jedem tetka* → *vo pul musime jet* ↓]

A: [*ajo* ↓ *a jaktože seš taj jenom tak xvilku* ↑]

B: [*no to nahoře sem se to učila* → *musela sem ešće jet do t. a tet' sme přijeli a musime jet do v.* → *tam je zumba* ↓]

A: [*jo xod'íš tam na tu zumbu* ↑ *já sem tam taki dřif bila párkrát* ↓]

B: [*tam ne* → *xod'im do v. a dneska tam maj nejakej den* → *nevím jakej* → *ale že tam právje bude ta* → *co jezďi do v. ta cvičitelka* → *tak to* ↓]

A: [*a gdi máš ti skouški* ↑]

B: [*ve středu* ↓]

A: [*a s čeho to ze fšeho teda máš* ↑]

B: [*no z vodbornejx* → *padesát votázek z vodbornejx* → *dvacet pjet z němčini a vophajoba práce* ↓ *no ti s ti němčini mi xibi ešće docela dost se naučit* ↓]

A: [*ti jo a co se tam fšexno učíš* ↑ *jakobi nejaki votáski* → *něco třeba jako u maturiti takovi votáski* ↑]

B: [*no máme dvacet pjet votázek* → *akorát že se to tiká zdravotnictvi no* ↓]

A: [*a co de to ta němčina* ↑]

B: [no tak jako → mne to spiš vubec nebavi → tak mi to de strašně pomalu se mi to učí
↓]

A: [třeba budeš mejt štěstí na votáski → já sem taki mňela ↓]

B: [já si říkám → že si vitahnu jedničku u fšeho ↓ to se mi stáva dicki → gdiš mne
něgdo skouši → že si vitahnu jedničku ↓]

A: [tak misli jenom na to → co si xceš vitahnoūt a vubec nemisli na to → na to aňi
nepomisli ↓]

B: [já doufám prostě → že si prostě s t'ex vodbornejx vitahnu jedničku ↓]

A: [třeba jo ↓ dobrá buxta ↓]

B: [čerstvá ↓ eš'ě teplá ↓]

A: [prosim t'e a u t'ex státníc → já sem umňela pulku jazika ↓]

B: [ti už máš po tom ↑]

A: [po němčíně už mám po státnícax → ale češtinu budu d'elat aš za rok ↓]

B: [já sem pravje mislela → že tetka pravje d'eláš češtinu a němčinu za rok ↓]

A: [takže němčinu už mám ↓ tu literaturu sem se začala učít aš den předem ↓ sem
normálně blbec → tam máš dvacet votázek → no mne se hrozne tah! ten jazik → jak
tomu moc nerozumím → to co tam je → tak jako neš to poxopiš → neš to vubec pročteš
→ tagže sem umňela s třiceti votázek z jazika patnáct a z literaturi sem umňela pjet z
dvaceti a mamka mi povídá dva dni přetřím → kolik toho umíš → přišla vo pul desáti
→ prej už se neuč ↓]

B: [já vim → mne taki říkaj fšixni → už fšexno umíš a já říkám → já sem aňi k pulce
votáskám aňi nedošla ↓]

A: [no právje → za t'ex posledních pár dnu se toho naučíš nejvic ↓]

B: [a muselas to říkat česki nebo německi ↑]

A: [německi to bilo ↓ celi v němčíně a z literaturi sem si normálně vitahla pjetku → sem
umňela pjet votázek a vitahla sem si tu ↓]

B: [tos mňela tu poslední → taks ju umňela nejlip ne ↑]

A: [no právježe moc ne ↓ jedničku a dvojku sem umňela asi moc pjekně → ale jako
fspomňela sem si skoro na fšexno ↓ no a takže sem si prvne vipracovávala literaturu a
to bilo dobri a pak ten jazik a mi sme k tomu ale dostávali pracovni list se cvičeníma a
já sem prvne mislela → že budu muset říkat i něco vo tom → to bix nevjed'ela asi nič →
ale to prakticki umím fšexno ↓ tagže sem mu řekla pár cvičení jenom tagže sem nakonec
dostala béčko eš'ě ↓]

B: [no vidíš → tak dobri ↓ jaká bila úspěšnost ↑]

A: [no jedna holka tam aňi třeba aňi nedošla → nebo dvje holki tam nedošli ↓ pag dva to neud'elali a pak nevím ↓]

B: [a co j. → nevíš jesi ta už má hotovo nebo ne ↑]

A: [no hele → tu němčinu jo ↓ vona šla po mñe → a to mi pak psala jo a vot ti dobi sem se s ňi nevid'ela → tagže matiku nevím ↓ ale asi jo ne ↑]

B: [j. určíte ↓]

A: [ale jesi ju vzali na magistra viš ↓ voňi dost lid'i nevzali → že doų třeba do o. ↓]

B: [tak taditen ročník je silnej ne ↑]

A: [tak voňi hlavñe třeba z devadesáti už vezmoų jenom deset → že snížili stavi studentů → tagže tak ↓]

Rozhovor č. 3

Místo: Dolní Vilémovice

Počet mluvčích: 3

A: Ž; 22 let; SŠ; studentka

B: Ž; 76 let; ZŠ; pracovnice v zemědělství

C: Ž; 74 let; ZŠ; pracovnice v zemědělství

A: [*muže pejsek dovnitř* ↑]

B: [*ne zavři* ↓ *nex ho tam* ↓]

C: [*honem bješ* → *šup* ↓]

B: [*nohe má špinavi a já tam nad'elam* ↓ *já uklid'eno nemam* → *protože já du zase na tu na zahrado* ↓]

C: [*no a co* ↑]

A: [*mi nejdem na kontrolu uklidu* ↓]

C: [*tudle ti* → *to je z jablek* → *japková marmeláda* → *japkovó marmeládo viš sem ud'elala* ↓ *já ti dam p. sklínko do b.* ↓ *já japka moc nejím a takle vono se to vemaže* ↓]

B: [*já tadi mam taki práške viš* ↓ *dicki to takle překrejo* → *ta mñe donesla krabičke na každé den* ↓ *prosim tě* → *já diš to tam dávám* → *tak potom* → *esi sem je tam fšexne dala a vona potom vřešti* → *že tadi mam kráme* ↓]

C: [*to je práca s nohama* → *s práškama* ↓]

B: [*a to jako nahrávaš* ↑]

A: [*jo to je diktafon* ↓]

C: [*to mi takovi vjeci sme neznale* → *vit'* ↑]

B: [*a já sem* → *esi ti nebode vad'it* → *já zavolam b.* ↓ *no j. je v nemocnici* ↓ *ale prosim tě* → *co mu je* → *jak beli ti duxotci tam dule* → *tak tam eš'el sed'el* → *ale už nič nejedl* ↓ *jenom dva lupinečke řex bramburek si vzal a totok* → *nič nejedl* a *v ned'elo zvratel* a *uš potom aňi nemohl* aňi *napit* ↓ *von mñel ñejaki skřipli střevo* → *vzali ho na voperaci* a *uš že to bode dobri* → *tak ho dali do pokojiko mezi xlape* a *von totok* a *von zase mu belo zle* → *tak ho vzali na voperaci zase* → *prosim tě* → *von má takovi slabi sřd'ičko* → *tak to viš no* ↓ *dva nepřijati hovore* → *to už bestak zase volala vona* ↓]

C: [*fšeci šikovni s řema mobelama* → *vit'* ↓]

A: [uš *t'i* volala s toho kolcentra ↑]

C: [jo → *já* sem to nezvedla ↓ volala po ti deváti → poam *tr'hni* si ↓ no kvuli mobelo → jak *t'i* nabizijó zase ↓]

B: [ahoj ↓ no *ták* → no → *be* ho museli dat *prič* ↓ jo → to *viš* že jo → no → to jo → to je pravda ↓ no jo → *ne* → *mi* sme spolu akorát *mluvile* ↓ jo jo → no jo no → no *ták* → tak začíná *jest* ↓ je to *lepší* no ↓ no jo → *já* *vim* → no jo ↓ a *já* se *xistam* → že *pudu* na tu *řepo* zase *viš* ↓ no jo → *aha* ↓ a tak *t'i* *ňejakó* *kópili* nebo *co* ↑ no jo no → *naša* *ratka* *vluňi* *mňela* takovi *krásni* *veliki* toho *celero* *viš* ↓ no *letos* → *vono* jak se to *moc* *nezalivalo* → to *viš* no ↓ no jo no → *ale* jo → *šťafka* *neska* *poiala* → že *bode* *kuře* *pré* ↓ a *aj* to *cibolo* tam *daš* *sušit* do toho → *já* *vim* no ↓ no jo → *ale* *zas* *t'i* to *hnet* *sňijó* *ne* ↑ no *ba* → *já* *sem* si *poiala* → jak to *troxu* na ti *zahradě* *ud'elam* → že *ňejaki* ti *japka* *vekrájim* a *zavařim* si je do *sklinek* na *štrudl* → *ale* *gdi* se na to *dostano* → to *nevím* *teda* ↓ *ale* tak jak *uš* začíná *jest* → tak *uš* to *bode* *lepší* ↓ jo → *aha* → no a tak *eš'ťe* *furt* je *utažené* *teda* ↓ jo no → no ti *sestřičce* *ne* ↑ *aha* → no tak *bratřičkovi* ↓ no jo → *vono* *só* *misto* → *voňi* *misto* *těx* *sestřiček* *só* tam *zas* *aji* *xlape* ↓ no → *vono* se *f* *tem* *te'* *neveznaš* → *vone* *sestřičke* *xod'ijó* v *bilim* ↓ *prvne* *mňeli* takovi *modri* *voblečeňi* a *te'* *xod'ijó* v *modrim* → v *bilim* → tak *neviš* → *esi* je to *sestřička* nebo *doktorka* ↓ no → to *bela* ta *posluhovačka* *ňejaká* ↓ jo → to *viš* že jo → no *vid'íš* ↓ to je *rodem* po *xalupje* *holka* ↓ no jo → *te* *taki* → *ahoj* ↓ tak *vid'íš* ↓ *uš* toho *maš* *kus* *hnet* → *takověx* *zmatku* ↓ no *uš* je mu *lepší* → no *ale* *vono* to *sřd'ičko* → jak *viš* tak ↓]

C: [vono *neš* se to s *te* *narkóze* *eš'ťe* *fšecko* *dostane* ↓]

B: [von *mňel* ti *jedni* *narkóze* *aš* *aš* a *eš'ťe* zase *druhó* ↓]

C: [a *vono* *hnetki* za *druhé* *den* *tři* *dni* *zas* *znova* ↓ tak *tis* *teda* *bela* jako *f* *tom* *kulturáko* to *mňeli* jo ↑]

B: [jo *já* *sem* *teda* *přišla* → *uš* *beli* *dvje* *hod'ine* a *ti* *d'hecka* to *uš* *sem* *nevid'ela* ↓ jak *teda* no to *vestópeňi* *t'ex* *d'ecek* *sem* *vid'ela* → *ale* to *přet'ím* to *sem* *nevid'ela* ↓ to *sem* tam *nebela* ↓ *taki* tam *pré* *bela* l. ↓]

C: [*kerá* l. ↑]

B: [no n. ↓ *pré* jo ↓ no *jist'e* → *vona* je *furt* *hlášená* *tadek* → a tak v. že *d'elal* *zle* → že *proč* *ju* *semka* jako *tahli* z *malim* a *voňi* že mu *řekli* → *vona* je *tadi* *hlášená* → *mi* *ju* *nepozvem* a *bode* s toho *vostuda* ↓ *dit'* *at'* si to *viřid'ijó* *mezi* *sebo* → *gdo* se do toho *muže* *plict* ↓]

C: [*taki* k. *tadi* *bela* → že jo ↑]

B: [*bela* ↓ *já* *sem* *sed'ela* *vedle* *ňi* → no a *vono* *jix* *tadi* *belo* *fšici* → *fšex* *pjet* *jix* tam *sed'elo* a *vono* jak to *skončilo* a *popřáli* *ji* → tak *t'i* *teda* *ji* *taki* jako *popřáli* a *mňeli* to *asi* *vodbeti* ↓ *ji* je *vosumdesát* a *f.* je *padesát* *šedesát* → *f.* je *padesát* jak *náš* p. ↓ *ne* *voňi* *beli* s *ňó* → *voňi* jako a *duxotce* *viš* a *tis* *nebela* ↑]

C: [ne já sem aňi nevjed'ela → že něco je ↓]

B: [já sem taki nemňela jit → ale potom →]

C: [a mi sme se beli poivat za k. se poivat v j. → vezla nás tam l. ž. a já no a ž. a l. s nama jela ↓ vona to uš mňela l. domluveni ↓ no tak vo pul štvrti sme tam u ňix beli → tak sme zazvoňili → vona nás teda pust'ila a šla tam a sed'eli sme tam ale přes pul hod'ine ↓ já poam l. → vona má vosumdesát → no a pak sme votxád'eli a poá → a aňi kafě sem vám nenabidla ↓ l. mi poá → diť ju znaš ↓]

B: [no a vona tadik → f. mňel teda t'ex padesát →]

C: [jo von je misim f listopad'e ↓]

B: [zrovna misim ten den → toho třetího nebo kolikátího to belo a vona teda → gdiš votxád'eli → tak ho xetla vokolo kŕko a něco mu šeptala → no prost'e → misim mu přála a uš je to misim vodbeti ↓ uš se ňic misim nebode slavit ↓ aňi von → aňi vona ↓]

C: [vona l. ž. volala → já poam → l. → vona má narozeňine → proto vona volá jo a já sem ji vzala bombonijéro a kafě a l. ji vzala ňejaki roziŕke → no hrozne viš a ňejaki ovoce a l. taková draši čokoládo a já poam l. → poam nevekládé → že be nám to kafě nemohla nabidnót a l. poá → diť ju znaš ↓ tak vona uš to ud'elala takle vickrát jako → eš'e gdiš bela ve v. ↓]

B: [já jenom vim → že vona dicki diš náhodó se stalo → diš šla za tó z. → tak se ňegdi sem taki semka stavila ňegdi a hnet se šlo k nám za vrata → ale vona hnetki zavře vrata a stála dicki před vratama a bex tam aňi nešla ale → no prost'e → taki za ňó přišel ten ž. t. ↓ no vid'íš → že je tadi paňi k. → no že mamiŕka slibovala → že za mnó přide a von poá → no → slibe se maji plňit → já ji to musim říct ↓]

C: [a taki ji pak l. poiala → že jako l. xod'i s tem m. → k. a vona sed'ela a mi uš sme stali → že uš pudem → já bex bela dŕžela hubo → já sem aňi nemluvila a vona l. s l. a l. sme zas něco řekle a vona takle kóka a říká → a s kém xod'i ↑ diť von je vo hromado starši → von be → a pak mi l. říká → vjeřiš tomu ↑ poam nevjeřim ↓ l. m. za ňó jezdi → poam vona lže jak jak mŕxa → já ji nevjeřim ↓]

B: [vona za ňó uš misim moc nejezd'i ↓ vona taki jak mňela tu ruko zlomenó → nebo co to mňela → tak vona pŕvne ho vozila g doktorovi a fšexno možni ↓]

C: [no tet'ka m. že přijede s m. g doktorce a že jako m. zas musela za d'eckama jela do t. a taki ten jeden kluk má ale dvje d'eka f t. → ti m. ↓]

B: [jeden má → já vim → já misim → že vona něco poiala → že uš só ženat'i vobá a jeden → tak možná só ták → já nevím ↓]

C: [a že d'elá v zahraňiči říkála ↓]

B: [a jeden má jako kluka a jeden jako žabo ↓ ale esi ti to říkám dobře → já nevím ↓]

C: [no vona taki → vona l. se ji veprávala jako → já bech se ji neptala → mñe je to jedno ↓]

B: [to poiala → že só ženatí uš vobá → poiala ↓ vona tam uš přišla taki m. → p. a tak voni hlavñe s tó m. a tak já sem añi moc to ↓ já tadi mam takové škaredé hady →]

C: [a taki tak mñela kitko → že ji to dali tñ sósedí a že tak to poam → to maš asi vod z. → ale že to belo → no vona je uš taková pomotaná → taková uš se mñe zdá ↓]

B: [misiš ↑]

C: [já poam → prosim t'e → že to belo vod f. → no d. m. de do práce → ta se na ňo muže vesrat → co be za ňó jezďila → ta na to kašle ↓ jedíñe že be to bela z. s tó m. → ale vona řikala → že f tom kulturáko → m. m. je vo rok mlatši neš já → řikám → co meleš ↓ m. je vo štiri roke vot tebe → tak b. je vo rok mlatši ↓ řikám taki ne → b. je z m. stéñe stari ↓ a tak to viš → že se ji to bode uš třebas a že aji jako → to viš tam novi to má fšecko a esi chco na židlo takovi dečke → ať se s tem de vesrat ↓ to mñe takovi dečke neberó ↓ tak řikám ale nexco ↓ já tam mam vecpávané ↓ dam tam kus hadro → vepero to → ale takove dečke ↓]

B: [a to maš takovi mali a eš'te tam se tñ natáči taki → no že maš takové šikovné taki jenom malé ↓]

A: [to neñi mobil → to je diktafon ↓]

C: [bys šla kupovat mobil a kópila bys buchvi co ↓]

B: [no to je šikovné → takové malé ↓]

C: [muj už bel taki v popélñici ↓ já sem šla vehad'ovat smetí → pak sem tam šla za m. a šla sem → zahodíla sem ho s tém smetím do popélñice a šla sem a šla sem ke k. a přišla a. s. z j. a šle mñe hledat a zvoñile u mñe a pak šle k tém k. a m. mñe volal a ž. říká → já sem vid'el → že m. furt xodí s mobelem a říká → m. → mobil je f popélñici ↓ taki sem k tem k. tudle šla → že pojedem do j. a zakupla sem tñ vo sxudek ↓ já sem tñ na to noho na ten sxudek padla → mñela sem tam taková modřino → mislela sem → že ten sxudek zežero ↓]

B: [a kadima tam xodíš ↑]

C: [no popřetko ↓ ale voñi tam maji ale osumnáct sxutku nebo devatenáct a l. mñe říká → řekñi p. → ať tam dá zábradli ↓ řikám p. a von tet'kom jak mñel tu mřtvičko → tak taki pajdá a jedná taki šel a nadával a tó nohó d'elal → řikám → kurñík mi bodem teho p. hledat pot sklipkem ñegde ↓ no nespadl → nesvalil se ↓]

Rozhovor č. 4

Místo: Dolní Vilémovice

Počet mluvčích: 3

A: Ž; 76 let; ZŠ; pracovnice v zemědělství

B: M; 69 let; ZŠ; zedník

C: Ž; 22 let; SŠ; studentka

A: [na kole jezdím ↓ taki budeš d'elat kitke se d'ívám ↓]

B: [no no → to vona dicki d'elá kiřico s toho a je to viřešení ↓]

A: [tak bodem něco si vekládat nebo co ↓]

C: [povidej → co bilo na duxotcix ↓ bil ste tam taki ↑]

B: [jojo ↓]

A: [jak se ti libilo na téx duxotcix ↑]

B: [jo belo to pjekni no → pořat pjekné a pjekně hrále → d'ecká tam řikali docela slušně ↓]

A: [že be aňi nemuseli tu dexofko brat → gdiš tam ti hraji ↓]

B: [no hráli dobře no ↓ ono toťiš ta dexofka bilo jen pár lidi → protože tadi jak bodó → tak jix bude vo hromado vic ↓]

C: [a gdi tadi bude dexofka ↑]

A: [štrnáctiho listopado ↓ to je jak žákovi dicki ↓]

B: [no tadi je každé rok dicki tadi je něco takoviho ↓]

C: [taki xod'ite ↑]

B: [ne ↓ mi sme xod'ili ze začátko → jak to začalo a potom vono je tam zajedno hodně lidi → tam se nemuže aňi pořádně mlet → co tam je lidi ↓]

A: [já už sem taki ale dvakrát nebela ↓ von každé poslóchá šlágr doma dištak ne ↑]

B: [no šlágr taki doma diš človjek poslóchá → tak to tam vid'i ↓]

A: [teřkom teda dávaji stofko a přetém ale podvkrát → a přetém jedná beli ale stopadesát → to belo jako hodně no ↓]

B: [no tak vona ta stofka → to je uš dneska bježni → neňi potřeba vic ↓ to uš stači ↓]

A: [to je fakt ↓]

B: [tak co dál ↑]

A: [t'i tam taki nebeli → t'i s k. → m. ↑]

B: [ne ↓ voňi beli marodni vobá dvá → protože mňeli xřipko → jak vona tak von ↓ já sem to nevjed'el ↓ aš ta s k. → ta d. řikala → že só marodni ↓ vona si tak dlóho hrá → aš to spadne ↓]

A: [viš já sem na te kuřata čekala a voňi nepřijeli ↓ voňi to pojedó aš za téden ↓]

B: [no ale vono taki fčera mňeli → fčera to belo dobře → letáčke beli → tis nemňela leták ↑]

A: [no já sem možná te novine → voňi do téx novin → já to dicki jako ňekam fřkno → nebo se ned'ivam → a tak podo pak → viš ↓]

B: [no tak voňi jezďijó p. a potom ten ž. ↓]

A: [no to je vot xrud'imi → pré řikali ↓ no ale voňi tam taki tet'kom to bodó vážit → jak to musijó mňet čerstvi ↓ maji na tom ti p. → to bodó vážit jako ↓]

B: [ale spiš to nemňeli ↓]

A: [spiš to nemňeli → spiš to mňeli po třex kilex jako a tet'kom jako že to bodó vážit ↓]

B: [no je to dobře ↓ nakópijó si lid'i jak xcó → ale vono téx lid'i tam nexod'i moc tet' ↓ xod'ilo jix tam hodně → ale ňejak to vodrad'ilo ↓]

A: [tak ňegdo jede do třebiče ňeco zas nakópit → nebo ňegdo ňeco má doma ↓]

B: [má každé jini maso ↓ ňegdo ji jini maso a né kuřeci ↓]

A: [to kuřeci a teleci to bévalo takovi vobič'eni to maso viť ↓ a jak je to tet'kom drahi ↓]

C: [to je nejdraši teleci ne ↑]

B: [to je nédraši no ↓]

A: [diť to belo diš beli kluci naši mali → tak belo prost'e lacini maso teleci → kuřeci ↓]

B: [já řikam → neska nélepši je maso z moráka ↓ na řiske ti só nélepši s toho ↓]

A: [tak je to ale drahi hodně ale ↓]

B: [drahi jo → ale je to nélepši s toho ↓ zajedno ščavnati a xutni → to diš ud'elaš s kuřete → tag je taki viborni → ale je takovi suxi ↓ ale s toho je viborni maso ↓ mi to dicki kupujem tam f t. tam → na tom roho → tam maji i ten koňské salám a fšexno ↓]

A: [no ale je dobré no ↓]

B: [je takové červené vevnitř → diš se kósne do něho ↓ ale to je viborné → to býval
nélepší salám gdisi ↓]

A: [to belo viť a vubec → pro nás beli saláme vzácnost jako d'eka ↓]

B: [to jo a koňske párke a koňské točené štanġle → ale to musi na to trefit → protože
voňi toho tam moc nemaji → to je jasni → gde be to brali ↓]

C: [já sem mislela → že toho koňa tam přidávaj jako omilem ↓]

B: [to voňi d'elaji ze sobu a gdo vi s čeho a říkaji → že to d'elaji s koňu ↓ gde be vzali
tolik koňu ↓]

A: [to je samé traktor → nemusi do toho traktoro přemontovat a spiš řex koňu nebévalo
hodně → tak belo koňu fšade ↓]

B: [no teť je koňu málo no → ale zase se ukazujó ↓ zase só dost tudleti ↓]

A: [v. má tade ↓]

B: [no ta l. je spravovala ti koňe tade a teťkom je f p. ↓]

C: [a na co teda xod'i f ti p. ↑]

B: [na zemňed'elskó školo ↓ von xce d'elat zvjerolékařko ↓]

C: [já uš sem ju taki dlouho nevid'ela ↓]

B: [na to studuje hodně dlóho no ↓]

A: [tag je žaba šikovná ↓]

B: [teťkom tade bela minule ↓ jeli na koňix → v ned'elo → f soboto ešče z jednó holkó ↓
nevim → co to belo zač → beli dvje ↓]

A: [jako vod v. koňa mňeli jo ↑]

B: [no ke k. a spátki ↓ vona dicki přijede semka → veme kluke mali a posad'i je na to a
vozi je na tem ↓ kluci se džijó jak pijavica ↓]

A: [tomu malimu só uš štiri roke jo ↑]

B: [no von je ve školce uš ↓]

A: [panebože → za xvilko uš pude mladá do práce ne ↑]

B: [no vona že pré nějakó práco že bode mňet dom → protože gdiž bode ešče vobá dvá
vepravovat do škole → tagže si zežene dom nějakó práco ↓]

A: [a ten xod'i uš do druhi třide uš misim → tén starši ↓]

B: [no ten xod'i o druhi tŕide a j. do tŕeti ↓ vono to uťiká no ↓]

A: [náš m. uš vexázi ↓]

C: [no uš vibiráme školu ↓]

A: [kam pudem mi do škole ↑]

B: [no uš ne ↓ mi uš to máme za sebó ↓]

C: [eš'te biste mohli ↓ to sou ti univerziti tŕetího vjeku ↓]

B: [no to jo ↓ to be mŕne nebavilo uš ↓ a kor diž vid'im fšelijaki co se neska učijó →
s toho bŕŕni hlava ↓ nevím co to vubec je → gdepák ↓]

Rozhovor č. 5

Místo: Dolní Vilémovice

Počet mluvčích: 4

A: Ž; 74 let; ZŠ; pracovnice v zemědělství

B: Ž; 69 let; ZŠ; pracovnice v zemědělství

C: Ž; 22 let; SŠ; studentka

D: M; 72 let; ZŠ; dělník na dráze

A: [*tak ňikam nejedo* ↓]

B: [*a jakto* ↑]

A: [*von ta m. p. pojede sama → tak at' si jede → gdiš to má zaplatěni* ↓]

C: [*a s kims tenkrát bila f'tex láznix* ↑]

A: [*s p.* ↓]

C: [*to bila vona* ↑]

A: [*nenenene → to u nás bela s. a to je její sestra p. a tet'kom be bela jela p. → ta je s k.*
↓]

B: [*a to tadi pot kopečkem bela a.* ↑]

C: [*a. z j. ↓ a ten mobil sem mňela viš gde* ↑]

B: [*řikalas f popélñici ↓ jaks to tam prosim t'e vesipala* ↑]

A: [*no z bediňkó ↓ já sem to šla vihad'ovat a pak sem si šla eš'te utrhnót pár no a to sem položila na na to a vesipala a belo a já sem si řikala → gde muže bét* ↓]

C: [*a řikalas → žes ho mňela vibitej eš'te ne ↑ to bisme se t'i aňi nedovolali* ↓]

A: [*já sem ho mňela nabité ↓ já sem to mňela plni a mňe pak ňeco řikalo → buť ho mam ňegde doma a nebo si řikam → no snad bex ho tam nevesipala → a vesipala* ↓]

B: [*a gde ho maš ted' mobil* ↑]

A: [*domá* ↓]

C: [*já sem babičce řikala → že si to má dat na šňurku zase → jak to mňela přettim* ↓]

B: [a tade k tomu nejag dat → ke kličum → to néde misim ne ↑]

C: [ale gdiš stratiš kliče nebo mobil → tak stratiš voboje narás ↓]

B: [kópiš nové ↓]

A: [že aňi na tebe nefščekal vit' ↑]

B: [no vona zná misim → jak tade xod'i vokolo → tag nato jag vona se xce mazlit → tak se de s ňó → to je kamoška ↓]

A: [no fščekala na nás → ale jako nešla za nama → nemohla teda ↓]

B: [tade ležela s p. na židli normálne a aňi se vod ňeho nehla → přetiskla se k ňemo a von sed'el viš a vona si hlavo položila na ňeho ↓]

C: [a to máte vejku i vevňitř pejski ↑ sou takovi čisti nato že sou i vejku ↓]

B: [vona tadi s nama spává do rána ↓]

A: [vona tade spává → vona vejko néni viš ↓]

B: [vod malička vona tak ten první rok normálne bela vejko a potom ju sem p. začl vod'it přez den a vona potom uš nexcela jit večir ven ↓ dicki ju vendal a vona začla přišla spátki za brancko a kňučela → tak ju dal sem a má tam pelex ud'elané ↓]

A: [vona je čistá dicki viš → náš m. to je horši ↓]

C: [no ten se nexce aňi nexat umejt ↓]

A: [no a jag belo teplo → tak sem mu umévala záda vodó → to dŕžel ↓]

C: [tak tos mňela viužit situaci a vimidlit ho pořádne ↓]

A: [no a jako já bex ho do vode neposad'ila → jenom jako s kiblem ↓]

B: [naša dŕži ve vaňe normálne ↓ bela to dŕži → stojí → to se ji libi → ale tudle g. ne ↓]

A: [nexce jako ↑]

B: [ne vona zustane jako → vopře se → stópne si na zadňi a na vano a musim ju dŕžet ↓ musiš se ji libit čoveče ↓ to vona má ráda pot kŕčkem dŕbat ↓]

A: [m. be xcela do pokojo jako domu ↓]

C: [no m. xt'ela dicki ↓ vona xt'ela i prasátko ↓ já si misim → že bi ji bilo jedno co za zvíře → hlavne že bi mňela zvířátko ↓ jak mňela toho králíka a pag zustal u nás ↓]

A: [no voňi dicki beli prič a von pak scipl jako umřel → bel uš staré ↓ tag jelo aŭt d. na svadbo → tróbito aŭt viš → na tu svadbo ↓]

B: [kolig belo hod'in ↑]

A: [no jak pak sem p̣řišla vod vás ↓]

C: [a kerá d. že ↑]

A: [d. p. cera ↓ p. má sestro vdanó f o. → tak ta jeji cera → ta s. ↓ to jelo ayt → aspoň deset jix belo → esi né vic ↓]

B: [tak muselo bét dost lid'i ↓ ta zemaŋka mi řikala → kolik t'ex lid'i bode čoveče → ale už si to nepomatujo ↓ už cét'i pánička vit' ↑]

A: [já sem t'i řikala → že ten mobil nemam ↑]

D: [já sem slišel → že bel f popélňici ↓ mñe to řikala ta a. ↓]

A: [no voňi volale → m. volal a ž. že řikal → diť von je tadi f popélňici ↓]

C: [tak tis ho tam nedala sxválñe → on tam sklouzl ne ↑]

A: [já sem ho s ti bediŋke vesipala ze fšem a musel bét zasipané ñejak no ↓]

D: [tak pojeděš ↑]

A: [nepojedo ↓ vona že ta m. p. abex jela → tag vona bela p̣rvñi nahlášená → mñela to zaplacení → tak at' si jede a je to ↓]

C: [a jag bilo f p. ↑ gdi ses vrátila ↑]

A: [gdi ↑]

C: [já vim žes vodjižd'ela → gdiš sem vodjižd'ela já ñejak ↓]

A: [f soboto večir sem vodjižd'ela no ↓]

B: [tak si mužeš j. p̣rijid na zázrak → na šodó ↓]

A: [co bodeš d'elat ↑]

B: [šodó ↓ mam hotovi piškote s pudiŋkem viš ↓ to je darebačka → musi se ji pavla libit ↓]

D: [no vone gdiš holke p̣rijedó s x. → tak je s ñima pořád ↓ voňi maji králika → maji ho f kópelñe ↓]

A: [králika ↑ toho mñela m. ↓]

D: [no toho zaḳysliho ↓]

C: [a von jednou utek ne ↑ misim u nás na zahrad'e → pak sme ho tam hledali ↓]

A: [jo no ↓ vona ho m. mñela na vod'itko f p. vod'ila parkrát → eš'te po ti o. bidleli viš ↓ takové ščekot sem slišela a von p̣řibjehl na zahrado ten pes ž. velké → vaši psi tadi ščekali → náš m. → ž. misim a poam → tam musi ñeco bét a von ten pes taki ščekal ↓]

B: [*a tos vid'el toho psa toho velkiho tadi* ↑]

D: [*fčera nebo gdi* ↑]

B: [*já nevim* ↓ *ve štvrték večir ne* ↑]

A: [*k.* ↑]

D: [*ne to bel k.* ↓ *voňi šli asi s proxáske viš* ↓]

B: [*tag beli vejko normálne a mne se zdal ten černé k. → ten tmavé* ↓]

A: [*hňedé* ↓]

D: [*ten hňedé je téx → m.* ↓]

B: [*l. tam bela s ním ne* ↑]

D: [*ten hňedé je máxalu* ↓]

B: [*já sem musela zustat stát na sxodex a pak sem šla normálne k m. → pak sem je potkala → voňi šli už zase vobá* ↓ *šli vot k. k m. zase s té psem* ↓ *sem takle zustala stát → ten maličké takové → ne ten bílé → ale ten maličké tam capal takle za nima* ↓]

D: [*a ten je misim p. ne* ↑]

A: [*no já nevim či to je* ↓]

D: [*no voňi maji tři pse* ↓]

A: [*maji dicki psu celé zástup* ↓ *a k. mnevali takoviho ešče jednoho černiho* ↓]

B: [*no a tuletén svjetlé to pravje to skočil přes te sxode → přeskočil to celi jak sryška → nešel po sxodex* ↓]

D: [*to je téx kluku asi ne* ↑]

A: [*no možná jo* ↓]

D: [*to je pes jak tele prosim té* ↓ *diť to musi zežrat* ↓]

A: [*to je šteňe mladi asi ne* ↓]

D: [*to je veliké ale teda* ↓]

A: [*von jeden pes je ešče toho m. n.* ↓]

B: [*voňi maji takoviho s flekama* ↓]

A: [*ten m.* ↑]

B: [*mne se zdá → že z jedněm takovém šel taki* ↓]

A: [a von ho má tam u n. ↓]

B: [já nevím → esi to bel jeji nebo ne → ale šel tade s tém něgdo ↓]

D: [to je teho m. ↓ v. má jezefčika misim a pak má toho velikiho → tu potvoro xlupató ↓ jak maji tudle tī → k. ↓]

C: [a co to je za rasu ↑]

A: [já nevím → esi je to zli nebo něni ↓]

D: [ale von něni zlé ten → von xod'i ven ten n. ↓ asi doma bi kósl → veňko ne ↓ to vid'im aji vod j. z l. ↓]

C: [vot toho řezníka ↑]

D: [ten má misim → ten ho má vod ěix ↓]

A: [vono mu belo take třicet let ↓]

D: [no to slavil gdi → je to ale mňesic ↓]

A: [a teťkom to maji misim pot stráňi u k. zas něco n. v. a to ↓ že fčerá se kóřilo a sem bela na ti zahumence a pavel říká → tam pré nějaké kóř nebo co ↓ vona řikala jako a. s. → že tam mňel v. ↓ von tam mňel taki ten kluk → ten m. s. mladé ↓ von proto přijel pro to vobili a a. poá → je našťvané → že musel jet pro vobili a pospixá → že de k tomu k. ↓]

D: [voňi tam maji → voňi tam vezli fčerá kotlino vod →]

A: [v. ↑]

D: [né ↓ v. bel pŕvňe u t'ex → u n. ↓]

A: [voňi tam ale dicki misim ale tisíc korun ale dávaji → že jix tam dicki partija pŕide velká ↓]

B: [tag diš je jix tam teda hodňe → tag museji teda hodňe zebrat → musijó hodňe navařit nebo napict ↓]

D: [masa tam d'elaji ↓]

A: [ale aji cukrovi nějaki nebo něco pečó nebo buxte ↓ vod n. to dicki vim ↓ voňi to už d'elaji ale kolikáté rok ↓ nějaki vestópeňi tam d'elaji ↓ dva dňi to maji ne ↑ von v. má take narozeňine něgdi teťkom ↓]

D: [tak esi to nebelo vono ↓]

A: [nějaki oslave pořád ↓]

Rozhovor č. 6

Místo: Dolní Vilémovice

Počet mluvčích: 3

A: Ž; 74 let; ZŠ; pracovnice v zemědělství

B: Ž; 74 let; ZŠ; pracovnice v zemědělství

C: Ž; 22 let; SŠ; studentka

A: [sedněte si ↓]

B: [sis mlela take sama maso nebo maš kupovani ↑]

A: [nenenene → to mam svi ↓ voři mñeli f tédno f a. ↓ diž ho vemeš vic jag dvje kila → tag je za padesát devjet ↓ tak sme si je vzali a já sem si to rostřidila a to tlusti sem s toho vořezala → protože to stejne nigdo neji ↓]

B: [no zemlet a daš to do sáčko a je to ne ↑]

A: [no ne → tak sem řekla j. → von mñe kópil teleci maso → protože králíka nemam → jo a takovi to belo husti → tak sem to kópila a smixala sem to ↓]

B: [ud'elaš karbenátke nebo taková sekanó na to ↓]

A: [já sekanó a jinag diš to ud'elam mam vječi šiško → tag mi máme rád'i → já d'elam jako naxistam na vomáčko rajskó normálne a ud'elam s toho takovi knedličke a dam to do toho a vařim to s tem ↓ a diš přijedó d'ecka z vesnice → tak to maji taki rád'i ↓]

B: [s tó vomáčkó je to takovi zase k tomu →]

A: [jo knedle k tomu a rajská se uvaři a maso se uvaři ↓ sem si to fčera tadi rosporcovala ↓ a tadi mam → rozd'elávala sem si to maso jako → vono to néni tak → je to takovi mi to připadá ale nebela to takovi tlustiho to moc nebela ↓]

B: [tudle l. ž. tam mñela takove laloke a taki beli takovi pjekni ↓ to kópila f ti š. proděne ↓ já sem poala → že tam kóvim buček ↓]

A: [sedni si pjekne ↓ neseď jag na uťeko ↓ já vám → xcete čaj nebo kafe → co xcete ↑]

B: [čaj ↓ von jara dovezl halóske → mi sme beli ve středo ve z. a tam a taki nalámo a asi bex mohla d'elat takovi kitke ešće ↓ ti d'elaš vjeneček nebo co to d'elaš m. ↑]

A: [vjeneček d'elam ↓ m. přijede a d'eláme vjeneček ↓ letos máme nějaké velké ↓]

B: [já mam taková velká miska ↓ to máš slaměné nebo umělé takové jako ten polystirové ↑]

A: [jo polystirové ↓ mě to jedno j. vhodil → tak sem ho sprdla ↓ von ho veme spátka ↓ ne já to do toho nepixám → já to vomotávám ↓ a ptoom to přestřihnete a je to fcelku → nic tomu něni tomu vjenečko → vubec nic ↓]

B: [já tak to miska dicki bero vzit dom ↓ a jeli sme do toho z. a udělala sem jenom taková menší → no jak tadi ten → taková bela nějaká ↓ já sem do toho dala pisek → jag mě bolijó záda → já sem ti to nemohla ani unest ↓ j. to kósek nesl → j. pajdal → j. je na tom tak blbě a pak to z. ešte vzala ↓ poam → to snad něni pravda → z rok ud'elam nějaké vjeneček → jen to zapixam tak a je to ↓]

A: [naši tak dávají misky takovi ↓]

B: [a já mam taková velká → vono diš to piskem naplním → to je těžší → tak to dicki p. nese ↓ kópila sem → mam tam ti xrizantény kupovani žlutí a ružičky ↓ a pak to zapixam ↓]

C: [a to máš uměli ti kitki ↑]

B: [jo mam uměli ↓ mahon mě letos xitl pliseň ↓]

A: [na hodex ↑]

B: [mahon ↓ a jak ti ↓ já tam mam nějaké a j. mě donese → ale to bex neřekla → že mahon xitne pliseň ↓]

A: [jo ↑ to nevím teda ↓ já tam mam ešte → ešte tam je ↓]

B: [to ne → j. mě donese ↓ já bex to ešte vestřihala → ale to sem poala → že aji mahon xitne pliseň → tak mi řekni → co nexitne pliseň ↓ a že je tam jako pruvan ↓ nevím proč to tak je ↓]

A: [mě se teda rozrustl hodně ↓]

B: [mi tam tak máme → ale tam máme ešte sem zasadila bílé bez → tak musím → abe to p. věřil a bude to muset zjara vikupat víc ↓ vono to pořát prostě tam be pak nebela asi nic → že ti kořene beró tomu to vlaho ↓ nevím proč to tak je ↓]

C: [to máš na zahradě visazeni nebo před domem ↑]

B: [před domem ↓ tam né → tam je hnojiště a fšexno možni naházení → tag diš to roskupeš → tag bes to tahala fčexno jo ↓]

A: [třeba už to steřelo ↓]

B: [nesteřelo ↓ já sem tam takovó zahrátko že si ud'elam a dala sem tam takovó plaxto
→ jak je to prodišni → a misim si mñela dat kerá je neprodišná ↓ vono t'i tu trávo
propóšti a pag ze zahrade sem si tam navozila šterk a vono t'i to ešće prorustá ↓]

A: [jo jak béval ten sklat → jak se vozil ten votpat → ti pletárne ti ponoške a vono se to
tam póživalo → vebiralo to ↓ a jag belo letos suxo → nigdi kopřive nebele a tam t'i bele
celé rok kopřive → von jak to posekľ na sena viš → tam t'i rustli → tak sem si poala →
že asi zespoda se drželo ñejaki vľxko ↓]

B: [vono to držela vlaha f tom ve fšem ↓ jo a dicki → tis jedná řikala → že ve v. ružičko
→ ustřihla sis ñeco ↑ ve v. teŋkrát ta ružička se t'i libila → ñegdi luňi řikalas → ustřihla
sis ↑]

A: [nenene → no já sem na to potom zapomñela ↓ tadi tu → tak sem si to dala → vono
se to pomale rozvíjá ↓ takovódle tu červenó → to bela ñejaká kitka → já sem to
zasad'ila → uš je dost velká ↓ nasipala sem jim tam cukř ↓ práškové cukř → nalila vodo
a vone se držijó ↓ už gdi sem to d'elala → f pond'eli ↓]

B: [a teŋkrát mñe dala m. jednu ružičko f kvjetináci a jednu i. a tak uš je mam f tom dva
nebo tři roke a voni jako rustó a letos dicki na to dó břzo mšice ↓]

A: [no mñe taki ↓ já to teda nestřikam → já to do a pomačkam to ↓]

B: [já taki ↓]

A: [já tadi toho tolik nemam → tak to stači pomačkat ↓ tagže to pomačkam a je to ↓]

B: [tagže tade taki před voknama troxu pruvan je a te mřxe só fšude ↓]

A: [ne ↓ má to mšico a jag břzo ↓]

B: [no právje ↓]

A: [to sem letos čumñela ↓]

B: [a aji vot ti i. → co je taková viši → tak aji ta mñela na sobje mšice ↓ tudleta co má
na sobje ružičke → ta uš na sobje nemá ñic ↓]

C: [uš je na ñe zima ne ↑]

B: [no jim nevad'i ñic ↓]

A: [to mam ñejaki málo slatki ↓ maš to slatki ↑ já teda neslad'im čaj → ale tudleta diš
mam →]

C: [ne mñe to stači ↓]

B: [dobřes ho ud'elala ↓]

A: [vono mam to jak marmeládo ↓]

B: [aji k pudinko be to belo dobri ↓]

A: [jasňe že jo ↓ dištak si to dam ↓]

B: [a tudle sem tu diňo → vona je taková povářená rozvařená → je to jak ščáva ↓]

A: [to maš jedno ↓ tak to daš do toho čaje → ud'elaš s toho čaj a je to ↓ diš nemam po ruce žádné → tak tam cvrkno troxo vostružinové ščáve → vono je to vobarveni a je to jak čaj → vuňo to má → vobarveni to je a je to veřešeni ↓]

B: [co misiš ti čaje → voňi tam pometó fšecko smet'i a pak só čaje s toho ↓]

Rozhovor č. 7

Místo: Dolní Vilémovice

Počet mluvčích: 3

A: Ž; 22 let; SŠ; studentka

B: Ž; 69 let; SŠ; zdravotní sestra

C: Ž; 21 let; SŠ; studentka

A: [*vono to trvá dlouho ještě jak máš vlasi dlouhi* ↓]

B: [*dáte si kafe nebo kyselko*↑]

C: [*no to možná jo* ↓]

B: [*ti seš načisto nahatá* ↓]

A: [*mňe taki mamka povídá → ti deš jag dibi bilo léto* ↓]

C: [*ale diť je tam teplo* ↓]

B: [*vi ste načisto nahati* ↓]

C: [*já to asi budu muset sxovat venku něgde* ↓ *protože voňi toťiš kontrolujou viš hodně kabelki* ↓ *p. řikala jakože do vejstřihu si to sxovat → ale já sem to skoušela doma a vono je to tam vid'et* ↓ *mňe to tam je vid'et → jak tam mám tu bundu a teť se mi ten šátek skrátí sem a je to tam prostě vid'et* ↓ *tagže já to budu muset sxovat prostě venku něgde* ↓]

A: [*mňe to nějak padá* ↓ *přetřim mi to nigdi nepadalo* ↓ *nebo do rukávu* ↓]

B: [*kam to dáte* ↑]

C: [*no do rukávu se mi to teda nevidá* ↓]

B: [*vi ste teda kočke* ↓ *já bex vás nepoznala* ↓]

A: [*možná ta bunda jesi mi to teňkrát nedržela* ↓]

C: [*jenže ti nemáš uplňne vejstřix → mňe se to tam nevidá* ↓ *to ale bude vid'et na tom šátku* ↓]

B: [*tak sis mňela vzit nějakó jinó tu* ↓]

C: [*a to na tom šátku bude vid'et* ↓]

B: [*to je vid'et* ↓ *to je jak pŕsa dibis teť mňela* ↓]

A: [no hele → s t'ím šátkem a'ni ne ↓]

C: [já ho ale potře'buju delší ↓ a te' mi to tam propadne ne u fstupu ↓]

A: [to bi bilo bl'bi ↓ to je ale možná že t'í to tak připadá → že to viš ↓]

B: [no tak vo'ni t'í snad nebodó sahat nato → to be t'í museli sahat na p'rsa ne ↑]

C: [já skusim jeden tadi takle povolit → nějak to rostáhnout ↓]

A: [já si misim → že to x'lapi nenapadne ↓]

C: [takle je to viši ↓ co je tam vid'et ↑]

B: [tak si to dé hodně ke k'řko → to jedno ↓]

A: [ale to je vo tom → že to viš → tak t'í to tak přide ↓]

B: [jo já misim → že zas nebodó takovi → abe t'í sahalí na p'rsa ↓ tag bes řekla → co si to dovolu'ješ sprost'áko ↓ kolik to stojí ↑]

C: [mi nevime → tam vubec ne'ni napsanej ten ↓]

B: [prom'ňeni ne nebo co ↑]

C: [reflexi ↓]

B: [ježišmarja → proč já furt říkám prom'ňeni ↓ a co tam máte ↑]

C: [vino ↓ pálavu ↓]

B: [pálavo ↓ vino ↓ a bode tam teplo ↑]

A: [mi budem tancovat ↓]

B: [vi ste načisto nahati ↓ nexcete štrudl' ↑]

C: [sem m'ňela guláš ↓]

A: [já nemužu slatki ↓]

B: [ti fakt nemužeš ↑ maš cukro'fko ↑]

A: [nemám ↓ ale m'ňe už doktorka na gind'e řikala → ať to nejím a te' sem bila na prohlitce žalutku a doktor mi taki říkal → ať to slatki nejím ↓ mám s toho pořát nějaki problémi → boli m'ňe břixo a tak ↓]

C: [já sem si nevzala kapes'ničky ↓]

A: [já mám ↓]

Rozhovor č. 8

Místo: Dolní Vilémovice

Počet mluvčích: 2

A: M; 22 let; SŠ; student

B: Ž; 22 let; SŠ; studentka

A: [f pulce listopadu to misim bilo ↓ vodjizd'eli sme s t. → bilo to misim vo pul sedmi → sme vodjizd'eli s t. a jel sme smñer do p. → tam sme misim bili v jedenáct → v jednu nám jel vlak → pag další do b. → tam sme bili ñejak kolem šesti hod'ini večer a gdiš sme tam přijeli → tak sme si museli koupit jizdenku → ale to sme se tam ñejak sekli → protože pañi učitelka nám dala jenom sami stoeurofki a tam se jenom plat'ilo → dalo se koupit jenom za padesát'ieurofky → tak sme si museli nexat rozmñeñit → tag're sme tam eš'te pul hod'ini skoumali → jak si koupit vubec tu jizdenku a pak sme přijeli na ubitováñi → tam sme se ubitovali → rovnou nás p'řivitala ta ženská s toho zařizeñi → kterou sme vlastñe za ti prakse mñeli a to sme tam misim dali čt'iri flaški šampañského sme mñeli eš'te ten den večer a pak hnet sme teda museli jit do práce a no eš'te ten večer tak sme vlastñe zist'ili se spolužačkou → že tam je ñejakej festival → tag'ze bili osvyetleni památki → tak sme jeli eš'te kolem desáti večer do mñesta ↓ vrát'ili sme se kolem pulnoci a vo pul páti sme f'stávali ↓ to sme jeli poprv' na ti prakse ↓ pro mñe kerej sem mñel ñemčinu naposlet p'řet p'jet' rokama → tag bilo pro mñe řeški se jenom zorientovat f tom kam jedu a co xcu ↓ no a na tom pracoviš'ti to bilo eš'te horší ↓]

B: [no a mluvils anglicki nebo ñemecki ↑]

A: [ñemecki ↓ hlavñe ñemecki → ale stalo se tam taki jednou → že sem tam mluvil anglicki → protože sme se x'teli jit poďivat na rajstak a tam gdiš se xceš jit poďivat → tak se musíš registrovat → tak sem musel ↓ a. říkala → ať si to skusim já → ale mñe se next'elo mluvit ñemecki → tak sem mluvil rači anglicki → že si xcu zaregistrovat to → tak sem použil oba jaziki ↓ no a na tom pracoviš'ti sem vlastñe musel mluvit už vot p'řvního dnu ñemecki ↓ sem tam sice jako troxu sem jim rozumñel → ale ze sebe sem vimáček jenom gutn ták a halo a to bilo asi tak fšexno ten p'řvní den ↓ no a za ti čt'iri tejdni → co sem tam bil → tak se mi ta ñemčina aji docela dost zlepšila a ten t'řet'í tejden sem jim už uplñe dost rozumñel a ta ženská říkala ten posled'ni tejden → že už tam jako mислеla → že tam jako pracuju uplñe → jak sem se tam zažil ↓ no a co sme tam zažili s a. → tak sme projizd'eli celi to mñesto vlastñe a fšexni ti ruzni památki → sme bili na zámku jednom → vono to rixle uťíkalo → protože sme pracovali vot šesti vod rána do dvou → neš sme se dostali dom → tag bilo pul čtvrti → pak se nám už ñíkam next'elo → tak sme vječinou zustali doma a ñeco sme kuťili a d'ivali sme se hlavñe na seriál → f kvjetnu budem pokračovat ↓]

Rozhovor č. 9

Místo: Dolní Vilémovice

Počet mluvčích: 4

A: M; 23 let; SŠ; student

B: Ž; 22 let; SŠ; studentka

C: M; 18 let; ZŠ; student

D: M; 18 let; ZŠ; student

A: [*počkej ještě jednou ↓ budeš ro zaznamenávat nebo budeš to upravovat jako sekat si
někam do sebe jakobi ↑*]

B: [*no já si to vypišu → potom si to přepišu ↓*]

A: [*budeš to přepisovat ↑*]

B: [*jo dám to do přílohy g bakalářce a viberu si s toho potstatní ména a slovesa ↓*]

A: [*tak to je hustí ↓ tak celý víkend budu tady na plese skoro možná budu pomáhat →
cvíčit → přijdeš se podívat ↑ nevíš asi co ↑*]

B: [*nepřijdu se podívat → protože sem naxlazená ↓*]

A: [*tak tě aspoň zvu → abí ses přišla podívat ↓ já bix tě pozval možná i na panáka hele
↓*]

B: [*to zní lákavě ↓*]

A: [*a pak nevím co budu ještě víc dělat hele ↓ asi budu dospávat a možná bix se zase šel
podívat do kostela ↓*]

B: [*do kostela ↑*]

A: [*no jasný ↓*]

B: [*xodíš do kostela ↑*]

A: [*eště jo vopčas ↓*]

B: [*do v. ↑*]

A: [*jo ↓*]

B: [tam je to moc brzo ne ↑ v l. je to až vo pul jedenácti ↓]

A: [f osum ↓ no tak to je pro vás stari → možná mladi → seš ešte mlatši jak já že jo ↓
no ale nevim ↓ budu se asi xistat a f pond'eli pojedu do b. ↓ a gdi jezdiš ti do b. ↑]

B: [asi už dřif → protože segra přijede na vejKent → tak asi pojedem spolu ↓]

A: [a přišťi tejden → co budu d'elat přišťi tejden ↓ hele pojedem na hori → možná
někam do r. → jenom na vejKent → mám školu ↓ to nemužu flákat školu → stačí že
flákám pár vjeci → ešte bix flákal školu ↓ r. → poť nám něco říct do diktafonu ↓]

B: [řekni mi něco → co budeš d'elat o vejKendu ↑]

C: [no o vejKendu ↓ já sem r. š. a poxázim z rodní víski d. v. → je mi čerstvje osumnáct
a co budu o vejKendu d'elat → zejtra pudu asi tadi na ples a asi se vožeru nebo ešte
nevim → ale asi jo ↓]

D: [protože sem poctivej student a xcu mejt dobri známki → tak se budu celej vejKent
učit ↓ ne sranda → jenom přez den a večer pudu někam xlastat ↓]

B: [možná na ples ne ↑]

D: [jo na ples pudu → přesně tak ↓]

C: [do bakalářki ↑ tam nemužeš napsat → že se vožeru ↓]

Rozhovor č. 10

Místo: Dolní Vilémovice

Počet mluvčích: 2

A: Ž; 18 let; ZŠ; studentka

B: Ž; 22 let; SŠ; studentka

A: [no tagže → já aňi nevim ↓ o jarňix prázňinách ↓ tag bila sem asi skoro furt doma ↓
já nevim → já si to nepomatuju ↓]

B: [nebilas nigde na horách aňi na prázňinách ↑]

A: [ne ↓]

B: [tak mi řekňi → pročs přišla teť ke kulturáku ↓]

A: [no protože du cvičit na ten ples to pulnočňi překvapeňi ↓]

B: [jo a co budete mejt za pulnočňi překvapeňi ↑]

A: [to je tajni ↓ no je to překvapeňi → tak se musíš přijit podívat ↓]

B: [a cos d'elala f tejdmu ↑]

A: [xod'ila do školi ↓]

B: [a kam xod'íš do školi ↑]

A: [na stavepku ↓]

B: [a do kteriho ročňiku ↑]

A: [do třet'áku ↓]

Rozhovor č. 11

Místo: Dolní Vilémovice

Počet mluvčích: 2

A: Ž; 18 let; ZŠ; studentka

B: Ž; 22 let; SŠ; studentka

A: [f pond'eli sem jela do b. do školi → vlastně jakože sem u teti v r. → tam sem přes tejden → abix nemusela bejt na intru a f pond'eli xodim do školi ↓ a bila sem poprvi f autoškole → tak sem se dozvyjed'ela hodně vjeci zajimavejx novejx → f uteri sem mñela prvni jizdi → to sme bili na cvičišti ↓]

B: [a gde d'eláš tu autoškolu ↑]

A: [v b. ↓ sem na to zvjedavá no ↓ tagže sme bili na tom cvičišti → skoušeli sme si ñejaki ti základi ↓ tagže sme se skoušeli rozjižd'et prvne bes plinu jakobi se spojku na jedničku a potom sme to skoušeli s plinem ↓ oboji jakobi mi takhle celkem šlo si misim → jezďili sme slalom → pak se teda jako už troxu stmivalo a bila tma → tagže to bilo jako takovi řeši ↓ ve středu sem strařila brejle → tage mám tidle a potom sem hnetka sem mñela další jizdi sem si dala a to už sme bili jak je v b. bobicentrum → tagže sem jezďila → jak tam je takovi parkoviřte → jako jix tam bilo vic → tagže tam bila silnice ↓ ten instruktor mñe napominal → že jedu moc u krajnice nebo diř se snařim to udržet → tag zase mimo tu krajnici ↓ tagže mñe takle furt napominal → protože sem to neumñela odhadnout samozřejmne ↓ von ten instruktor řek → že do provozu eřte nepojedem → že se to musim řsexno naučit ↓ vlastně sem dávala aji přednost sprava → že tam bila křiřovatka taková malá ↓]

B: [já bix potom next'ela jezďit přet řema šalinama ↓ tam musiř eřte hlidat ten jinej smñer ↓]

A: [já si ale jakože dicki řikám takovou pomucku → že prost'e že ta tramvaj má dicki přednost přet ařtama a přet řřema ↓]

B: [ale zase to budeř mejt dobri → že se to tam naučiř ↓]

A: [jo to jo ↓ hlavne vibrat dobri ařto → ale to je eřte dost řasu ↓ no přiřti tejden mám řřeba jarři prázřinini ↓]

B: [jo vlastně → to je pravda ↓ no ař ten další ne ↑]

A: [ař ten další tejden → tagže si votpočnu ↓ protože tetkom toho mám ve škole hodně → eřte s tou autoškolou diř tam sem do večera a vracim se do řex r. pozďe → tak sem zvjedavá → jak to budu zvládat to učeři → protože na kařdej den máme minimálne dvje pisemki ↓]

Rozhovor č. 12

Místo: Dolní Vilémovice

Počet mluvčích: 2

A: M; 18 let; ZŠ; student

B: Ž; 22 let; SŠ; studentka

A: [no tak já sem si o vejkendu stáx nějakí filmi → tak f pond'eli sem se na to koukal a napadlo mñe → že bisme smohli natáčet nějakí video ↓ tak sem napsal o. → jesi bi next'el přijít → ten mi řek že jo → potom sem to napsal v. → tak ten taki napsal že jo → protože bil celej tejden doma ↓ tak přišel p'rvñe v. a pak o. se vozval → že sebou veme eš'ťe k. → tak to bila sranda ↓ potom přišel eš'ťe k. → tak nás bilo p'ľno a potom teda sme zist'ili → že ñic natáčet nebudem → protože ten foťák přestal fungovat a uš sem zist'il proč ↓ protože já sem nabíjel baterki → kteri nebili nabíjeci ↓ tagže to bila velká sranda → von bil furt vibitej ↓ tagže sme ñic neud'elali za tu hod'inu co sme bili vejku → tak sme potom šli hrát ten pinec a to bila taki strašná sranda → k. furt ñeco řval → v. to nešlo vubec → tag vodešel jako p'rvñi → protože ho to nebavilo ↓ potom se nám s o. povedlo viš'ťvat aji k. → tak sme si konečñe zahráli ↓ to bilo pond'eli → protože f uteri sem mñel ten turnaj ↓ potom sme mñeli ten turnaj → tam sem skončil p'rvñi → to asi viš ↓ ve středu sem bil zase doma → to sem se d'ival na ten film → to uš sem next'el ñic d'elat → tak sem ñic ned'elal a pak sem jel za tebou do b. ↓]

B: [jak ses mñel v b. ↑]

A: [dobře ↓]

B: [trošku to rozvet' ↓]

A: [bili sme na badecu → pak sme šli do kitar → tam sem si koupil stojan na noti ↓ a bil tam takovej hodnej pán ↓ pak sme šli do restaurace → vodvezli nás j. s k. a tam to taki bila strašná sranda no ↓]

B: [co tam bilo srandovñiho ↑]

A: [fšexno ↓]

B: [co sis dal k jídlu ↑]

A: [já sem si dal řestovini ↓]

B: [xutnali ři ↑]

A: [jo ↓]

B: [*a na piťi co sis dal* ↑]

A: [*na piťi sem si dal kolu* ↓]

B: [*jenom* ↑]

A: [*a perlivou vodu* ↓]

B: [*a zákusek sis nedal* ↑]

A: [*jo dal* ↓ *a k tomu sem mňel tu perlivou vodu* ↓]

B: [*a cos d'elal po večěři* ↑]

A: [*po večěři sem jel s j. a s p. dom k p.* ↓]

B: [*a dalši den cos d'elal* ↑]

A: [*jel sem dom vlakem* ↓]